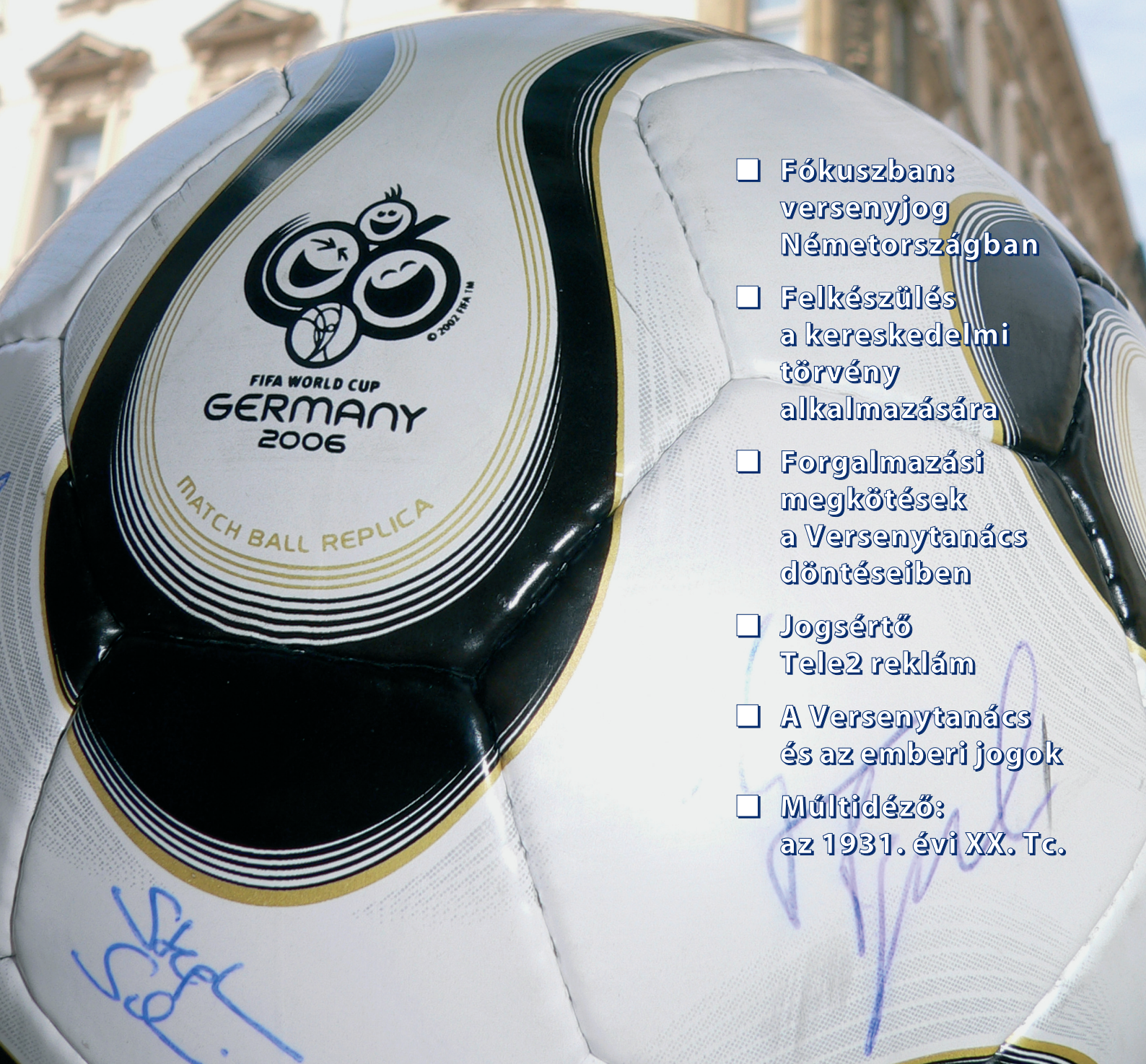

Versenytükör

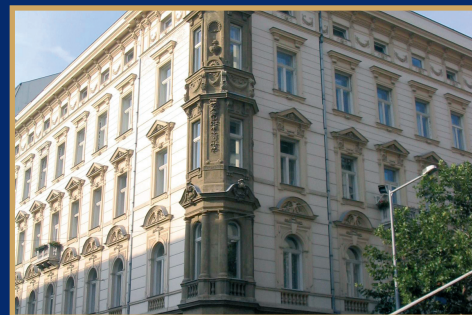

- Fókuszban: versenyjog Németországban
- Felkészülés a kereskedelmi törvény alkalmazására
- Forgalmazási megkötések a Versenytanács döntéseiben
- Jogsértő Tele2 reklám
- A Versenytanács és az emberi jogok
- Múltidéző: az 1931. évi XX. Tc.

Újabb megerősítő ítélet a mozikartell-ügyben

Irányítás-szerzés engedélyezése vállalatok mellett

Szerkesztői előszó

Mint azt sportos címlapunk is mutatja, e számunkban több vonatkozásban is teret szentelünk a német versenyjog bemutatásának. Az apropót ehhez nem elsősorban a már véget ért foci vébé jelenti, hanem az, hogy a tavasszal népes német küldöttség látogatta meg a Gazdasági Versenyhivatalt. A szakmai és talán a sportprogramok alapján is a német kollegák „tripla A” kategóriába sorolták a magyar versenyhivatalt. Ezt leszámítva is mondhatjuk, s minden bizonnyal az újságot lapozva az Olvasó is meggyőződhet arról, hogy a beszámolóink időszakát jelentő tavaszi hónapokban is hozta a formáját a GVH. Bizony, ritkán fordul elő, hogy egy német válogatott egy magyarnak még gólt sem tudjon lőni.

A Versenytanács határozatait szemlélve a szokásosan sok fogyasztóvédős ügy mellett több vertikális korlátozós döntés is született a tavasszal. Fagyasztott élelmiszerek, könyvek, dohánytermékek, takarmányfoszfát, egy a közös bennük: a gyártóik gyakran alkalmaznak különféle forgalmazási korlátozásokat. Van, amikor indokolt, van, amikor nem, hogy a kereskedő nem dönthet szabadon a további eladásról. A továbbeladási ár meghatározása, a más kereskedő területére való eladás korlátozása mind versenyjogba ütköző cselekedet lehet. Ezek ráadásul olyan problémák, amelyekre legtöbbször az EU versenyjoga is alkalmazandó, hiszen az áruk szabad áramlását már nem gátolják állami, adminisztratív előírások. E jogesetekben – már ha a magatartás 2004. május 1. utáni időszakból való – a GVH a magyar mellett közösségi versenyjogot is számon kért a piaci szereplőkön.

A versenyjogi kérdések iránt mélyebben is érdeklődő Olvasóink figyelmébe a gazdag tanulmány rovatunkat ajánlom. A német aktualitást ehelyütt vendégírónk képviseli, aki egy német jogeset kapcsán az ügyvéd-kliens közötti kapcsolattartás problematikáját villantja fel versenyjogi szempontból. Egy másik, a szegedi katedráról érkezett tanulmány a második számunkban feldobott emberjogi témára tér vissza: nagy kérdés, hogy a versenyjogban felelősségre vont vállalkozások is hivatkozhatnak-e Strassbourgra? További részleteket tudhatunk meg az első európai gyógyszeripari erőfölényes jogesetről, a brüsszeli fúziós eljárások rejtelméről és a magyar kávékartell-ügy tanulságairól.

Az előszóban külön említésre érdemes egy fúziós eljárás, amelyben a versenyhivatal csak a felek versenyproblémát megoldó vállalásait követően adta áldását az ügyletre. A Dataplex ügy tanulságairól az ügyben szerepelt vizsgálók számolnak be. A téma azért is időszerű, mert a hivatal vitára bocsátotta honlapján az összefonódások engedélyezésekor előforduló feltételekről, kötelezettségekről szóló anyagát. Következő számunkban részletesen is körbejárjuk a témát, lehetőség szerint teret adva a vitaanyagra érkezett észrevételeknek is.

A forró nyarat követően megjelenő számunkban emellett minden bizonnyal ismét a kartellek állnak majd a középpontban. Ehhez elegendő a versenytanácsi tárgyalási jegyzékre pillantást vetni: nyíregyházi taxis kartell-gyanú, vállalati gazdálkodás irányítási szoftverek piaca, csak hogy néhány példát mondjunk. További apropót jelent, hogy a tervek szerint ősszel a GVH nagyszabású nemzetközi kartell konferenciát rendez, azzal a céllal, hogy a politika és gazdasági élet szereplőinek figyelmét ráirányítsa a piaci versenyt megmérgező összejátszásokra.

E nyárutós kitekintéssel kívánok Olvasóinknak mind a magam, mind kollegáim nevében jó pihe-nést a nyárra!

TÓTH TIHAMÉR

A Gazdasági Versenyhivatalban (GVH) a versenykultúra fejlesztésére és terjesztésére létrehozott Versenykultúra Központ (VKK) a GVH honlapján nyilvánosságra hozta a VKK által a 2006. év során ellátandó feladatokat, a célcsoportokat és a versenykultúra fejlesztése körében végzett munkavégzés elveit, kereteit is. A különböző témákban megfogalmazott szakmai pályázati kiírásokat, a feladatok megvalósításának lépéseit és minden egyéb közérdekű információt a VKK a www.gvh.hu honlapcímen nyilvánosságra fog hozni, ezért kérjük, figyeljék a honlapon megjelenő anyagokat! Köszönjük!

A Versenytanács döntései

- 4** Az elmúlt három hónap döntései
- 5** Dohányforgalmazás: a csoportmentesség és az egyedi mentesülés kapcsolata
- 6** Jogsértő tájékoztatásokat adott az Aegon Magyarország Pénztárszolgáltató Rt.
Vertikális ügyek a GVH-ban: kisebb szigor
- 7** A Versenytanács jogsértőnek ítélte a TELE2 egyes reklámjait
- 8** Tényleges irányításszerzés a kabai cukorgyár felett
- 9** Túlzott díjemelés
Engedélyezés kötelezettségvállalás mellett
Kemira II.

A tárgyalóteremben történt

- 10** Mobil összekapcsolási szerződések

- 11** Csak a Gyermely Rt. nem kartellezett?
Folytatódik a cementkartell-ügy
- 12** Mozikartell – 2. forduló
- 13** Előfizetési díj az infláció felett
„Verhetetlen árak” és árgarancia?

Versenypártolás

- 14** Kereskedelmi törvény: felkészülni, vigyázz, kész,...

GVH-hírek

- 16** Német vendégek a hivatalban: szakma és sport

- 17** Jogászklub-vendég
Vitaanyag az összefonódások során alkalmazott feltételekről és kötelezettségekről

Nemzetközi szintér

- 17** A Bundeskartellamtról
- 18** Az ICN éves konferenciája
Nemzetközi kishírek
- 19** Hogyan lehet megúszni? – Bűnbánó kartelltagok Németországban

Riport

- 20** Beszélgetés Eleanor Fox-szal

Elemzések

- 21** Juhász Dorina:
Az AstraZeneca ügy
- 25** Fejes Gábor:
A Bonni Tartományi Bíróság döntése
- 26** Tóth Adrienn:
A végén jött a feketeleves
- 29** Nagyházi István:
GVH-közreműködés brüsszeli összefonódás-engedélyezési eljárásban

- 33** Blutman László:
A Versenytanács előtti eljárás és az emberi jogok
- 36** Tóth András–Ay Zoltán:
Kötelezettségvállalások fúziós eljárásban

Portré

- 39** A Nemzetközi Iroda bemutatkozása

Recenzió

- 40** A jólét a versenyből fakad
- 41** Michael E. Porter:
Versenystratégia

Visszapillantó

- 42** Zavodnyik József:
1931. évi XX. tc. (2 cikk.)
- 46** A GVH tevékenysége számokban

Az elmúlt három hónap döntései

A Versenytanács ezen a tavaszon 42 versenyfelügyeleti eljárásban hozott döntést (az egyik eljárásban a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés és a verseny korlátozó megállapodás is a vizsgálat tárgya volt).

GAZDASÁGI ERŐFÖLÉNNYEL VALÓ VISSZAÉLÉS		
Vj-132/201.	Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata, VM Hungária Hirdetésszervező, Hirdetésközvetítő és Tanácsadó Kft.	megszüntetés (az eljárás korábban felfüggesztésre került)
Vj-190/2004.	E.ON Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (2 millió)
Vj-5/2005.	FiberNet Kommunikációs Zrt.	megszüntetés (részben szüneteltetés után)
Vj-28/2005.	Pesti Est Kiadói és Kulturális Szolgáltató Kft.	megszüntetés
Vj-37/2005.	Váradi Sat Kft., VIVAnet Kft.	jogsértés megállapítása, magatartás folytatásának megtiltása
Vj-66/2005.	Budapesti Elektromos Művek Rt.	megszüntetés
Vj-84/2005.	Hungarotel Távközlési Zrt.	megszüntetés
Vj-98/2005.	PR-TELECOM Távközlési Kereskedelmi és Szolgáltató Rt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (10 millió)
Vj-190/2005.	Oroszlányi Televízió Kft.	megszüntetés
VERSENYT KORLÁTOZÓ MEGÁLLAPODÁS		
Vj-47/2004.	Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete	jogsértés megállapítása, az adott szabályzat jogsértő rendelkezéseinek alkalmazásától való eltiltás, a szabályzat módosítására való kötelezés, az egyesülés tagjainak tájékoztatásának előírása
Vj-161/2004.	Kemira GrowHow Kft., BA-NA Kft., Argo Kereskedelmi és Számítástechnikai Szolgáltató Rt., „f.a.”, Gabomix Feed Kft.	jogsértés megállapítása a Kemira GrowHow Kft., a BA-NA Kft. és szolgáltató Rt. „f.a.” esetében
Vj-28/2005.	Pesti Est Kiadói és Kulturális Szolgáltató Kft.	megszüntetés
Vj-94/2005.	British American Tobacco Magyarország Dohány Kereskedelmi Kft. és társai	megszüntetés
Vj-163/2005.	Prímagáz Hungária Ipari és Kereskedelmi Rt., Total Hungaria Kft., Magyar Olaj- és Gázipari Rt., Shell Gas Hungary Kereskedelmi Rt.	megszüntetés
ÖSSZEFONÓDÁS		
Vj-169/2005. (a határozat 2006. február 28-án kelt, a télen hozott határozatok között nem szerepelt)	Pipelife International GmbH., Pannonpipe Műanyagipari Kft.	engedélyezés, bírság késedelmes engedélykérés miatt (1 millió)
Vj-195/2005.	Bonitás 2002 Befektető és Tanácsadó Kft., Multireklám Köztéri Médiaügynökség Rt.	engedélyezés, bírság késedelmes engedélykérés miatt (12,65 millió)
Vj-205/2005.	Bonitás 2002 Befektető és Tanácsadó Kft., dr. Csányi Sándor, Csányi Pincészet Rt.	engedélyezés, bírság késedelmes engedélykérés miatt (7,2 millió)
Vj-210/2005.	Magyar Telekom Távközlési Nyrt., Dataplex Infokommunikációs Infrastruktúra Szolgáltató és Ingotlanhasználó Kft.	engedélyezés, kötelezettségek előírása mellett
Vj-5/2006.	Invitel Távközlési Szolgáltató Rt., Euroweb Internet Szolgáltató Rt.	engedélyezés
Vj-30/2006.	Prometheus Tüzeléstechnikai Zrt., E-Partner Energetikai Szolgáltató Kft., Hőszolgáltató és Energetikai Berendezéseket Üzemeltető	engedélyezés
Vj/32/2006.	Colas-Hungária Építőipari Kft., T-Road Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	engedélyezés
Vj/36/2006.	Fővárosi Csatornázási Művek Rt., Veolia Víz Tanácsadó Vezetékes Ivóvíz- és Csatornaszolgáltatást Nyújtó Zrt., „ÉRD és TÉRSÉGE” Regionális Vízüzemeltető Kft.	engedélyezés
Vj-38/2006.	SW Invest BV., Láng Kiadó és Holding Zrt.	engedélyezés
Vj-46/2006.	General Electric Company, Zenon Environmental Inc.	engedélyezés
Vj/50/2005.	Ferrobeton Dunaújvárosi Beton- és Vasbetongyártó Rt., Pannonvia Befektetési, Építési, Vállalkozási és Kereskedelmi Kft., Dunakeszi Építőanyag-kereskedelmi, Szervezési és Vezetési Kft.	engedélyezés
Vj-58/2006.	HVB Bank Hungary Zrt., ING Bank Magyarország Rt.	engedélyezés
FOGYASZTÓI DÖNTÉSEK TISZTESSÉGTLEN BEFOLYÁSOLÁSA		
Vj-159/2005.	Tesco-Global Áruházak Rt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (36 millió)
Vj-167/2005.	Shell Gas Hungary Rt., TOTAL Hungaria Kft., Mol Rt., PRIMAGÁZ Hungaria Rt.	megszüntetés
Vj-178/2005.	Generali-Providencia Biztosító Rt.	megszüntetés
Vj-179/2005.	Új Ex-Libris Kft.	szünetelés után megszüntetés
Vj-183/2005.	Poligrupo Hungaria Fogyasztói Csoport Szervező Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (10 millió)
Vj-184/2005.	TIENS Hungary Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	jogsértés megállapítása, magatartás folytatásának megtiltása, bírság kiszabása (10 millió), értékesítési rendszer termékforgalmazóinak tájékoztatása
Vj-187/2005.	TELE2 Magyarország Kommunikációs és Szolgáltató Egyszemélyes Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (50 millió)
Vj-188/2005.	Vodafone Magyarország Rt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (2 millió)
Vj-189/2005.	CARION Kereskedelmi és Szolgáltató Rt.	megszüntetés
Vj-192/2005.	Abbott Laboratories Magyarország Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (8 millió)
Vj-197/2005.	AEGON Magyarország Pénztárszolgáltató Rt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (8 millió)
Vj-198/2005.	MTM-SBS Televízió Rt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (40 millió)
Vj-202/2005.	UPC Magyarország Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (10 millió)
Vj-206/2005.	Katedra Nyelviskola Kft.	jogsértés megállapítása
Vj-207/2005.	Euro Credit Consulting Kft.	jogsértés megállapítása, magatartás folytatásának megtiltása, bírság kiszabása (17,5 millió)
Vj-209/2005.	Üstöki Kereskedelmi, Szolgáltató és Ügynöki Kft.	megszüntetés
Vj-13/2006.	Hyundai Autó Hungary Kft.	megszüntetés
Vj-20/2006.	Fővárosi Vízművek Zrt.	jogsértés megállapítása

Dohányforgalmazás: a csoportmentesség és az egyedi mentesülés kapcsolata

A GVH a Vj-94/2005. számú eljárásban azt vizsgálta, hogy a British American Tobacco (BAT) csoport által dohánytermékeinek magyarországi forgalmazására 23 forgalmazóval kötött szerződés sérti-e az EKSz 81. cikkét, illetve a Tpv. 11. §-át.

A BAT – csakúgy, mint a többi dohánygyártó vállalkozás – az általa gyártott vagy importált dohánytermékeket Magyarország egész területén forgalmazza. Ezen belül

túlnyomó részben közvetlenül a kiskereskedők, illetve a kereskedelmi láncok részére értékesít;

a fennmaradó néhány százalék pedig a forgalmazókon keresztül jut el a kiskereskedelembe, olyan helyekre, ahol a BAT részére a közvetlen forgalmazás nem lenne gazdaságos.

A BAT részesedése a magyarországi dohánytermék-forgalomból (mint érintett piacból) 40-50 százalék közötti, a további három magyarországi dohánygyártó részesedése 30-40, 10-15, illetve 5-10 százalék. Az előzőekben említett négy vállalkozás mellett néhány külföldi gyártó is jelen van termékeivel a magyar piacon, részesedésük azonban a magyarországi forgalomból minimális (1 százalék alatti). A dohánytermékek forgalmazásához jövedéki engedélyre van szükség, amellyel több, mint 200 vállalkozás rendelkezik. Ezek közül a BAT 23 forgalmazója mellett további hét vállalkozást köti kizárólagos jellegű megállapodás valamelyik dohánygyártóhoz. A forgalmazók a dohánytermékek mellett egyéb (jellemzően ital és élelmiszer) termékek nagykereskedelmi értékesítésével is foglalkoznak.

A szerződésben (mely határozatlan időre jött létre, azzal, hogy bármely fél által felmondással a másik fél számára megküldött írásbeli nyilatkozattal megszüntethető hatvan napos határidő kitűzésével)

– a BAT vállalta, hogy meghatározott területen mást nem bíz meg áru forgalmazásával;

– a forgalmazók vállalták,

• hogy nem szállítanak árut olyan kiskereskedelmi üzletek részére, amelyeket a BAT közvetlenül lát el,

• kizárólag a BAT által gyártott vagy importált dohánytermékeket forgalmaznak, továbbá

• a meghatározott területen kívül nem végeznek aktív eladásokat.

A szerződés előzőek szerinti rendelkezései minden kétséget kizáróan korlátozzák a BAT-ot és a forgalmazókat is az értékesítésben, illetve a forgalmazókat a beszerzésben is, ami beleütközik az EKSz 81. cikk (1) bekezdés b) pontjába. Jóllehet a szerződés a 2790/1999/EK rendelet

(R.) szerinti vertikális megállapodásnak minősül, az R. szerinti csoportos mentesülés azonban nem terjed ki rá, mert

– a BAT piaci részesedése meghaladja a 30 százalékot és

– határozatlan időre jött létre.

Az EKSz 81. cikk (3) bekezdése szerint az (1) bekezdés rendelkezéseinek alkalmazásától lehet tekinteni olyan esetekben, amikor a (3) bekezdésben foglalt feltételek teljesülnek. E feltételek vizsgálatakor a kiindulópontot az R. preambulájának (5) bekezdése képezte, mely szerint a csoportmentesség kedvezményét azokra a megállapodásokra kell korlátozni, amelyek esetében megfelelő bizonyossággal feltételezhető, hogy eleget tesznek az EKSz 81. cikk (3) bekezdésében megállapított feltételeknek. Ebből következőleg általában elégséges annak vizsgálata, hogy valamely megállapodásnak a csoportmentesítési rendeletben foglaltakhoz képest mutatkozó eltérése kedvezőtlen hatással lehet-e az EKSz 81. cikk (3) bekezdés szerinti feltételek megvalósulására, s abban az esetben, ha ilyen kedvezőtlen hatás nem állapítható meg, akkor a megállapodásra vonatkozik az EKSz 81. cikk (3) bekezdés. Ebben az összefüggésben a Versenytanács az alábbiakat állapította meg.

Az R. 5. cikk a) pontjában foglalt, a megállapodás időtartamát korlátozó feltételnek az a célja, hogy az eladónak (adott esetben a BAT-nak) ne legyen lehetősége a vevőt (adott esetben a forgalmazókat) túlzottan hosszú ideig magához kötni, akkor is, ha annak a megállapodás fenntartásában való érdekeltsége megszűnik, és így a vele való szerződés megszűnése elősegíthetné az eladó (új) versenytársainak piaci terjeszkedését, másoldalról nézve pedig a megállapodás fennmaradása szélső esetben a piac lezárásához vezethetne. A szerződést bármelyik fél hatvan napos határidővel, egyoldalúan, indokolás nélkül felmondhatja, mire tekintettel nem áll fenn annak veszélye, hogy a forgalmazók nem képesek kilépni a szerződésből, ha a BAT-tal való üzleti kapcsolat már nem áll érdekükben. A szerződés szerinti rövid határidejű, indokolás nélküli felmondási lehetőség versenyjogi szempontból lényegesen kedvezőbb, mint például egy a hatvan napot meghaladó (de öt évnél rövidebb) határozott időre szóló megállapodás, mely – az egyéb feltételek teljesülése esetén – élvezzi az R. szerinti csoportmentességet.

A Versenytanács abból indult ki, hogy az R. alapján az érintett vállalkozások 30 százalék alatti piaci részesedése esetén – miként azt az R. preambulájának (12) bekezdése külön is hangsúlyozza – egyértelműen kizárható, hogy egy meg-

állapodás révén lehetővé váljon a verseny megszüntetése. A BAT piaci részesedése ezt a mértéket meghaladja. A BAT 30 százaléknál nagyobb piaci részesedése azonban nem adhat lehetőséget a verseny megszüntetésére, mert:

a) dohánytermékek gyártása tekintetében intenzív verseny van, s a verseny tartós fennmaradásának biztosítéka, hogy a piacon jelen van egy a BAT-hoz hasonló piaci részesedésű és további két nem elhanyagolható piaci részesedéssel bíró gyártó vállalkozás, továbbá az utóbbi időben megjelent külföldi dohánytermékgyártó vállalkozások megjelenése a magyar piacon;

b) dohánytermékek nagykereskedelmével a BAT-hoz köthető forgalmazók mellett nagyszámú vállalkozás foglalkozik, továbbá jelentős az olyan vállalkozások száma is, amelyek rendelkeznek a dohánytermékek forgalmazásához szükséges (jövedéki) engedéllyel és más árukat (mindenekelőtt ital, élelmiszerek) jelenleg már forgalmazva minden külön beruházás nélkül beléphetnek a dohánytermékek nagykereskedelmi forgalmazásának piacára, elősegítve ezáltal a külföldi és az esetleges új hazai gyártók piacra lépését;

c) a BAT – R. alkalmazhatósága szempontjából figyelembe veendő – piaci részesedése ugyan 40-50 százalék közötti, a szerződéssel lefedett forgalom azonban a magyarországi dohánytermék-forgalom csekély százalékát teszi ki.

Az előzőekre tekintettel a Versenytanács úgy ítélte meg, hogy az EKSz 81. cikkét illetően nincs ok a beavatkozásra, és ezért az eljárást megszüntette.

Az EKSz 81. és 82. cikkében lefektetett versenyszabályok végrehajtásáról szóló 1/2003/EK rendelet 3. cikk (2) bekezdése szerint: „A nemzeti versenyjog alkalmazása nem vezethet azoknak a megállapodásoknak, vállalkozások társulásai döntéseinek vagy összehangolt magatartásoknak a megtiltásához, amelyek befolyásolhatják ugyan a tagállamok közti kereskedelmet, de a versenyt az EKSz 81. cikkének (1) bekezdése szerinti értelemben nem korlátozzák, az EKSz 81. cikke (3) bekezdése feltételei alkalmazásának eleget tesznek vagy valamelyik, a szerződés 81. cikke (3) bekezdésének alkalmazására kiadott rendelet hatálya alá esnek.”

Az előzőek szerinti rendelkezésből az következik, hogy ha egy megállapodás az EKSz 81. cikkét nem sérti, az akkor sem jogsértő, ha a Tpv. IV. fejezete alapján jogsértőnek minősül. Ezért a Versenytanács szükségtelennek ítélte a szerződésnek a Tpv. rendelkezései alapján történő részletes vizsgálatát.

Jogsértő tájékoztatásokat adott az Aegon Magyarország Pénztárszolgáltató Rt.

A Versenytanács Vj-197/2005. számú ügyben hozott határozata szerint az Aegon Magyarország Pénztárszolgáltató Rt. magán-nyugdíjpénztári szolgáltatásának hozamára, költségére 2005-ben adott piaci tájékoztatásai fogyasztómegetvesztésre alkalmasak voltak, s ezért 70 millió forint bírságot szabott ki.

Az Aegon rendszeresen készít tájékoztató anyagokat mind tagjai, mind egyéb érdeklődők részére, köztük tagtoborzó szórólapokat. A kilépni szándékozó tagok részére az át/kilépési szándékról történt tudomásszerzést követően külön leveleket juttat el. A különböző anyagokban 2005-ben például arról adott tájékoztatást az általa alkalmazott sávost költséglevonás kapcsán, hogy „az Aegon vonja le a legkisebb költséget a nagy pénztárak közül”, illetőleg „most még alacsonyabb költségek”. Volt

tagtoborzó szórólap, amelyen az került közlésre, hogy „tagjaink befektetéseink az elmúlt évben kiemelkedő hozamot értünk el”. Más anyagokban is arról adott tájékoztatást, hogy kiemelkedő (kimagasló) hozamokat ért el.

A Versenytanács a „legalacsonyabb-alacsonyabb” költségekre vonatkozó közlés esetében megállapította, az csak bizonyos sáv feletti részben, a 450 000 Ft feletti tartományban volt igaz.

A Versenytanács nem vitatta, hogy a fedezeti tartalék hozamának közzététele nem kötelező, azonban ha az Aegon azt fontosnak tartotta, tudatosítania kellett volna a fedezeti tartalék és a pénztár egészének nettó hozama közötti fogalmi különbséget, még akkor is, ha a kétféle hozamfajta között csekély %-nyi eltérés van a fedezeti hozam javára. Az alkalmazott tá-

jékoztatás nem tűri a kétféle hozamszámítás kevert közzétételét.

Az Aegon által tett tényállítások vonatkozásában kiemelésre került, a bizonyítási terhet a vállalkozás viseli a reklámtörvény alapján, de ez következik abból az általános jogelvből is, amely az állító félre rója a bizonyítás sikertelensége miatti következményeket.

A jogsértés súlyát meghatározta a magán-nyugdíjpénztári szolgáltatás jelentősége, a szolgáltató betöltött piaci szerepe, továbbá az a tény, hogy az Aegonnal való kapcsolatfelvételre és megszakításra egyaránt egész évben jogsértő piaci tájékoztatás nyomta rá bélyegét, hiszen nem volt tájékoztatás, amely többé-kevésbé ne lett volna jogszerűtlen.

A Versenytanács határozatát az Aegon tudomásul vette.

Vertikális ügyek a GVH-ban: kisebb szigor

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa az elmúlt hónapokban több vertikális megállapodás vizsgálata kapcsán hozott döntést. Mivel a vizsgált szerződések már érvényben voltak az évtized eleje óta, az eljárások több esetben három jogalapon folytak:

- a Tptv. 11. §-ában foglalt rendelkezések,
- a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodás (a továbbiakban: EM) 62. cikk (3) bekezdésén alapuló, a Társulási Tanács 2/96. számú verseny végrehajtási szabályokról szóló határozata helyébe lépő 1/02. számú társulási tanácsi határozat kihirdetéséről szóló 2002. évi X. törvény mellékletének 2. cikkének, illetve

- az Európai Közösséget létrehozó szerződés (a továbbiakban: EKSz) 81. cikk (1) bekezdésének esetleges megsértése miatt.

A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése (MKKE) a szakma 128 könyvkiadóját és 19 könyvkereskedő cégét tömöríti. A Vj-47/2004. számú eljárásban a GVH az MKKE Versenyszabályzatát vizsgálta. A vizsgált szabályzat lehetővé tette a kiadók számára, hogy a kiadványok árát meghatározzák, illetve hosszabb-rövidebb időre korlátozzák a kiadványok csökkentett árú értékesítésének lehetőségét. A Versenytanács szerint az ár csökkentésének lehetőségét korlátozó rendelkezések elsősorban nem ügynöki forgalomban, de

bizonyos vonatkozásban még bizományosi értékesítés esetén is vertikális és horizontális versenykorlátozó hatást fejthetnek ki, ami a fogyasztók egy nem lebecsülhető köre számára hátrányos. A Versenytanács mindezek alapján megállapította, hogy a Versenyszabályzat egyes pontjai versenykorlátozóak. A Versenytanács a kifogásolt magatartás korlátozott piaci hatása miatt bírságot nem szabott ki, ugyanakkor a jogsértés megállapítása mellett a GVH kötelezte az eljárást alá vontat a Versenyszabályzat módosítására.

A Vj-156/2004. számú versenyfelügyeleti eljárásban a GVH az Unilever Magyarország Kft. és tizenhét forgalmazója között kötött koncessziós megállapodásokat vizsgálta. A Versenytanács ugyan megállapította a jogsértés tényét, azonban a vizsgált szerződések korlátozott piaci hatása miatt nem szabott ki bírságot az eljárás alá vontakkal szemben. A Versenytanács szerint a kérdéses megállapodások a versenyjoggal összhangban lévő aktív eladási korlátozások mellett a passzív eladások korlátozására is alkalmasak voltak, ami viszont már ellentétes az eljárás alapjául szolgáló anyagi jogi rendelkezésekkel. A vertikális megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alól történő mentesítéséről szóló 55/2002. számú kormányrendelet 3. §-a, valamint az Európai Bizottság az EKSz. 81. cikke (3) bekezdésének a vertikális megállapodások és összehangolt ma-

gatartások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 1999. december 22-i 2790/1999/EK rendeletének 4. cikke megtiltja a passzív eladások korlátozását.

A Vj-157/2004. számú versenyfelügyeleti eljárásban a Globus Konzervipari Rt. és a Békéscsabai Hűtőipari Rt., valamint e két vállalkozás tizenhét forgalmazója között az elmúlt négy évben fennálló szerződéseket vizsgálta a magyar versenyhatóság. Az előző eljárás kapcsán említett rendelkezések szerint versenyjogi aggályok merülnek fel határozatlan idejű vertikális megállapodások esetében. Az eljárás alá vontak kérték a versenyfelügyeleti eljárás szünetelését és vállalták, hogy a szünetelés ideje alatt a vizsgált határozatlan idejű megállapodásokat határozott lejáratú idejű szerződésekkel alakítják át. A vállalat teljesítése után a Versenytanács a versenyfelügyeleti eljárást megszüntette.

A Versenytanács a British American Tobacco Magyarország Dohány Kereskedelmi Kft. (BAT) és huszonhárom forgalmazója ellen lefolytatott Vj-94/2005/45. számú eljárást szintén megszüntette, mert úgy ítélte meg, hogy az egyedi mentesség intézménye alkalmazható (lásd külön írásunkat). Egyfelől azért, mert az EKSz. 81. cikkének (3) bekezdése és a Tptv. 17. § szerinti feltételek fennálltak, másfelől azért, mert a határozatlan idejű szerződésből bármely fél egyoldalúan, rövid határidővel és kötelezettség nélkül ki tud lépni.

A Versenytanács jogsértőnek ítélte a TELE2 egyes reklámjait

A Versenytanács a Vj-187/2005. számú versenyfelügyeleti eljárásban meghozott határozatában megállapította, hogy a TELE2 Magyarország Kommunikációs és Szolgáltató Egyszemélyes Kft. a 2004. és a 2005. években egyes reklámjaiban a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartással népszerűsítette szolgáltatását, illetőleg nem tárgyilagosan hasonlította össze szolgáltatását a versenytársak szolgáltatásaival. A jogsértés megállapítása mellett a Versenytanács 50 millió forint bírság megfizetésére kötelezte a vállalkozást.

A Versenytanács kiemelte: az „ingyenesség” fogalma alatt a fogyasztók az ellenszolgáltatás teljes hiányát értik, a reklámok észlelése során nem végeznek részletekbe menő elemzést azzal kapcsolatban, hogy a reklámállítás, a kategorikus „ingyenesség” csak a telefonálással kapcsolatban felmerülő költségek egy részére vonatkozik-e. Ennek megfelelően egy 0 Ft/perc hívásdíj alkalmazása sem teszi lehetővé az „ingyenességre” történő utalást, ha a fogyasztót a telefonhívással kapcsolatban bármilyen más módon ellenszolgáltatás terheli. A TELE2 reklámjainak az „ingyenességre” vonatkozó állításával ellentétben a fogyasztó nem ellenszolgáltatás nélkül bonyolíthatja telefonhívásait, hiszen ahhoz, hogy a közvetítőválasztás keretében vegyen igénybe szolgáltatást, havidíjat kell fizetnie a hozzáférési (vezetékes) szolgáltatójának. Az eljárás alá vont szolgáltatásának egyik sajátossága, hogy a fogyasztó szükségszerűen két vállalkozással áll jogviszonyban: egyrészt a hozzáférési szolgáltatójával, akinek az eljárás alá vont bármely akciójától függetlenül meg kell fizetnie az adott díjcsomag után járó havidíjat, másrészt az eljárás alá vontal, aki egy akció keretében lemondhat arról, hogy számára a fogyasztó az adott hívás után fizessen. Ennek megfelelően az igaz lehet, hogy egy adott időszakban nem kell fizetni az adott hívásért a TELE2 részére, azonban ez nem jelenti azt, hogy más módon a fogyasztót nem terhelne elenérték az ezen időszakban bonyolított beszélgetések vonatkozásában.

Az eljárásban vizsgált reklámok többségében rendszeresen, és ezáltal a fogyasztóknak szóló üzenet részévé téve, szerepeltetésre került a „nincs havi előfizetési díj” közlés. Azonban, egyrészt nem igaz, hogy a fogyasztót nem terheli havi előfizetési díj, másrészt a TELE2 szolgáltatásának a hozzáférési (vezetékes) szolgáltatók szolgáltatásával való, a TELE2-t előnyösen bemutató összevetésre nem alkalmas a havi előfizetési díj

(a hozzáférési szolgáltató oldalán) meglétének vagy (a TELE2 oldalán) nem létezésének hangsúlyozása. Ha nincs havidíj, a fogyasztó nem tudja igénybe venni a TELE2 szolgáltatását.

A Versenytanács azt is aláhúzta: amennyiben egy vállalkozás arról ad tájékoztatást a fogyasztóknak, hogy egy telefonhívás esetén milyen mértékű fizetési kötelezettségnek kell eleget tenni, lényeges körülmény elhallgatásának minősül, ha a fogyasztó nem kap tájékoztatást a kapcsolási díjról.

Megállapítást nyert továbbá, hogy egyes reklámok nem feleltek meg az összehasonlító reklámmal szembeni jogszabályi követelményeinek, alkalmasak voltak a fogyasztók megtévesztésére, s nem szolgálták egy tárgyilagos összehasonlítással a fogyasztók tájékoztatását, összehatásukban a valóságosnál kedvezőbb színben tüntették fel az eljárás alá vont szolgáltatást. Ezen összehasonlító reklámok célja nem a fogyasztók megfelelő, tárgyilagos tájékoztatása volt, hanem a TELE2 szolgáltatásának minél kedvezőbb, adott esetben a valóságosnál vonzóbb színben történő feltüntetése.

Amint azt már más ügyekben is tette, a Versenytanács itt is hangsúlyozta határozatában: nem az az elvárása, hogy a reklám az adott szolgáltatás igénybevételéhez megkötendő szerződés valamennyi feltételét ismertesse. A reklámokkal szembeni alapvető elvárást ugyanak-

kor minden vállalkozásnak teljesítenie kell: a reklám legyen igaz és pontos, valós képet adjon az adott szolgáltatásról. A vállalkozás által közölt reklám természetéből adódóan igyekszik a termék előnyös tulajdonságait kiemelni. Az ilyen valós adatokat tartalmazó és előnyös tulajdonságokat kiemelő reklám is lehet azonban félrevezető, ha elhallgat olyan adatokat, amely a közölt tulajdonságok értelmezéséhez elengedhetetlenül szükséges, hiszen a jogsértés valamely lényeges körülmény elhallgatásával, hiányos tájékoztatással is megvalósítható.

A versenyjogi relevanciával bíró fogyasztói döntés meghozatala egy folyamat, amelynek nem csak az egészét, hanem egyes szakaszait is védi a versenytörvény a maga eszközeivel. Ez a folyamat a fogyasztók figyelmének felkeltését is magában foglalja, s a fogyasztók megtévesztésének tilalma már e szakasszal kapcsolatban is érvényesülést kíván, így ez sem történhet tisztességtelen módon, annak megjegyzésével, hogy

„ami reklámszakmai szempontból jó, hatásos megoldás, az versenyjogi szempontból elfogadhatatlan lehet.”

Nem csak az olyan magatartás jogellenes, amely kizárólagosan meghatározza a fogyasztó döntését, hanem minden olyan magatartás, amely érdemben kihatással van a folyamatra – ideértve a figyelem felkeltését is. Ez a megközelítés tükröződik magában a versenytörvény III. fejezetének a címében is, amely nem a fogyasztói döntések tisztességtelen meghatározásának, hanem a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolásának tilalmáról beszél.

Ugyancsak több határozatban került kimondásra: a reklám nem alapozhat arra, hogy a tartalma szabadon meghatározható, bármit állíthat, mivel a fogyasztónak ésszerűen kell eljárnia, s ő ellenőrizze, hogy a reklám állítása megfelel-e a valóságnak. Egy ilyen elvárás a fogyasztókra helyezné a vállalkozás jogsértő magatartása elhárításának terhét, illetve azt tételeznék fel, hogy a fogyasztóknak eleve kételkedniük kell az egyébként nagy költséggel, éppen az áru eladásáért, vagyis a vállalkozás érdekében megjelentetett reklámban. Ez a szemlélet magában hordozza a tisztességes verseny egyik alapelemének, a bizalomnak, a piaci szereplők állításaiba vetett hitnek az intézményesített megkérdőjelezését.

Tényleges irányításszerzés a kabai cukorgyár felett

A Versenytanács engedélyezte, hogy a Tate & Lyle Holland B.V. (TL) irányítást szerezzen az Eastern Sugar B.V. (ES) felett. A TL 2003. október végéig egy másik tulajdonossal 50-50 százalékos részesedést az ES-részvényeiből. Ekkor a másik tulajdonos egy tőle független vállalkozásnak értékesített egy darab ES részvényt. Ezt követően az ES tulajdonosai 2003. december 17-én úgy módosították a vállalkozás Részvényesi Megállapodását, hogy az ES igazgatósági tagjainak létszáma négy fő lett, akik közül kettőt a (részvények 50 százalékaival rendelkező) TL, kettőt pedig az (50 százalékos – 1 részvennyel rendelkező) másik tulajdonos nevezhet ki. Ez utóbbi tulajdonos azonban a kérelem 2005. novemberi benyújtásáig csak egy igazgatósági tagot nevezett ki. Így a TL-nek többsége van a – döntéseit egyszerű többséggel meghozó – Igazgatóságban, amelynek feladatkörébe tartozik az ES költségvetésének és üzleti tervének elfogadása.

A TL-nek nincs joga az ES – a Tpv. alkalmazásában vezető tisztségviselőnek minősülő – igazga-

tósági tagjai többségének kijelölésére, vagyis értelemszerűen nem rendelkezik a Tpv. 23. § (2) bekezdés *b*) pontja szerinti irányítási joggal. Az a körülmény azonban, hogy ténylegesen többségben vannak az ES igazgatóságában a TL által kijelölt tagok, azt eredményezi, hogy – ameddig ez a helyzet fennáll – a TL képes az ES döntéseinek meghatározó befolyásolására, figyelembevéve azt is, hogy az ES fő ellenőrző és döntéshozó szerve az igazgatóság. Mindez kétségek nélkül azt eredményezte, hogy a TL meghatározó helyzetbe került az ES döntéseit illetően. Ilyen helyzet azonban egy társaság életében bármikor előállhat (pl. egy igazgatósági tag lemondásával). Ezért a Tpv. 23. § (2) bekezdés *d*) pontja szerinti tényleges irányításról csak akkor lehet beszélni, ha valószínűsíthető, hogy az adott helyzet tartósan fennmarad.

Az adott esetben a kérelem 2005 novemberében történt benyújtásakor már közel két éve állt fenn az a helyzet, hogy a TL többségben van az ES igazgatóságában. Így alappal tételezhető fel, hogy a másik tulajdonos a jövőben sem kíván második

igazgatósági tagot kinevezni. Ezt erősíti az a körülmény, hogy a Versenytanács a Vj-127/2001. számú eljárásban tartott utóvizsgálat lezárásaként 2003. június 30-án hozott határozatában arra kötelezett egy, az ES másik tulajdonosát irányító vállalkozást, hogy szüntesse meg az ES közös irányítási jogát. Az ezt követően tartott újabb utóvizsgálatot pedig 2004. február 20-án azért szüntette meg a Versenytanács, mert úgy ítélte meg, hogy a másik tulajdonosnak az ES feletti közös irányítási joga már nem áll fenn. Mindezek alapján a TL 2004. február 20-tól abba a helyzetbe került, hogy az ES Tpv. 23. § (2) bekezdés *d*) pontja szerinti egyedüli tényleges irányítójának minősül, aminek megszerzése a Tpv. 23. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján vállalkozások összefonódásának minősül.

Adott esetben a Versenytanács nem tekintette mulasztásnak, hogy a TL az irányítás megszerzésére irányuló kérelmet nem nyújtotta be az azt követő harminc napon belül, és ezért nem is látott lehetőséget a Tpv. 79. § szerinti bírság alkalmazására.

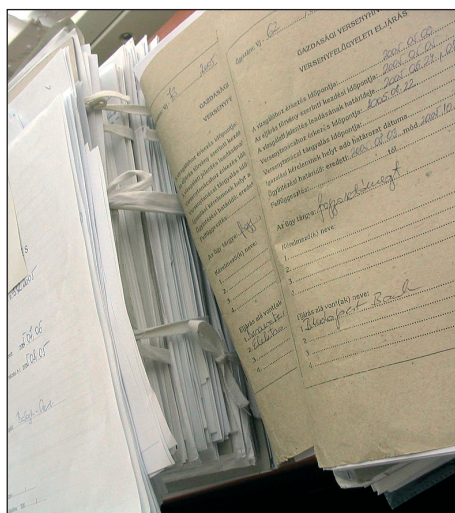
Túlzottan magas díjemelés

Az E.ON Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt. az ideiglenesen működő vállalkozások részére biztosított elektromosáramszolgáltatás nyújtásához szükséges műszaki csatlakozás létrehozásának díját 2004-ben jelentősen megemelte. A GVH szerint a szolgáltató visszaélt erőfölényével.

A GVH versenytanácsa megállapította, hogy a TITÁSZ 2004 során fél évig tisztességtelenül állapította meg a vizsgált szolgáltatás árát fogyasztói számára. Az eljárás alá vont az árakat maga állapította meg szabadon, azokat a vizsgált 2004. év tavaszától alkalmazott szintről a ténylegesen elévült munkafeladatok alapján végrehajtott normarevíziót követően jelentős mértékben csökkentette, miközben sem a munkafeladatok elvégzésében, sem a gazdálkodás körülményeiben nem álltak be olyan érdemi változások, melyek a díjcsökkentést objektíve indokoltá és szükségesé tették volna. Ez alapján egyszerű volt bizonyítani, hogy a 2004 márciusa és szeptembere között megállapított árak tisztességtelenül lettek megállapítva. Amikor a vállalkozás ugyanis a magasabb díjak nagyságát 2004 tavaszán megállapította, az átlagos szolgáltatásra vonatkozó ár alapját képező normák meghatározásakor sem a korábbi munkavégzési tapasztalatokat nem vette figyelembe, sem előzetes normakalkulációra nem került sor, így a versenytanács szerint a vállalkozás ármeghatározásának módszere önkényes és tisztességtelen volt.

A bírság összegének megállapítása során a versenytanács figyelemmel volt arra is, hogy bár az eljárás alá vont a vizsgált szolgáltatás piacán gyakorlatilag monopol helyzetben van, a jogsértő magatartás csak rövid ideig tartott, az a fogyasztóknak egy kis körét érintette, és az érintett forgalom sem volt jelentős. A versenytanács hangsúlyozottan vette figyelembe azt, hogy az eljárás alá vont a jogsértő magatartással önként, még a versenyfelügyeleti eljárás megindítását megelőzően felhagyott.

A GVH kötelezettségvállalások mellett engedélyezte a Magyar Telekom Nyrt. Dataplex Kft. feletti irányításszerzését

2005 decemberében a Magyar Telekom Nyrt. kérelmet nyújtott be a GVH-hoz a Dataplex Kft. feletti irányításszerzése engedélyezése tárgyában, melyre a Versenytanács döntése értelmében teljes körű eljárásban került sor.

Az összefonódásnak horizontális hatása önmagában elhanyagolhatóan volt tekinthető, mivel a Magyar Telekom – bár jelen van ugyan az emelt szintű kolkációs piacon – részesedése összehasonlítva a Dataplex részesedésével nem volt jelentős, így tulajdonképpen a már eddig is piacvezető vállalkozás tulajdonosa változott. Versenyjogi szempontból az összefonódás portfólióhatása vett fel komolyabb aggályokat, mert a Dataplex szabad kapacitások tekintetében fennálló magas részesedése miatt a jövőben keletkező keresletet az új gazdasági egység elégíthette volna ki oly módon, hogy a Magyar Telekom a kiegészítő távközlési szolgáltatásokat is megszerzi. Az ügy részleteiről elemzéseink között olvashatunk.

Kemira II.

A március 21-i határozat szerint Kemira GrowHow Rt., az Argo Rt. és a BaNa Kft. takarmányfoszfát magyarországi forgalmazását érintően versenykorlátozó megállapodásokat kötöttek.

Az ügy előzménye a Vj-101/2004. sz. eljárás, melyben a Versenytanács jogerősen megállapította, hogy a Kemira GrowHow Oy és a Kemira GrowHow Kft., valamint a Tessengerlo Chemie NV és a Tessengerlo Chemie Hungária Kft. – két takarmányfoszfát piacon tevékenykedő társaság, és magyarországi leányvállalataik – között kartell állt fenn, ahol is a két külföldi anyavállalat hosszú időn keresztül áregyeztető, piacfelosztó és információs kartellt alakított ki egymás között. A kartellról a magyar leányvállalatok is tudtak, egyben a külföldi kartell végrehajtóinak bizonyultak.

Jelen ügyben lényegében azt kellett megítélni, hogy a Kemira csoport milyen módon érte el, hogy az európai kartell következményei független forgalmazókon keresztül begyűrűzenek a magyar piacra. A viszonteladókkal kötött megállapodások az alábbi versenykorlátozó elemeket tartalmazták:

- kizárólagos forgalmazáson belül az aktív eladások korlátozása,
- korlátozott beszerzés, versenytalalom (de legalábbis korlátozása),
- továbbeladási árak befolyásolása (árlimit, kedvezményadás korlátozása).

A Versenytanács bírságot nem szabott ki. Az alkalmazott ármegkötés ugyanis szükségszerű következménye volt a nemzetközi piacfelosztó kartellnek, amelyért a Kemira már felelőségre vonásra került. Figyelembe vette továbbá a Versenytanács, hogy a bizonyítékokat a Kemira szolgáltatta, kérve a bírság alóli mentesülést. A kereskedőkkel szemben azért nem tartotta szükségesnek a Versenytanács bírságot kiszabni, mert a megállapodás nem az ő érdeküket szolgálta, azt többször nem is tartották be.

Mobil összekapcsolási szerződések

A Gazdasági Versenyhivatal közel tizenhárom éves történetének egyik legnehezebb és legbonyolultabb versenyfelügyeleti eljárásának végére tett pontot még 2003 júliusában a Versenytanács Vj-22/2002-es számú versenyfelügyeleti eljárásban hozott határozatával.

A vizsgált időszak az 1998 és 2001 közötti időszakra terjedt ki. 1998 előtt az összekapcsolási díjak, beleértve az ún. *végződtetési díjakat* és a *hívásdíjakat* is, hatósági árként voltak meghatározva. A két díjtípus közötti legfontosabb különbség az, hogy a hívásdíjakat a hívást kezdeményező előfizető fizeti a saját szolgáltatójának, míg a végződtetési díjat a saját szolgáltatója annak a távközlési szolgáltatónak fizeti, amelyeknek a hálózatába a hívás irányult, más szóval: amelynek a hálózatában a hívás végződött. A vizsgált hároméves időszakban a mobil távközlési szolgáltatókat semmilyen hatósági megkötés nem korlátozta sem a hívás-, sem pedig a végződtetési díjaik megállapításában. A távközlési szolgáltatókat ugyanakkor rendelet kötelezte arra, hogy egymás között, kétoldalúan megállapodjanak a hálózataik összekapcsolásának technikai és gazdasági feltételeiről, közöttük a végződtetési díjak megállapításáról.

A vizsgált időszakban mobilszolgáltatók egy „szabályozási vákuum” miatt lehetőséget kaptak arra, hogy a vezetékes hálózatok felől érkező hívások díjait egyoldalúan megállapítsák. A fix-mobil hívásdíjat ugyan formálisan a vezetékes hálózat előfizetője fizette a szolgáltatójának (pl. egy Matáv-előfizető a Matávnak a Pannon GSM hálózatában végződő hívásért), de a Matáv díjai a maximált áras körben maradtak, miközben minden egyéb díj „felszabadult”. Amikor tehát a mobilszolgáltató a Matáv felé közölte a fix-mobil végződtetési díját, akkor a Matáv nem tehetett mást, mint ehhez az öt jogszabályi alapon megillető vezetékes díjrészt hozzátette, és így alakult ki a mobil-fix hívásdíj, amelynek egyetlen összetevőjét sem a Matáv állapíthatta meg.

A másik irányú hívások, azaz a mobil-fix viszonylat (tehát amikor pl. egy Pannon GSM előfizető hív egy Matáv-előfizetőt) díjait a Matáv ugyancsak nem tudta befolyásolni. Erre, normális esetben a mobil-fix végződtetési díj adhatott volna számára lehetőséget, de a mobil-fix irányú végződtetési díj nagyságát is jogszabály rögzítette a fentiekben említett vezetékes díjrész formájában. Vagyis, a mobilszolgáltatók állapíthatták meg lényegében a fix-mobil és az ellenirányú mo-

bil-fix hívások díját egyaránt, közöttük azt a díjat is, amelyet a vezetékes hálózat előfizetőinek kellett fizetni a mobil irányú hívásokért. Ezt a kivételes lehetőséget használták fel a mobil szolgáltatók arra, hogy versenytorzításra alkalmas kikötéseket építsenek be a hálózati szerződéseikbe.

Az eljárásban beszerzett bizonyítékok alapján megállapítható volt, hogy a mobil-mobil hívások költségei nagyobbak, mint a fix-mobil, illetőleg a mobil-fix irányú hívások költségei. A hálózati szerződések III.1. pontja ennek ellenére azt az elvet rögzítette, hogy *a mobilhálózatból egy másik mobilhálózatba irányuló hívások díjai nem emelhetők a mobilhálózatból a vezetékes hálózatba irányuló hívásdíjak fölé*. A költségarányoknak az felelt volna meg, ha a másik mobilhálózatba irányuló hívások többet kerülnek, mint a vezetékes hálózat felé irányuló hívások. A hívásdíjak arányainak a tényleges költségek arányaitól való eltérése azáltal volt képes versenytorzító hatás kifejtésére, hogy két hívástípus iránti fogyasztói keresletek arányait eltérítette attól, ami a tényleges költségeket kifejező árarányok mellett kialakulhatott volna.

Az eljárás alá vontak nyilatkozatai alapján azonban megállapítható volt, hogy a mobil szolgáltatók közötti kiegyensúlyozott forgalom felborulhatott

volna, ha a mobilhálózatok közötti hívások (ezen belül elsősorban a végződtetések) díjai eltértek volna egymástól. Az egymástól eltérő mobil-mobil hívásvégződtetési díjak tehát fontos versenyesszökök lehetettek volna abban az esetben, ha a szolgáltatók a hálózati szerződések kikötései nem eredm-

nyezték volna a végződtetési díjak egységes szinten tartását.

Mindezek alapján érthető, hogy a végződtetési díjak egységes jellegének megőrzése érdekében a mobilszolgáltatóknak elemi érdeke fűződött ahhoz, hogy közvetlen és azonnali információkkal rendelkezzenek arról, hogy a versenytárs miképpen szándékozik módosítani a saját hálózatába irányuló fix-mobil hívások díját. Ezt a célt szolgálta a hálózati szerződéseknek azon kikötése, miszerint a mobilszolgáltatók közötti kiegyenlített forgalom elszámolását a fix-mobil hívásdíj 40 százaléka köthet. Ehhez a kikötéshez kapcsolódott a hálózati szerződéseknek az a kikötése, amelynek alapján a versenytársak az egymás által a vezetékes szolgáltató felé megadott fix-mobil hívásdíjak változtatási szándékáról azonnal értesülhetnek.

A vizsgálat alapján így azt tudta a GVH bizonyíthatóan megállapítani, hogy a mobilszolgáltatók között kötött hálózati szerződések egyes kikötései együttesen alkalmasak voltak arra, hogy a mobil és vezetékes hálózatok közötti összekapcsolás terén torzítsák a gazdasági versenyt. A Versenytanács nem találta bizonyítottan az megállapítást, hogy a vizsgált időszakban alkalmazott vezetékes-, mobilhívás-, illetőleg végződtetési díjak a versenytörvény 21. §-ába ütközően túlzottan magasak lettek volna. A mobilszolgáltatók külön-külön gazdasági erőfölényes helyzetet élveztek ugyan a saját hálózataikba irányuló hívások végződtetésének terén, de a visszaélés bizonyításához elengedhetetlenül szükség lett volna az adott szolgáltatással kapcsolatos költségek ismeretére.

A Fővárosi Bíróság a Versenytanács határozatát oly módon változtatta meg, hogy a határozat alapjául szolgáló eljárást a jogszabálysértés hiányában megszüntette. A Fővárosi Bíróság álláspontja szerint a nagykereskedelmi piacon értékelhető versenyhelyzet nem volt, hiszen a szabályozás a szuverén gazdasági magatartást lényegében kizárta. A kiskereskedelmi piacon pedig minden mobilszolgáltató természetes monopóliumhelyzetben volt, és a hálózatok közötti átjárhatóságot a nagykereskedelmi piac árúja tette lehetővé. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a tényleges versenyhelyzet hiányában, ha torzíthatóak volna is a versenyt a GVH által hivatkozott megállapodások a nagykereskedelmi piac vonatkozásában, ez minden szolgáltatót egyformán érintett, így a verseny torzulása a kiskereskedelmi piacon mind a felperesek, mind pedig a fogyasztók viszonylatában kizárható. Kifogásolta továbbá a Fővárosi Bíróság, hogy a GVH nem bizonyította azt, hogy az eljárás alá vont vállalkozások célja a verseny akadályozása, torzítása lett volna, és azt sem sikerült bizonyítani, hogy a kifogásolt szerződéses kikötések alkalmasak lennének a hívásdíjaknak a költségáramlástól való eltérítésére.

A GVH álláspontja megvédése érdekében jogorvoslati kérelmet nyújtott be a Fővárosi Ítéltáblához.

Csak a Gyermely Rt. nem kartellezett?

A Fővárosi Bíróság első fokon meghozott ítéletével részben módosította a GVH malomipari kartellt feltáró 2004. októberi határozatát. Az ítélet nem jogerős, a GVH a Fővárosi Ítéltáblához fordult.

A GVH korábban azért indított nagyszabású vizsgálatot az Országos Gabona Terméktanács és a Magyar Gabonafeldolgozók, Takarmánygyártók és Kereskedők Szövetsége, valamint számos vállalkozással szemben, mert egyes jelek arra utaltak, hogy a malomipar nagyobb szereplői 2002 második felében a búzaliszt együttes áremeléséről, a piac felosztásáról állapodtak meg. A Versenytanács határozata szerint a szövetség azért követett el jogsértést, mert tagjai számára termelés-csökkenést javasoló ajánlást fogadott el, illetve az általa kívánatosnak tartott ár alkalmazását javasolta. Továbbá kilenc malomipari vállalkozás minimumárban és a piaci status quo fenntartásában is megállapodott. A döntést a Versenytanács alapvetően a tanácskozássokról készített feljegyzések tartalmára alapozta, de a bíróságok mértékének megállapításakor tekintetbe vette az iparág nehéz helyzetét is.

A bíróság részben megváltoztató döntése mögött az áll, hogy az összehangolt magatartás értelmezése kapcsán foglalt el a Versenytanácsétól eltérő álláspontot. A versenytársak közötti kartell nem csak megállapodással, hanem összehangolt magatartással is megvalósítható. Ez utóbbihoz elegendő – konszenzus nélkül – az is, ha a felek egymással tárgyalnak, olyan információkat közölnek, melyek alapján piaci magatartásukra vonatkozó olyan logikai következtetésekre készítenek a megbeszélésen részt vettek, amely piaci magatartásukat közel hasonló irányba befolyásolja. A bíróság szerint azonban szükséges az is, hogy e magatartás konkrét piaci tevékenységben, cselekvésben nyilvánuljon meg. Ezzel szemben a megállapodáshoz versenyellenes célzat is elegendő, nem szükséges azt „végrehajtó cselekmény”. A Gyermely Rt. terhére a bíróság azért nem látta megállapíthatónak a jogsértést, mert bizonyíthatóan nem vett részt a tanácskozáson.

Folytatódik a cementkartell-ügy

A GVH 2002 októberében megállapította, hogy a Magyar Cementipari Szövetség, a Duna–Dráva Cement Kft. és a Holcim Hungária Cementipari Rt. 2001-ig olyan információs rendszert működtetett, amely egyes vállalkozásokra vonatkozó, máshonnan be nem szerezhető, a többi vállalkozás üzleti döntéseit befolyásoló üzleti adatokat tartalmazott, versenykorlátozó módon egyeztetett piaci magatartásukat. Jogsértőnek minősítette továbbá a GVH, hogy a Holcim jogelődje által a forgalmazók javára alkalmazott kedvezményrendszer, amely szerint az import cementet nem forgalmazók emiatt árkedvezményben részesültek, gazdasági erőfölénnyel való visszaélésnek minősül. A versenykorlátozó információs rendszer működtetése miatt a Duna–Dráva Cement Kft.-re 80 000 000 Ft, a Holcim Rt.-re 40.000.000 Ft, az erőfölénnyel való visszaélés miatt a Holcim Rt.-re 30 000 000 Ft bírságot szabott ki.

A Fővárosi Bíróság ítéletében a GVH határozatát akként változtatta meg, hogy megállapította: a vállalkozások versenykorlátozó magatartást nem valósítottak meg az információs rendszer működtetésével, egyben a Duna–Dráva Cement Kft.-t mentesítette a bírság megfizetése alól. Az erőfölénnyel való visszaélés tekintetében ugyanakkor megállapíthatónak tartotta a jogsértést, a kiszabott bírságot ugyanakkor kétharmadára, 20 000 000 Ft-ra csökkentette.

Az ítélet ellen mind a GVH, mind pedig a Holcim Rt. fellebbezést nyújtott be. A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést megállapító rendelkezéseit és az e magatartás miatt kiszabott bírság összegét helyben hagyta, ugyanakkor az arra vonatkozó megállapítást, hogy az érintett vállalkozások az információs rendszer működtetésével versenykorlátozó magatartást nem tanúsítottak, hatályon kívül helyezte, és a Fővárosi Bíróságot e körben a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

Mozikartell – 2. forduló

A Fővárosi Ítéltábla a 2006. április 26-án tartott tárgyalásán hozott jogerős ítéletében megállapította, hogy a Budapest Film Kft., az Intercom Rt., a Ster Century Magyarország Kft. és az UCICE Kft. a versenytörvény által szigorúan tilalmazott összehangolt magatartást tanúsítottak, amikor a Mammut, az Eurocenter, a Lurdy Ház, a Duna Plaza, a Campona, a Westend, és a MOM Park bevásárlóközpontokban általuk üzemeltetett mozikban 2002. április 25-én mozijegyáraikat egységesen, ugyanolyan összeggel emelték meg. A Fővárosi Ítéltábla ezen ítéletével a Fővárosi Bíróság ítéletét erősítette meg, mely utóbbi a fenti vállalkozásoknak a GVH jogsértést megállapító határozata elleni keresetét elutasította. A GVH 2002. november 17-én hozott határozatában a vállalkozások összehangolt magatartásáért a Budapest Film Kft.-re 37 millió Ft, az Intercom Rt.-re 83 millió Ft, a Ster Century Magyarország Kft.-re és az UCICE Kft.-re egyetemlegesen 83 millió Ft versenyfelügyeleti bírságot szabott ki.

A GVH által korábban lefolytatott versenyfelügyeleti eljárás¹ tárgya annak megállapítása volt, hogy 2002. április 25-én a Budapest Film, az Intercom, a Ster Century Magyarország és az UCICE által a Mammut, az Eurocenter, a Lurdy Ház, a Duna Plaza, a Campona, a Westend és a MOM Park bevásárlóközpontokban üzemeltetett mozikban 2002. április 25-én egyöntetűen végrehajtott mozijegyár emelése a versenyjog ál-

tal szigorúan tilalmazott összehangolt magatartásnak minősül-e.

A GVH-nak abban kellett állást foglalnia, hogy a kifogásolt magatartás a piacon érvényesülő külső körülmények kizárólagos hatásának volt-e tulajdonítható vagy az csak a Budapest Film, az Intercom, a Ster Century és az UCICE versenyjogsértő összehangolt magatartásának eredménye volt.

A bizonyítékok között szerepelt az a tény, hogy a vállalkozások üzleti terveiben számos részadat azonossága vagy hasonlósága volt megállapítható. Bizonyító erejű volt továbbá, hogy a korábbi

esetekben a vállalkozások nem egyszerre emelték áraikat, hanem árkövető magatartást folytattak, azaz a piacon megjelenő magasabb versenytársi árat követték leghamarabb egy hét elmúltával. A külső, gazdasági jellegű körülmények hiányát támasztotta alá továbbá az, hogy volt olyan, a piacon tevékenykedő versenytárs, amely – az áremelésre kínálkozó 2002. április 25-i lehetőséget kihagyva – egyáltalán nem emelte árait. Az is bizonyítékkal szolgált, hogy a Budapest Film és az Intercom képviselői az áremelés lehetőségével kapcsolatban két ízben is telefonbeszélgetést folytattak egymással, amelynek versenykorlátozásra való alkalmassága nyilatkozataikból, valamint egy további írásbeli bizonyítékból körvonalazható volt.

A GVH a bírság kiszabásánál abból indult ki, hogy a 2002. évi budapesti multiplex üzemeltetésből számított nettó árbevételből mekkora összeg keletkezett a kifejezett jegyárbevételből azokban a mozikban, amelyekben az ügyfelek a versenyjogsértőnek minősített áremelést megvalósították. Súlyosító körülményként került értékelésre, hogy a vállalkozások a budapesti multiplex mozik többségében legalább egy hónapra megszüntették egymás között a versenytörvény által kiemelten védett árversenyt, de az egységes áremelésnek hosszabb távra az volt a rendeltetése, hogy magasabb árszínvonalat fogadtasson el a fogyasztókkal azon a piacon, amelyet ezek a vállalkozások 2002-ben együttesen 95%-ban uraltak.

A GVH fent ismertetett határozata ellen mind a négy eljárás alá vont vállalkozás felülvizsgálattal fordult a **Fővárosi Bírósághoz**, amely azonban elutasította a keresetüket. A **Fővárosi Ítéltábla** a négy vállalkozásnak a Fővárosi Bíróság ítélete ellen benyújtott fellebbezését nem tartotta megalapozottnak, s ily módon helyben hagyta az elsőfokú bíróság ítéletét. Ez végső soron azt jelenti, hogy a GVH Versenytanácsa teljes mértékben jogszerű határozatot hozott.

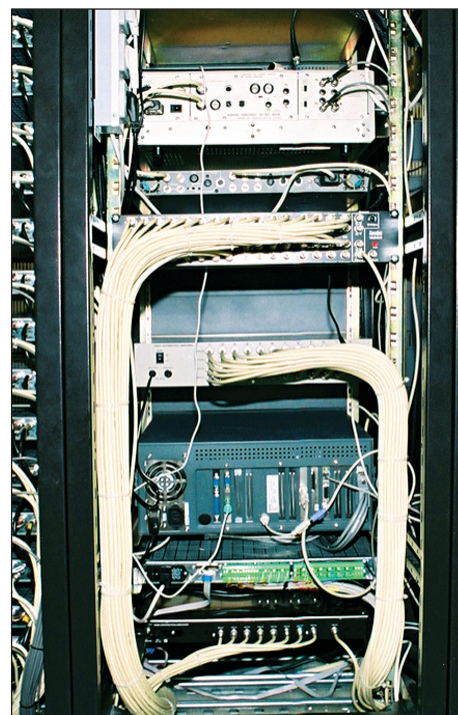
¹ Vj-70/2002

Infláció feletti díjemelés

A UPC Magyarország Kft. ellen 2002 januárjában indított eljárást a Gazdasági Versenyhivatal gazdasági erőfölénnyel való visszaélés gyanúja miatt. Az eljárásra az adott okot, hogy a GVH észlelte: a UPC díjemelése meghaladta az infláció mértékét, s a programcsomagjainak összeállítási módja is sértheti a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés versenytörvényi tilalmát.

A UPC – a hazai kábeltelevíziós piac vezető szolgáltatója – felmérést készített előfizetői körében arról, hogy mely műsorcsatornákat részesítenek előnyben. E felmérés alapján az egyes csatornák – tematikus tartalmuktól függetlenül – egységes rangsorba rendeződtek, s ezáltal a szolgáltató fontos információkhoz jutott, a – kábeltelevíziós társaságok által rendszerint nem igazán ismert – fogyasztói igényekről. Az eljárás lezárásaként a GVH versenytanácsa megállapította, hogy a UPC Magyarország Kft. visszaélt gazdasági erőfölényével, amikor 2002 elején programcsomagjainak összetételét a fogyasztók –

fent említett felmérésben – kinyilvánított preferenciasorrendjét és a műsorköltségarányokat indokolatlanul figyelmen kívül hagyva módosította. A GVH versenytanácsa megállapította továbbá, hogy a UPC azáltal is visszaélt gazdasági erőfölényével, hogy az általa 2002. év során alkalmazott ÁSZF (általános szerződési feltételek) között indokolatlan előnyöket kötött ki saját maga számára a programcsomagok módosításával kapcsolatban. A Versenytanács a jogsértés megállapításán túl, a jogsértő cselekménnyel arányban álló bírság, negyvenmillió forint megfizetésére kötelezte a UPC Magyarország Kft-t.

A UPC keresettel élt a határozat ellen, ám azt a Fővárosi Bíróság elutasította. Az ítélet szerint a Fővárosi Bíróság egyetértett a GVH-val – többek között – a tekintetben is, hogy versenyjogilag tilalmazott a szolgáltató és előfizető közötti kompromisszumos helyzetet olyan módon megváltoztatni, hogy a nagyobb előfizetői kör érdeklődésére számot tartó műsorcsatornákat szolgáltató a drágább csomagban szerepelteti, de ezt a magatartást sem a műsordíj, sem más körülmény nem indokolja.

„Verhetetlen árak” és árgarancia?

A bíróság ítélete is alátámasztja, hogy nem egyszerű az árgarancia fair meghirdetése.

A Tesco 2004. novembertől kezdett reklámkampányba a „Nálunk verhetetlen árakat talál” szlogennel. Az árgarancia alapján vállalta, hogy amennyiben a megjelölt termékeket máshol olcsóbban megvásárolja, úgy kifizeti a különbözet kétszeresét.

A GVH Versenytanácsa 2005. szeptemberben hozott határozatával megállapította, hogy a Tesco egyes reklámújságjaiban a fogyasztók megtévesztésére alkalmas tájékoztatást adott az általa nyújtott árgaranciáról. Azzal is jogsértést

követett el, hogy az árgaranciára alapítottan azt állította, hogy az általa forgalmazott, árgaranciaiban részesülő termékek ára „verhetetlenként” a legalacsonyabb a piacon. Az árgaranciahoz kapcsolódó szigorú korlátozások (pl. 3 km-es körzetre terjed ki, 72 órán belül érvényesíthető, mindkét helyen meg kell vásárolni a terméket) együttesen az árgarancia olyan lényeges elemeinek minősülnek, melyek elhallgatása megtévesztheti a fogyasztókat. A „verhetetlenségi” állítás kapcsán az ügybeli árgarancia alkal-

mazása nem szüntette meg azt az általános követelményt, hogy a vállalkozásnak kell igazolnia, hogy a reklámozott termék ára valóban a legolcsóbb a piacon.

A 10 millió Ft-os bírságot kiszabó határozatot támadó keresetet a Fővárosi Bíróság elutasította. Az indoklás szerint az árgarancia biztosítaná a legolcsóbb árat, ugyanakkor az árgarancia a reklámból fel nem ismerhető korlátokhoz volt kötve, melyek annak a fogyasztó tudatában kialakult árgarancia fogalommal nem egyeztek meg.

Kereskedelmi törvény: felkészülni, vigyázz, kész, ...

A kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény 2006. június 1-jén hatályba lépett, és ezzel a *jelentős piaci erővel rendelkező kereskedelmi vállalkozások fokozott ellenőrzés alá kerültek*. Mint ahogyan arról már előző számunkban beszámoltunk, a törvény megtiltotta a jelentős piaci erővel való visszaélő magatartást a beszállítókkal szemben, valamint az önszabályozás jegyében – december 1-jei határidővel – előírt etikai kódex kidolgozását. A feladatok végrehajtására a Gazdasági Versenyhivatal felkészült.

Emlékeztetőül: a beszállítóval szemben jelentős piaci (vevői) erővel rendelkezik az a kereskedelmi vállalkozás (vállalatcsoport), közös beszerzés esetén a beszerzési szövetséget alkotó vállalkozások összessége, melynek kereskedelmi tevékenységéből származó előző évi konszolidált nettó árbevétele meghaladja a 100 milliárd forintot. Ez tehát egy objektív küszöbszám, mely egyértelműen kijelöli az ellenőrzés alá vont kereskedelmi vállalatok minimális körét. Ismereteink szerint jelenleg 13 kereskedelmi lánc és négy beszerzési társulás alkotja a legnagyobbak „klubját”. Az etikai kódex készítésére kötelezett vállalkozások – 2005. évi mérlegadatai alapján való – azonosítása, megjelölése a piaci szereplőkkel való kapcsolat felvételét követően folyamatban van.

A küszöbszám alatti forgalom azonban még nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a „listán nem szereplő” más kereskedő céggel szemben ne lehetne fellépni. A kereskedő vállalkozás jelentős piaci ereje akkor is fennállhat, ha piaci körülményeinek összessége miatt – pénzügyi ereje, hálózatának kiterjedtsége, üzleteinek mérete, kedvező földrajzi elhelyezkedése, további piacra lépési korlátok – a beszállítóval szemben egyoldalúan előnyös alkupozióba került.

A versenytörvény eljárási szabályainak megfelelően a jelentős piaci erővel való visszaélés panaszával vagy bejelentési jogával bárki élhet (legyen bár magánszemély, vállalkozás vagy érdekképviselői szerv), azaz nem feltétel az ügyben való közvetlen érintettség, egyéni érdeksérelem, és kérheti anonimitását is, mint más versenyfelügyeleti eljárásokban. Az eljárás indításának alapelve változatlanul az, hogy

a GVH csak a versenyhez fűződő közérdek sérelmének gyanúja alapján vizsgálódik. Ennek megfelelően a felek közötti szerződés megszegéséből adódó egyéni sérelmek orvoslása (pl. kártérítés megítélése) továbbra is a bíróságtól kérhető.

Beadvány ugyancsak kétféle formában tehető: a panasz nem formalizált, egyszerű levélként ugyanúgy elindíthat vizsgálatot, mint az úrlap kitöltéséhez kötött bejelentés. Ez utóbbi előnye viszont az, hogy elutasítása esetén nyitva áll a jogorvoslat lehetősége a Fővárosi Bíróságnál.

A *bejelentés* tehát formalizált, a *GVH által kidolgozott úrlap* kitöltését feltételezi. Abból indul ki, hogy a bejelentőnek érdeke fűződik a jelzett érdeksérelem elbírálásához, ennek megfelelően olyan információkat kér, melyek a vizsgálat megalapozott elindításához szükségesek. Ugyanakkor a bejelentővel szemben semmilyen kényszerintézkedés (pl. rendbíróság kiszabása) nem tehető, ha az együttműködést valamilyen oknál fogva megtagadja.

A bejelentési úrlap tartalmát a bejelentőre, a bejelentett kereskedelmi cégre, valamint a sérelmezett magatartás természetére vonatkozó kérdések alkotják. A bejelentő személyének kötelező azonosításán túl a sérelmezett magatartás mibenlétéhez fontos háttérinformációt ad a bejelentettel való kapcsolat (szintén kötelező) megnevezése, ami az esetek többségében feltehetően a beszállító lesz, de előfordulhat majd versenytársi, fogyasztói, sőt alkalmazotti minőségben fellépő bejelentő is.

A sérelem „elháríthatatlanságának”, a bejelentő beszállító vagy versenytárs mozgásterének értékeléséhez tartozik a bejelentő piaci szereplő érintett piacon betöltött súlyának ismerete, az általa irányított és az őt irányító vállalkozás, a cégcsoport megismerése. (A vonatkozó kérdésekre viszont nem kötelező válaszolni.)

A bejelentett kereskedelmi vállalkozásra vonatkozóan természetesen a piaci struktúrában elfoglalt helyére utaló kérdéseket kell megválaszolni, miközben számítani kell arra, hogy a bejelentő esetleg nincs birtokában a szükséges információknak, ezért az adatszolgáltatás ebben a részben sem kötelező. A hiányzó adato-

kat majd a vizsgálat során kell bekérni, összegyűjteni és elemezni.

A bejelentési úrlap harmadik kérdéscsoportja a feltételezett jogsértés tényeire koncentrált: a jogsértő magatartás megnyilvánulására és bizonyítékaira.

A GVH által összeállított kérdőív az eddig tipikusnak ismert beszállító panaszokat fogalmazza meg, ezzel segítséget adva a bejelentőnek, hogy a visszaélő magatartást azonosítani, kategorizálni tudja. Ilyen jellemző „kereskedelmi technika” a kereskedelmi kockázatok beszállítóra való áthárítása, amikor például a túlrendelésből származó avulást a beszállító kénytelen finanszírozni, vagy a forgalmat ösztönző árukóstoló termékbemutató költségeit is a termelő állja. A kereskedő saját gazdasági érdekeit egyoldalúan előtérbe helyező fogásai hosszasan sorolhatók a szerződéses feltételek utólagos változtatásán át a beszállító akciók kizárólagos igénybevételének előírásáig.

A sérelmezett magatartás azonosítását követően a kérdések kötelezően megválaszolható köre a bejelentő és a bejelentett esetleges szerződéses kapcsolatára és az elszenvedett sérelem természetére vonatkozik.

Nem kötelező azon kérdések megválaszolása, amelyek a bejelentett kereskedelmi vállalkozás jelentős piaci erejének megítéléséhez (a földrajzi piac és az érintett árupiac feltérképezéséhez) nyújtanának szakmai fogódzót, mert nem várható el a bejelentő minden részletre kiterjedő piacismerete például a helyettesítő árukört, a bejelentett vállalkozás versenytársait, piaci részesedését illetően.

A kérdőív fontos célja a jogsértést alátámasztó írásos bizonyítékok – megállapodások, szerződések, számlák, reklámok – beszerzésének feltérképezése, valamint a lehetséges tanúk személyének megismerése.

A bejelentési úrlapot más hatóságoknak való jelzésről szóló tudakozódás, az előzményekről való tájékozódás zárja.

Az ismertetett úrlap május 31-étől megtalálható a GVH honlapján. Lapzártáig nem érkezett a kereskedelmi törvény megsértését panaszoló levél vagy bejelentés.

Német vendégek a hivatalban: szakma és sport

A Bundeskartellamt, a német szövetségi versenyhatóság egyik régi hagyománya, hogy a szervezetnél újabban alkalmazott munkatársak közös szakmai utazást szerveznek külföldi versenyhatóságokhoz. A német kollégák választása először 1998-ban esett Magyarországra, az akkori újoncok közül sokkal aktív szakmai kapcsolatban vagyunk, de vannak, akik azóta már az Európai Bizottság Verseny Főigazgatóságát erősítik.

A német kollégák idén is Magyarországot és a GVH-t választották utazási célként, útjukra 2006. május 16–17-én került sor. A vendégeket elsőként Nagy Zoltán, a GVH elnöke köszöntötte. Erre a szűk két napra igen sűrű programot sikerült összeállítani.

A magyar versenyszabályozásról és a hivatal működéséről Sárai József, a Nemzetközi Iroda vezetője adott áttekintő tájékoztatást, ezt követően a megbeszélések már a jogalkalmazás konkrétumait is érinthették. A Versenytanács, a Jogi Iroda, az Infokommunikációs Iroda, az Ipari Iroda és a Kartell Csoport munkatársainak előadásait a vendégek nagy érdeklődéssel hallgatták, sok részletre külön rákérdeztek, így az előadások jó hangulatú, kötetlen szakmai beszélgetéssé alakultak. Látogatóink végül Eddy Kester-rel, a Financial Times levelezőjével találkoztak, aki arról beszélt, hogy milyennek látja Magyarországot egy itt élő külföldi.

A szakmai programok között – kölcsönös igény alapján – most első alkalommal megmérkőzött egymással műfüves kispályán a német és a magyar Versenyhivatal labdarúgó csapata. Kiváló

és fegyelmezett játékkal, jó iramú mérkőzésen, igen aktív és lelkes közönség előtt a Gazdasági Versenyhivatal legyőzte a Bundeskartellamt együttesét. Íme a mérkőzés rövid jegyzőkönyve:

Gazdasági Versenyhivatal: Bundeskartellamt
7:0 (2:0).

Gólok: Tóth Tihámér, Kováts Surd, Szabó Gábor (2), Szőkefalvi-Nagy Gábor (2), Csépai Balázs.

Álló sor: Kováts Surd, Ay Zoltán, Uli Barth, Dirk Möller, Stephan Schweikardt, Peter Höltzenbein, Gerrit Brauser-Jung, Kay Weidner, Andreas Polk (Cpt), Christian Bongard, Szőkefalvi-Nagy Gábor, Csépai Balázs

Középsősor: Andreas Richter, Tóth Tihámér, Szakadát László, Kai Hooghoff

Első sor: Tobias Glass, Bodócsi András (Cpt), Szemán Barna, Gunnar Pampel, Szabó Gábor (hiányzik a képről: Remetei-Filep Ádám, Bassola Bálint, Hargita Árpád)

A német kollégákban rendkívül nyitott, barátságos embereket ismertünk meg, bízunk abban, hogy a mostani találkozás nyomán a munkakapcsolatok még közvetlenebbek lehetnek. A címlapon a látogatóktól kapott dedikált focilabda látható.

Jogászklub-vendég

A GVH Jogászklub újabb vendége *prof. dr. Harmathy Attila* alkotmánybíró volt. Harmathy Attila előadásában a rendszerváltás utáni magánjogi fejlődésének jellegzetességeit, valamint a jogalkotás nehézségeit elemezte, kitérve más országok (volt NDK, volt Csehszlovákia, Lengyelország) e téren szerzett tapasztalataira is. Kiemelte, hogy a jognak vannak olyan mély rétegei, amelyeket a különböző politikai rendszerek sem módosíthattak, így a rendszerváltáskor nem kellett mindent újból kezdeni. A szocialista embertípus sajátos gondolkodásmódjának továbbéléseként jellemezte a ráépítés Ptk-s szabályait: stabil polgári demokráciákban fel sem merül, hogy a túlterjeszkedő félnek ne kelljen építményét lerombolnia.

A Gazdasági Versenyhivatal közzétette a versenyjogi jogalkalmazásban követett alapelveit

A Gazdasági Versenyhivatal a közelmúltban hozta nyilvánosságra a verseny szabadságával, valamint a fogyasztói döntések szabadságával kapcsolatos alapelveinek tervezetét.

A két egymástól elkülönült, de egymással kapcsolatban és párhuzamban álló dokumentum tervezet a GVH klasszikus versenypolitikai, illetve a hatáskörébe tartozó fogyasztóvédelmi feladataival kapcsolatos legalapvetőbb, általános megközelítésbeli kérdéseket taglalja azzal a céllal, hogy tovább növelje a GVH működésének átláthatóságát és kiszámíthatóságát, így járulva hozzá a jogbiztonság fokozásához, valamint a versenykultúra fejlődéséhez. A GVH egyben lehetőséget biztosít a versenypolitikai kérdésekkel foglalkozó szakmai közönség részére a tervezetekkel kapcsolatos észrevételek megfogalmazására.

„A verseny szabadságával kapcsolatos, a GVH által követett alapelvek” című dokumentum a GVH munkájának azon legalapvetőbb elveit taglalja, amelyek a klasszikus versenypolitika területére vonatkoznak, vagyis a fúziókkal, a versenyt korlátozó megállapodásokkal, az erőfölénnyel való visszaéléssel, valamint a versenypártolással és a

versenykultúra fejlesztésével függenek össze. A tervezet többek között deklarálja azon feladatát, mely szerint a verseny védelmén keresztül elősegíti a fogyasztói jólét növekedését, vagyis azt, hogy a fogyasztók jó minőségű termékeket alacsony áron és egy széles termékkálából választva vásárolhassanak meg. A tervezet olyan intézményi és működési kérdésekkel is foglalkozik, mint például a GVH függetlensége, vagy prioritásainak meghatározása. A tervezet külön is kiemeli, hogy a versenyképességhez nem a verseny indokolatlan korlátozásán, hanem épp’ ellenkezőleg, a verseny érvényesülésén át vezet az út.

„A fogyasztói döntések szabadságával kapcsolatos, a GVH által követett alapelvek” című dokumentum a fogyasztó megtévesztés és azzal rokon magatartások kérdéskörével kapcsolatos legalapvetőbb elveket fogalmazza meg. E területen is a fogyasztói jólét biztosítása a GVH végső célja. A tervezet nem foglalkozik külön az intézményi és működési

kérdésekkel, mivel azokat a másik dokumentum már tartalmazza.

A tervezetek tartalma már korábban is megjelent a GVH munkájában, de az alapelvek megfogalmazásával még egyértelműbbé válik mind a GVH jogalkalmazási, mind pedig általánosabb versenypolitikai tevékenységének ars poeticája, amely a jövőben minden tekintetben a GVH működésének alapját képezi majd.

A tervezetek közzététele egy konzultációs folyamat kezdete, melynek során a GVH 2006. szeptember 30-ig észrevételeket vár a versenypolitikai, illetve a fogyasztóvédelmi kérdésekkel foglalkozó szakmai közönség részéről. A konzultációs folyamat lezárultát követően – várhatóan 2006 végig – a GVH véglegesíti és közzéteszi a két dokumentumot.

Mindkét dokumentum tervezete elérhető a GVH honlapján (www.gvh.hu), ahol az észrevételek megtételének pontos módjáról is tájékozódni lehet.

Vitaanyag az összefonódások során alkalmazott feltételekről és kötelezettségekről

A Gazdasági Versenyhivatal honlapján közzétette az összefonódást engedélyező határozatokban alkalmazható feltételek és kötelezettségek előírásáról szóló vitaanyagát. A vitaanyag

azon jogszabályi rendelkezések alkalmazását mutatja be, amelyek alapján a GVH a versenyproblémát felvető összefonódásokat – a kérelmezők együttműködése esetén – feltételek,

illetve kötelezettségek előírásával engedélyezni tudja. Az anyaggal kapcsolatos észrevételeket a GVH 2006. szeptember 30-ig a remedy@gvh.hu címre várja.

A Bundeskartellamt-ról

Németországban a verseny hatósági szintű védelme a Szövetségi Kartellhivatal, a Bundeskartellamt (és a 16 tartományi versenyhatóság) feladata.¹ A hivatal kinyíló Internet honlapja mintegy mottóként a Brockhaus enciklopédia 19. kiadását idézi: „Verseny: általában olyan rendezvény, amelyen bizonyos feladatok teljesítésének vagy célkitűzések megvalósításának a keretében több személy, csoport vagy szervezet (például vállalkozás, szövetség vagy állam) vesz részt, a mindenkor legjobb teljesítmény, illetve legnagyobb eredmény elérésére törekedve (...)”

A kartellhivatal egyidős a versenyfelügyeleti tevékenységét szabályozó Versenykorlátozások Elleni Törvénnyel,² feladatkörét a törvény módosításai alapvetően befolyásolták. A hét módosítás közül az 1973. évi második rendelet el az összefonódások ellenőrzését, az 1999. évi hatodikkal kezdődött meg a német versenyjog harmonizálása az EK versenyszabályaihoz, és ugyanez a módosítás vezette be a törvénybe a közbeszerzési pályázatok résztvevőit védő rendelkezéseket, a 2005. évi hetedik pedig megszüntette a versenykorlátozó megállapodások előzetes bejelentésének a rendszerét, és átvette a közösségi versenyjog kivételi rendszerét.

Az 1958. január 1-jén megalakult hivatal négy évtizednyi berlini tevékenységét követően 1999 októberétől Bonnban működik. Háromszáz munkatársának³ hozzávetőlegesen a fele köztisztviselő (jogász vagy közgazdász). A Bundeskartellamt élén elnök és elnökhelyettes áll.

Szervezeti egységei a következők:

– 10 határozathozó egységének („Beschlussabteilung”) tevékenységi területe alapvetően a gazdaság szektorokra való felosztását követi, a 11. azonban 2005. júniusától a versenykorlátozó megállapodások vizsgálatára specializálódott. A határozathozó egységek együttműködnek az elvi részleggel.

– „Közbeszerzési bírósági” funkciókat lát el a 3 „Vergabekammer”: a közbeszerzési pályázatokon hozott döntések felülvizsgálatát igénylő kérelmek elbírálását végzik.⁴

– Az elvi részleg („Grundsatzfragen des Kartellrechts”) képviseli a hivatalt az EU döntéshozó testületeiben, részt vesz a nemzeti és az európai jog megreformálásában, és koordinálja a külföldi versenyhatóságokkal és a nemzetközi szervezetekkel folytatott kapcsolattartást.

Az elvi részleg egyik egységként működik a 2002 márciusában szakosított személyzettel létrehozott, speciális eszközökkel is felszerelt „kartellcsoport” (Sonderkommission Kartellbekämpfung, SKK). Az SKK⁵ helyszíni vizsgálatok, rajtutítások előkészítésében, kivitelezésében és eredményeinek értékelésében segíti a határozathozó egységeket.

– A jogi részleg („Prozessführung und allgemeine Rechtsangelegenheiten”) belső jogi tanácsadással foglalkozik, és bíróságok előtt képviseli a hivatalt.

A „kőkemény” („hard-core”, árrögzítő, az értékesítést vagy a piacot felosztó) kartellek felszámolásában a Bundeskartellamt jelentős eredményeket ért el. A mindmáig legjelentősebbet 2003-ban, amikor 12 cementgyárat és a több évtizedes kvótás és területfelosztó megállapodásukért felelős személyeket összesen 702 millió euró bírsággal sújtot-

ta. Említést érdemel a legutóbbi években az erősáramú kábelkartell és a transzportbetonkartell résztvevőire kirótt 150 millió eurós, illetve 190 millió eurós bírság is.

A Szövetségi Kartellhivatal örömmel fogadja még az anonim informátoroknak a jelentkezését is, ha kartellekre vonatkozó tájékoztatást adnak. A hivatal honlapján található, nekik címzett közlemény azonban felhívja a figyelmüket arra, hogy információjuk a versenyhatóság számára akkor igazán használható, ha kitér a vélemezett jogsértés jellegére és időtartamára, a jogsértésben résztvevőkre és az érintett piacokra, lehetővé téve ily módon a helyszíni vizsgálatához szükséges határozat meghozatalát. A közlemény fontosnak tartja azt is, hogy az informátorokkal a kapcsolat szükség esetén újra felvehető legyen.

A Versenykorlátozások Elleni Törvény legutóbbi módosítását követően a Bundeskartellamt megújította eredetileg 2000-ben kialakított engedékenységi politikáját („Bonusregelung”). Az új szabályozást 2006. március 15-én tették közzé.⁶ A kartellagnál lefolytatott helyszíni vizsgálat egyébként az akár teljes bírságelengedésnek sem akadálya; a lényeg, hogy a vállalkozás elsőként működjön együtt a kartellhivatallal, és megfelelő bizonyítékok szolgáltatson neki.

A honlapon állandó rovat ad tétele tájékoztatást a Bundeskartellamt-nak bejelentett összefonódásokról. A rovat adatait folyamatosan frissítik. 2006. június 9-én például 144, április 27. és június 8. között bejelentett összefonódást jelez; közülük 83-at a hivatal az említett időszakban el is bírált (valamennyit jóváhagyta). Az évente átlagosan benyújtott összefonódás-engedélyezési kérelmek száma kb. 1400.

A Bundeskartellamt 2005. évi költségvetése 17 millió eurót tett ki. A hivatalnak az eljárás díjából és bírságokból befolyó, az állami költségvetésbe kerülő bevétele sok éves átlagban az éves hivatali költségvetésnek mintegy tízszerese.

SZOBOSZLAY GÁBOR

¹ Noha 2006. január 1-jétől a 2005 júliusában létrehozott Szövetségi Áram-, Gáz-, Távközlési, Postai és Vasúthálózati Hatóság (Bundesnetzagentur für Elektrizität, Gas, Telekommunikation, Post und Eisenbahnen) a vasúti pálya versenyfelügyeletét is átvette tőle.

² Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (GWB)

³ A megalakuláskor mindössze 57-en voltak.

⁴ A tevékenységükre irányadó rendelkezések önálló rész képviselnek az összesen hat részre tagolódo GWB-ben.

⁵ Nem azonos az előzőekben említett, versenykorlátozó megállapodásokra szakosodott 11. határozathozó egységgel.

⁶ „A vállalkozásnak is érdekében áll a kartellben való közreműködés befejezése, ha egy összefonódás során megállapítja, hogy az átvett vállalkozás egy kartell tagja. Ha engedékenységi politika nem volna, a jelentős bírság kiszabásának fenyegetése a kartellezés folytatására ösztönöznö.” – jegyzi meg a honlapon olvasható tájékoztatás.

Az ICN éves konferenciája

A 2001 októberében még mindössze 14 alapító ország részvételével alakult International Competition Network, a világ versenyhatóságainak informális, de annál hatékonyabb együttműködésére alakult szervezet ezúttal immár ötödik alkalommal rendezte meg éves konferenciáját, ezúttal a dél-afrikai versenyhatóság kiváló szervezésében, Fokvárosban, május 3–5 között. A rendezvényen 97 versenyhatóság képviselői vettek részt, mellettük számos vállalkozás és versenyjoggal foglalkozó ügyvédi iroda képviseltette magát. A konferenciára az egyes munkacsoportok a korábbi években megszokotthoz hasonlóan magas szakmai színvonalon készült anyagokkal jelentkeztek. A konferencia fő megközelítése – és ez az ötéves működés után már talán kevésbé meglepő – a végrehajtás volt, az, hogy a szaporodó szakmai anyagok mennyiben hasznosulnak és épülnek be a versenyhatóságok mindennapi gyakorlatába.

A konferencián az ICN munkacsoportjai számot adtak az előző konferencia¹ óta végzett munkáról.

A GVH társelnöksége mellett működő **Kartell Munkacsoport** öt témakörben nyújtott be anyagokat², ezek a magánjogi eljárások gyakorlatát, a kartellvizsgálatok során a versenyhatóságok közötti együttműködési formákat, az obstrukcióval szembeni versenyhatósági fellépést térképezték fel, illetve ajánlásjellegű összefoglalók készültek az engedékenységi politika és az IT forensic vizsgálati technika alkalmazása témakörében. A munkacsoport ezen túlmenően beszámolt az év során megrendezett kartellkonferenciáról, valamint a különböző jogrendszerek kartelljogi szabályait egységes formában felmérő információs bázis elkészültéről. Ez utóbbi keretében az év során közel 50 kartelljogi szabályozásról dolgoztak ki adatlapot³ a versenyhatóságok, hadd tegyék hozzá, hogy ezt a munkát a munkacsoport a GVH koordinálása mellett teljesítette.

A **Fúziós Munkacsoport** ez alkalommal két összefoglaló anyaggal jelentkezett, ezek egyike azt elemezte, hogy a munkacsoport által a korábbi években megalkotott produktumok eredményeit hogyan hasznosították az egyes jogrendszerek. Csak emlékeztetőül: az eddigiek során ez a munkacsoport kidolgozta a fúziós rendszerek főbb irányelveit („guiding principles”) és több éves munka keretében folyamatosan kialakultak a fúziós versenyjogi szabályozásra vonatkozó ajánlások („recommended practices”). A munkacsoport egy másik összeállítása a fúziós eljárásokkal foglalkozó versenyhatósági munkatársak gyakorlati kézikönyve lehet. Rövid elvi áttekintés után (a fúziós típusai és versenyjogi hatásaik) az

anyag 8 kérdéskört tekint át, nevezetesen a következőket: piacmeghatározás, piaci szerkezet és koncentráció, egyoldalú hatások (magatartások), koordinációs hatások, piacra lépés, hatékonysági vetületek, leépülő vállalkozás, nem-horizontális fúziók. A gyakorlatias szerkesztésmód és a pragmatikus megközelítés eredményeképpen a tanulmánykötet jól használható kézikönyv lehet a jogalkalmazók és a téma iránt érdeklődő szakemberek részére egyaránt.

A **Távközlési Szolgáltatás Munkacsoport** egy összefoglaló tanulmányban az ágazat versenyviszonyaival kapcsolatos olyan kérdéseket taglalt, mint a hálózatos ágazatok alapvető gazdasági kérdései, a technológia változása révén jelentkező értelmezési kérdések, a szabályozástól a verseny felé vezető lépések, az ágazatra leginkább jellemző versenysérelmek, a jogalkalmazás tapasztalatai és a versenyhatóságok együttműködése a szabályozókkal. Az összefoglaló anyagot kiegészítő mellékletek áttekintik számos versenyhatóság esetjogát (köztük 4 magyar ügyleírást), a felügyeleti hatáskörök elosztási modelljeit.

A **Versenypolitika Alkalmazása Munkacsoport** alapvetően a versenyhatóságok közötti technikai segítségnyújtásra vonatkozó együttműködés szervezésével foglalkozott az év során. E munkába egyébként a GVH is bekapcsolódott, az úgynevezett „partnership” együttműködés keretében több alkalommal is adott tanácsokat kezdő, illetve az adott kérdésben még hiányosabb ismeretekkel vagy gyakorlattal rendelkező érdeklődő társhatóságok számára.

A konferencia egyik fontos része volt az a panelbeszélgetés, amelyiken a résztvevők arról számoltak be, hogy az ICN korábbi ajánlásait, javaslatait, munkaanyagait hogyan hasznosították, milyen formában vették figyelembe a versenyjogi szabályozásuk megalkotása vagy módosítása során, esetleg a konkrét ügyekben, a jogalkalmazás folyamatában. A számok ugrásszerű emelkedést mutatnak, 2004-ben mindössze 8 ICN-tag versenyhatóság jelzett igazodást a fúziós ajánlásokhoz, 2005-ben 23, idén pedig már 34 versenyhivatal, a tagok csaknem fele módosította a fúziós szabályozását valamilyen mértékben ezekhez a közösen jóváhagyott javaslatokhoz.

Az ICN plenáris értekezlete nagy támogatással és egyhangúan jóváhagyta, hogy az erőfölényes visszaélések („unilateral conduct”) témakörére egy külön munkacsoport alakuljon. Ezzel a versenyjog utolsó, az ICN „portfóliójából” mindeddig még hiányzó területre is külön munkacsoport alakult. Az új munkacsoport tevékenysége a tervek szerint olyan kérdéseket fog elemezni, mint az erőfölényes magatartásokra vonatkozó nem-

zeti szabályozások és a jogalkalmazás célrendszerét, az erőfölény értelmezési kérdéseit, a szabályozott magatartások körét és a lehetséges jogorvoslati formákat.

Az ICN plenáris ülése jóváhagyta a 2006/2007-es „ICN évre” tervezett munkaprogramokat is, amelyeket a 2007 júniusában soron következő moszkvai éves konferenciáig fognak elvégezni a munkacsoportok.

SÁRAI JÓZSEF

¹ Az előző éves konferenciát Bonnban rendezték meg 2005. június 6–8. között, az erről szóló beszámolót lásd a Verseny-tükör 2005. szeptemberi számában a 19. oldalon.

² Ezek csakúgy, mint a többi munkacsoport anyagai, megtalálhatók az ICN honlapján a következő címen: <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/capetown2006/index.html>

³ Az ún. „Anti-Cartel Enforcement Template” megtalálható az ICN honlapján a következő címen: <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/cartels/templates.html>

Nemzetközi kishírek

Az Európai Bizottság közzétette előzetes jelentését a bankkártyák piacán folytatott ágazati vizsgálatáról. Az előzetes jelentés megállapítja, hogy a piac továbbra is nemzeti piacokra oszlik, az egységes belső piaci versenyt akadályozzák a közös technikai standardok és a megfelelő szabályozási környezet hiánya, valamint vélhetőleg a piaci szereplők magatartása is. Ebből fakadóan a költségek akár tizenkétszeres eltérést is mutathatnak az egyes tagállamokban, és a Bizottság sejtései szerint a verseny hiánya miatt a bankok jelentős profitot realizálnak a fogyasztók hátrányára. A Bizottság kifogásolja, hogy egy-egy tagállamban csak kevés bank nyújt bankkártya-szolgáltatást és azok is rendszerint egymással együttműködve monopolistaként viselkednek. Ennek megváltoztatását elhatározta a bizottság. Szükségesnek látja továbbá az innováció erősítését és a jelenlegi, a vállalkozásokat szinte „adóztató” banki díjszabási rendszerek felülvizsgálatát. Szorgalmazza továbbá az európai szintű versenyt, azaz a meglévő nemzeti hálózatok közötti verseny beindítá-

sát is. A vázolt problémák kapcsán várják a bankok és az üzleti szféra javaslatát, tervezik versenyfelügyeleti eljárások indítását, támogatják a McCreevy biztos által vázolt egységes piaci modell kialakítását és felhívják a piaci szereplőket a meglévő technikai problémák megoldásának keresésére. Mindennek keretében a Bizottság július 17-én nyilvános meghallgatást tart Brüsszelben.

Június 14-én került sor az EK 82. cikke alkalmazásának reformja kapcsán készített bizottsági vitaanyagra a meghirdetett nyilvános vita során érkezett észrevételek szóbeli megvitatására. Az ülésen részt vett a mintegy száz írásos észrevételt benyújtó szervezet, köztük hatóságok, egyetemek, kutatóintézetek, jogi irodák, vállalkozások, érdekképviseleti szervek, valamint a nemzeti versenyhatóságok képviselői is. A meghallgatással befejeződött a tervezett útmutató formális megvitatása. A bizottság az észrevételek átgondolását követően, az év végén bocsátaná ki, feltehetőleg Guidelines formájában a 82. cikknek a kizorító jellegű visszaélésekre való alkalmazásának elveit tartalmazó versenypolitikai anyagát.

Az Európai Bizottság június 2-án közzétette az EK versenyjogi szabályainak megsértésén alapuló kártérítési perekhez kapcsolódó zöld könyvre adott írásos észrevételeket.

Június 6–9. között került sor az OECD Versenyügyi Tanácsának rendes nyári ülésére.

A mostani kerekasztalok egyik kiemelt témája volt a bankkártyák piacának versenyjogi problémái és azok kormányzati, szabályozási kezelésének tapasztalatai. A tagállami hatóságok mellett a téma számos szakértője is részt vett az ülésen. A második tárgyalásra kerülő fontos témakör a magánjogi jogérvényesítés egyes kérdései voltak, így az osztálykeresetek (class action) és csoportos keresetek kérdése, valamint a közjogi és magánjogi jogalkalmazás párhuzamosságának és egymásra hatásának problematikája. Sor került emellett az erőfölény definíciójának és megállapításához alkalmazott eszközeinek az egyes tagállami gyakorlatok szerinti bemutatására, valamint az erőfölénnyel való visszaélések esetében alkalmazott korrekciós intézkedések ismertetésére is. A kerekasztalok anyagai az OECD nyilvános honlapján is hamarosan elérhetőek lesznek.

Május 3–5. között került sor Fokvárosban a Nemzetközi Versenyhálózat (ICN) éves konferenciájára, amelynek témáiról bővebben külön írásban számolunk be.

Az Európai Bizottság május 31-én közel 350 millió eurós bírságot szabott ki több vegyipari vállalkozásra, így az ICI-ra és az Arkemara, mivel 2000 januárjától egyeztettek az autógyártásban, az optikai adathordozók gyártásában, háztartásigépgyártásban is használt polimetil-metakrilát árát. A bizottság a jogsértésről közvetlen bizonyítékokkal rendelkezett. Az eljárás megindítására a kartellben részes Degussa engedékenységi ké-

relme alapján került sor 2002 decemberében. A Degussa egyidejűleg egy másik, a hidrogén peroxidok piacán megvalósított kartellben való részvételéről is adatokat szolgáltatott, abban az ügyben 388 millió euró bírságot szabott ki a bizottság. A Degussa két engedékenységi kérelmét feltehetőleg az motiválta, hogy a bizottság 2002-ben feltárta a takarmányadalékként használt metionin piacán a Degussa részvételével működő kartell, amelyben 35 millió euró bírságot szabott ki a később a jogkövetésben kitűnő vállalkozással szemben. Az Elsőfokú Bíróság ezt a határozatot 2006 áprilisában jóváhagyta, bár részben helyt adott a kereseti kérelemnek és a kiszabott bírságot 5 millió euróval csökkentette.

Márciusban és áprilisban került sor az OITH által a Taix finanszírozásában megvalósított magyar, bolgár és román bírók versenyjogi képzésére irányuló rendezvénysorozat második és harmadik kurzusára. A második alkalommal az állami támogatások közösségi szabályozásáról, a harmadikban pedig a közösségi antitröszt szabályok eljárási kérdéseiről szóló előadásokon vehettek részt a delegált bírák. A képzéssorozat fő apropóját a közösségi versenyjogi szabályok 2004. május 1-jén bekövetkező közvetlen hatálya szolgáltatta, de fontos körülmény emellett a Tpv. antitröszt szabályainak a 2005. november 1-jével való kiterjesztése, amelynek eredményeként a magyar bíróságok már a GVH megelőző eljárása nélkül is ítélezhetnek a Tpv. ezen szakaszait sértő magatartásokra épülő perekben.

Hogyan lehet megúszni?

Bűnbánó kartelltagok Németországban

Kartellezni nem szép dolog. Ha valakit mégis erre kényszerítenek a „körülmények”, van rá mód, hogy bírság nélkül vagy kisebb szankcióval kerüljön ki a jogsértő helyzetből. Idén márciusban a német kartellhivatal megújult közleményt adott ki „Bonusregelung” címmel. Hasonló közlemény nyilvánosságra hozatalával Magyarországon is segítik a kartellek elleni vizsgálatokat.

Az akár anonim módon (üggyvéden keresztül) jelentkező kartelltag vállalkozással szemben a német versenyhivatal akkor engedi el a bírságot, ha az elegendő információt ad ahhoz, hogy helyszíni kutatást lehessen elrendelni. Az eljárás későbbi szakaszában már csak akkor van lehetőség „nullázódni”, ha a hatóságnak nincs elegendő bizonyítéka a jogsértés alátámasztására. Kizárt az elengedés, ha az illető vállalat az

egyedüli szervezője volt a kartellnek, vagy ha másokat kényszerített a részvételre. A feladásra úgy is ösztönzik a cégvezetőket, hogy csak az elsőként érkező mehet haza bírság nélkül – a fűlesek, kérelmek beérkezéséről egyébként órára pontosan megjelölt visszaigazolást kapnak a cégek. A későn jövők már csak legfeljebb 50%-ig terjedő bírságsökkentésre számíthatnak.

A kartellhivatal a „vádírat” kiküldéséig garantálja a belső informátor anonimitását, továbbá mindent megtesznek, hogy az egyéb cégek iratbetekintés során ne férjenek hozzá az informátor beadványához. A 9/2006. sz. közlemény leszögezi végül, hogy a kartell feladása még nem jelenti azt, hogy a polgári jogi következményektől (kártérítés) vagy az esetleges büntetőjogi szankcióktól is megmenekülne a megtevényt vállalkozás.

Beszélgetés Eleanor Fox-szal

(New York University, School of Law)

A nemzetközi szinten is közzismert amerikai versenyjogász professzor asszony a Közép-Európai Egyetemen tartott kurzusa kapcsán érkezett Magyarországra, s ellátogatott – immáron másodszorra – a Gazdasági Versenyhivatalba is.

Versenytükkör: *Professzor asszony, míg az Egyesült Államokban már hosszú évek óta gyakran alkalmazzák a versenyellenes magatartásokból származó károk megtérítéséhez fűződő igény érvényesítését (private enforcement of antitrust law), addig ennek az európai uniós tagállamokban a közelmúltig még nem volt bevett gyakorlata. Közösségi jogi szinten ennek lehetőségét – tekintve, hogy sem a Római Szerződés, sem másodlagos jogforrások nem adnak erre vonatkozó iránymutatást – csupán 2001-ben nyitotta meg az Európai Bíróság (EB) egy precedens jellegű ítéletével: a Crehan-ügyben ugyanis kimondta a kártérítési igény érvényesítésének lehetőségét közösségi versenyjogi szabályokba ütköző magatartások esetén. Az Egyesült Államokban az ilyen típusú igényérvényesítés miért működik jól, s mely nehézségeket lát?*

Prof. Fox: Ellentétben egyes európai államokkal, az USA-ban nem ismerjük az ún. „pre-judgment interest” intézményét. Ennek lényege, hogy a jogellenes magatartás bekövetkeztétől a kártérítési igény kielégítéséig a károkozónak a tényleges kár megtérítésén felül kamatot is kell fizetnie. Nálunk Amerikában az ún. háromszoros kártérítés (treble damages) lehetősége létezik, mely azt jelenti, hogy miután az esküdtszék (jury) meghatározta a károsult személy ténylegesen felmerült kárát, annak háromszoros összegét kell a bíróságnak megítélnie. A joggyakorlatban ennek alkalmazása – úgy tűnik – nem okoz különösebb problémát. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a versenyjogi jogsértésből származó kártérítési igények többsége peren kívüli egyezséggel végződik, mely esetekben általában csak a ténylegesen felmerült kárt téríti meg a károkozó, s nem fizet háromszoros összeget. Összességében elmondható, hogy az ilyen típusú kártérítési igények rendszere hatékonyan működik, s ami nem elhanyagolható eredmény: számos versenyjogi jogsértés így módon kerül napvilágra!

Versenytükkör: *Európában jelenleg egyre aktuálisabb téma a közérdekű keresetek (class action) kérdése. Hogyan értékeli ezek hatékonyságát az Egyesült Államokban?*

Prof. Fox: A közérdekű keresetek érvényesítése során a kár mértékének meghatározása általában nem okoz gondot, az azonban, hogy ki és hogyan részesedjen a megítélt pénzből már igen nehéz feladat elé állítja a döntéshozót. Sajnos gyakori eset, hogy a közérdekű keresetet érvényesítő jogászok kapják a legnagyobb szeletet a képzeletbeli tortából, nem pedig azok a fogyasztók, akik ténylegesen károsultak a versenyjogsértés miatt.

Versenytükkör: *Mit lehetne ez ellen tenni?*

Prof. Fox: Én az olyan fogyasztói alapok (consumer funds) létrehozásának híve vagyok, mely lehetővé teszi, hogy a versenyjogsértés miatt károsult fogyasztók ténylegesen részesülhessenek kártérítésben.

Versenytükkör: *Volt már precedens egy ilyen fogyasztói alap felállítására?*

Prof. Fox: Igen, sor került már fogyasztói alapok létrehozására néhány olyan ügyben, melyben az államügyész indított eljárást fogyasztók nevében.

Versenytükkör: *A versenyjogi jogsértések esetén követelhető kártérítési igények érvényesítésének terén mit tart az elmúlt időszak legjelentősebb jogi fejlődésének?*

Prof. Fox: Úgy gondolom, hogy az elmúlt két évtized joggyakorlatának egyik legfontosabb eredménye, hogy kikristályosodott a keresetindítási jogosultság kritériumrendszere. Ennek gyakorlati haszna, hogy számos keresetet már azelőtt elutasítanak, mielőtt a bíróság érdemben tárgyalná az ügy anyagi jogi kérdéseit.

Versenytükkör: *A versenyellenes magatartások esetén követelhető kártérítési igények érvényesíthetőségének terén mit tanulhat Európa az Egyesült Államoktól?*

Prof. Fox: Nagyon fontos, hogy legyen egy keletjogszabály, mely meghatároz bizonyos eljárásjogi feltételeket, így például, hogy kinek van kere-

setindítási jogosultsága. Fontos annak biztosítása is, hogy ilyen ügyekben a nagyszámú fogyasztót képviselő szervezetek szintén felléphessenek a bíróság előtt. Úgy tűnik, hogy az Európai Bizottság által közzétett Zöld Könyv jó alapot jelenthet ezek megvalósítására.

Versenytükkör: *Ami az erőfölénnyel való visszaélés megközelítését illeti, mit tanulhat Európa az Egyesült Államoktól?*

Prof. Fox: Úgy vélem, fontos lenne, hogy Európának elfogadóbb legyen az eljárás alá vont vállalkozás azon védekezésével kapcsolatban, mely arra mutat rá, hogy a vállalkozás magatartása nem jár versenykorlátozó hatással és nem sérti a piaci versenyt.

Versenytükkör: *Több olyan ügy, így a Boeing, a General Electric, a Microsoft is felmerült az utóbbi években, melyek megítélésében az európai és az amerikai álláspont eltért egymástól. Ezt egy természetes jelenségnek tartja, vagy szükséges lenne, hogy az Atlanti-óceán két oldalán bizonyos kérdésekben azonos álláspontra jussanak?*

Prof. Fox: Úgy látom, hogy az utóbbi időben egyre több a konvergencia az amerikai és az európai versenyjogi megközelítés között. Megítélesem szerint ez a folyamat továbbra is tartani fog.

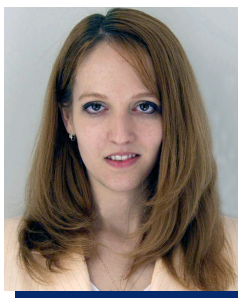
Versenytükkör: *Egy olyan országban, mely nem rendelkezik versenyjoggal, melyek azok a feltételek, melyek mentén bevezethetők ezek a szabályok?*

Prof. Fox: Egyesek szerint fontos, hogy az adott ország gazdasága nyitott legyen. Elengedhetetlen továbbá, hogy a kormányzat támogassa a versenyjog következetes érvényre juttatását. Ezenkívül a vállalkozásokat folyamatosan fel kell készíteni a versenyjogi rendelkezések tiszteletben tartására. A versenykultúra fejlesztése még a nyugati államokban is olyan munkája a versenyhatóságnak, mellyel állandóan foglalkozni kell.

Versenytükkör: *Kína hamarosan versenyjogi szabályokat kíván bevezetni. Hogyan látja ezek alkalmazási lehetőségeit abban az államban, melyben alapvetően tervgazdaság működik.*

Prof. Fox: Úgy gondolom, még túlságosan korai lenne arról nyilatkozni, hogy a kínai versenyjogi rendelkezéseket a kínai fogyasztók védelme érdekében fogják-e alkalmazni vagy – hasonlóan a japán antitröszt kezdeti éveihöz – ahhoz fog eszközül szolgálni, hogy megvédjék a hazai vállalkozásokat.

Készítette:

Juhász Dorina

Az AstraZeneca ügy: Az első gazdasági erőfölénnyel való visszaélés az európai gyógyszeriparban

Általános jellemzője a gyógyszeriparnak nem csak Európában, hanem szerte a világon, hogy a gyógyszergyártó vállalkozásoknak csak akkor éri meg bevételeik nagy részét gyógyszerkutatásra fordítani, ha az új szer kifejlesztésével járó jogszabályok által garantált monopolhelyzet, amely a szabadalmak megadásának következménye, extraprofitot eredményez a cégcsoportnak. Amennyiben a gyógyszergyártók számára nem lenne adott a lehetőség, hogy a kutatóik által hosszú éveken át, pénzt és fáradságot nem kímélő munkával kifejlesztett új gyógyszereiket szabadalmak védjék harmadik személyekkel szemben, biztosítva ezzel a gyártó beruházásainak megtérülését, feltehetően számottevő mértékben visszaesne a gyógyszerkutatás. Mindamellett, hogy az államok az innováció előmozdítása érdekében kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy a gyógyszergyártókat ösztönözzék a gyógyszerkutatásra, hogy ezáltal fejlődjön az orvostudomány és növekedjen a társadalmi jólét, a másik oldalról gátat szabnak a gyógyszergyártók profitmaximalizálási törekvéseinek. Az Európában hatályos szabadalmi törvények 20 év szabadalmi oltalmi időt biztosítanak a gyógyszergyártóknak, amelynek 5 évvel történő meghosszabbítására a gyógyszerek kiegészítő védelmi tanúsítványának bevezetéséről szóló 1768/92/EGK tanácsi rendelet¹ ad lehetőséget. A gyógyszergyártók más legális eszközöket rendkívül korlátozott mértékben vehetnek be piacuk megtartása érdekében, mert az innováció ösztönözésén túl a kormányok előtérbe helyezik a generikus készítmények megjelenésének előmozdítását, amely hosszú távon növeli a fogyasztói jólétet és csökkenti a társadalombiztosítási kiadásokat.

Az originális gyógyszergyártás rendkívül költségigényes, egy-egy új molekula kifejlesztésén 10-15 évet is dolgozhatnak a kutatók, az originális készítmények szabadalmi védelmi idejének lejártával jelenhetnek meg a piacon a generikumok, amelyek legfontosabb előnye, hogy átlagosan 50%-kal olcsóbbak, mert a gyártókat csak az előállítás költségei terhelik. Mindezek fényében érthető, hogy az originális gyógyszer-

gyártók miért igyekeznek minél inkább késleltetni a generikus készítmények piaca lépését, hiszen az olcsóságuk miatt jelentős piacot hódíthatnak el az innovatív gyártóktól. Az AstraZeneca esete jó példa arra, hogy milyen illegális stratégia mentén próbálta meg egy originális gyógyszergyártó megtartani a piacát, és fenntartani monopolprofitját. Az AstraZeneca-ügy tekinthető az Európai Bizottság a monopolista, jogszerűtlen versenykorlátozó gyakorlatot folytató gyógyszergyártókkal szembeni fellépés „első fecskéjének”, amelyet azóta több eljárásindítás is követett. Az illegális eszközökkel piacukat megtartani igyekvő gyógyszergyártók gyakorlatának vizsgálata és szankcionálása része az Európai Bizottság által a gyógyszerpiacon érvényesíteni kívánt versenystratégiának.

Az Európai Bizottság 2005. június 15-én hozott határozatában² 60 millió euró bírság megfizetésére kötelezte a svéd AstraZeneca AB és az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező AstraZeneca Plc. vállalkozásokat. A bizottság vizsgálata során megállapításra került, hogy az AstraZeneca az Európai Közösséget Alapító Szerződés (a továbbiakban: EKSZ) 82. cikke és az EGT Megállapodás 54. cikke alapján visszaélt a gazdasági erőfölényével, amikor korlátozta a Losec gyógyszerével szemben támasztott generikus cégek és a párhuzamos kereskedelemmel foglalkozó vállalkozások versenyét. Az AstraZeneca 1993 és 2000 között tanúsított jogsértő magatartást, amely kétfajta visszaélést ölelt fel. Az első jogsértő magatartás a szabadalmi rendszerrel való visszaélésre vonatkozott, míg a második versenyjogsértés a Losec forgalmazásával kapcsolatos illegális gyakorlatban érhető tetten.

Az AstraZeneca a világ egyik vezető innovatív gyógyszergyártója, számos terápiás területen érdekelt. 1999. április 6-án az Astra AB fúzionált az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező Zeneca Group Plc.-vel, ennek folytán létrejött az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező AstraZeneca Plc. Az összefonódás eredményeképpen az Astra AB holdingfunkcióját átvette a Londonban bejegyzett AstraZeneca Plc. holding-

társaság. Az Astra AB gyógyszerkutató, -fejlesztő és -gyártó vállalkozás maradt, de a tevékenységét már AstraZeneca AB-ként folytatta, mint az AstraZeneca Plc. leányvállalata.

A Losec a piacon elsőként megjelent gyomorfekély elleni gyógyszer, hatóanyaga az omeprazol. A gyógyszerek között a Losec tekinthető az egyik legsikeresebben piacra bevezetett szernek, a '90-es évek végére az éves forgalma meghaladta a 6 milliárd eurót. Az AstraZeneca Losec termékének szabadalma az omeprazol hatóanyagot és más strukturálisan kapcsolódó összetevőt védett. A vállalkozás 1979. április 3-án terjesztett elő szabadalmi bejelentést az Európai Szabadalmi Hivatalnál, a kérelmében az Európai Szabadalmi Konvenció kilenc tagállamát jelölte meg (Belgium, Luxemburg, Hollandia, Svájc, Németország, Franciaország, Egyesült Királyság, Olaszország, Svédország). Az ezen államokra vonatkozó európai szabadalom védelmi ideje a benyújtástól számított 20 év, amely 1999. április 3-án járt le. Más európai országokban az AstraZeneca nemzeti szabadalomért folyamodott a nemzeti szabadalmi hivataloknál (Dánia, Norvégia, Finnország, Ausztria, Írország) megközelítőleg ugyanazon a napon mint az Európai Szabadalmi Hivatalnál. A nemzeti szabadalmak védelmi ideje Norvégiában 1999. április 10-én, Dániában 1999. április 11-én, Finnországban és Ausztriában 1999. április 12-én, Írországban 1999. augusztus 8-án járt le.

Az AstraZeneca a készítményformákra is szabadalmat szerzett, amelyek védelmi ideje 2007 áprilisában jár le. Az AstraZeneca saját állítása szerint a gyógyszeripar történetében még nem volt példa az omeprazonon kívül olyan vezető terápiás hatóanyagra, amely ilyen erős és mindenre kiterjedő védelemben részesült volna. Az omeprazol hatóanyagot és a készítményfajtaikat védő szabadalmakon kívül még megközelítőleg 20 szabadalom védi az AstraZeneca omeprazol-alapú termékeit.

Az első visszaélési magatartás

Az AstraZeneca első visszaélési magatartása arra vonatkozott, hogy az EGT területén több tagállam nemzeti szabadalmi hivatalát is tévesen tájékoztatta a Losecre vonatkozó szabadalmakkal

¹ Az Európai Tanács 1992. június 18-án fogadta le a rendeletet, amelyet a Hivatalos Lap L182, 02/07/1992 számának 0001-0005 oldalán tettek közzé.

² Az AstraZeneca-ügy száma COMP/A.37507/F3. Az Európai Bizottság honlapján megtalálható az ügyben született határozat nem hivatalos verziója, csak az angol és a svéd nyelvű szöveg tekinthető hitelesnek.

kapcsolatban 1993 és 1999 között, amellyel elérte, hogy a gyógyszer szabadalmi védelmi ideje indokolatlanul meghosszabbodott. Az AstraZeneca ezen magatartása azt eredményezte, hogy késett a Losec olcsóbb, generikus verzióinak piacra lépése, jelentősen megnövelve ezzel a fogyasztók és a nemzeti társadalombiztosítási rendszerek kiadásait.

A jelen esetben az AstraZeneca 1993 júniusában a már említett 1768/92/EGK tanácsi rendelet

alapján több tagállamban is kiegészítő védelmi tanúsítványért³ folyamodott. Az AstraZeneca az alapszabadalomra igényelte a tanúsítványt az egyes tagállamokban, amely a Losec gyógyszer omeprazol hatóanyagára vonatkozott. Általában elmondható, hogy a gyógyszerek kulcsfontosságú eleme a hatóanyag, amelyet a gyógyszergyártók már a kutatás-fejlesztés kezdeti stádiumában szabadalmaztatnak. A gyógyszeriparban többnyire a hatóanyag-szabadalmak jelentik a legerősebb jogi védelmet a gyártók számára, ezért ezek tekinthetők a gyógyszerek „legértékesebb” részének.

A kiegészítő védelmi tanúsítvány bevezetésére azért került sor, mert egy új gyógyszerre vonatkozó szabadalmi bejelentés benyújtása és a gyógyszer forgalomba hozatalának engedélyezése közötti időszak hosszúsága miatt a tényleges szabadalmi oltalom időtartama nem elegendő a kutatásra fordított befektetés megtérüléséhez, ezért a tanúsítványt a tagállamok mindegyike ugyanolyan feltételekkel adja ki az olyan gyógyszerre vonatkozó nemzeti vagy európai szabadalom jogosultjának a kérelmére, amelynek forgalomba hozatalát engedélyezték. A kiegészítő védelmi tanúsítvány időtartama az alapszabadalom jogszabályban meghatározott oltalmi idejének lejártakor kezdődik, az alapszabadalom iránti bejelentés benyújtásának napja és a termék közösségen belüli forgalomba hozatalára vonatkozó első engedély keltezésének napja között eltelt időszak öt évvel csökkentett időtartamával

megegyező ideig tart, azonban nem haladhatja meg a kezdő időponttól számított öt évet.

Az AstraZeneca egységes és folyamatos gazdasági erőfőlényrel való visszaélést követett el, amikor félretájékoztatta Belgium, Dánia, Németország, Hollandia, Norvégia és az Egyesült Királyság szabadalmi hivatalait, valamint Németország és Norvégia nemzeti bíróságait az alapszabadalmi bejelentés benyújtásának napjával kapcsolatban, és ezáltal extra védelmi időt ért el ezen álla-

mokban. Az AstraZeneca első visszaélési magatartása azzal a következménnyel járt, hogy Ausztriában, Belgiumban, Hollandiában és Luxemburgban hosszabb időtartamra szerezte meg a kiegészítő védelmi tanúsítványt, mint amennyi jogszerűen járt volna, illetőleg Finnországban, Németországban és Norvégiában oly módon szerzett tanúsítványt, hogy a tanácsi rendelet támasztotta feltételek valójában nem álltak fenn.

A bizottság megállapította, hogy a téves tájékoztatásokat a nemzeti bíróságok előtt folyó perekben is tovább folytatta az AstraZeneca, amely nem tekinthető különálló jogsértésnek, mert ugyanazon stratégia részét képezte, ezért ugyanazon egységes és folyamatos visszaélés részének tekinthető.

A bizottság vizsgálata során feltárta, hogy ezen magatartásával az AstraZeneca elérte, hogy a generikus gyártók nem tudtak abban az időben piacra lépni, amikor a hatályos közösségi és nemzeti jogszabályok betartása esetén jogszerűen megtehették volna.

A második visszaélési magatartás

Az AstraZeneca második visszaélési magatartása abban nyilvánult meg, hogy a Losec szabadalmi védelmi idejének lejártát követő időszakra külön stratégiát dolgozott ki, amelynek keretében szelektív módszerrel kivonták a piacról és töröltették a nyilvántartásokból a Losec-kapszulák forgalmazási engedélyeit, egyidejűleg bevezetve a piacra a Losec MUPS tablettákat, amelyek ha-

tóanyaga az omeprazol magnéziumsója. Az AstraZeneca Dániában, Norvégiában és Svédországban folytatta elsősorban ezt a gyakorlatot. A központi stratégiával összhangban az AstraZeneca több leányvállalata nemzeti stratégiákat dolgozott ki 1998 és 1999 között, amelyek célja a Losec omeprazol hatóanyagának generikus verziói esetében a piacra lépés késleltetése és a Losec-kapszulák párhuzamos kereskedelmének korlátozása volt.

A gyógyszerek hatóanyaga általában eredetben vagy ennek származékaként, többnyire só formájában állítható elő. Terápiás hatását tekintve többnyire nem mutatkozik jelentős különbség a természetes formájában és a származékként előállított hatóanyag között. A Losec esetében is létezik magnézium- és nátriumsó verziója az omeprazol hatóanyagának. A gyógyszereket számtalan formában forgalmazzák, például kapszulaként és tablettaként, amely formációk szintén szabadalommal védettek. Ezek a készítményszabadságokra vonatkozó szabadalmak többnyire nem biztosítanak olyan fokú védelmet, mint a hatóanyag-szabadalmak, hiszen más társaságok kihasználják a készítményformációk szabadalmi védettségét azzal, hogy attól különböző formában állítják elő a hatóanyagot, természetesen ez csak abban az esetben tekinthető jogszerűnek, ha a hatóanyag szabadalmának a védelmi ideje már lejárt. Gyógyszerszabadalmon egyébiránt eljárási és termékszabadalmat értünk, illetve szabadalmaztatható minden olyan eljárás, amely a készítmény fontos tulajdonságát megváltoztatja, példa erre, ha egy ezidáig tablettá formájában forgalmazott gyógyszert injekció formájában állítanak elő azzal a feltétellel, hogy ez jelentős technikai újítás eredménye.

A jelen ügyben a Losec-kapszula forgalomból való kivonása és a nyilvántartásokból való törlése azért késleltette a generikus gyártók versenyét, mert annak érdekében, hogy az originális gyógyszer generikus verzióját piacra lehessen dobni, az alábbi konjunktív feltételeknek kell teljesülniük:

a generikus verzióknak alapvetően az originális referenciatermék másának kell lennie;

az originális referenciatermék gyártójának a preklinikai és klinikai adatok esetében érvényesülő adatkizárólagossága már lejárt;

az originális referenciaterméket forgalmazzák abban a tagállamban, amelyben a generikus verzió engedélyezését kéri.

Az AstraZeneca-ügyben a harmadik feltétel bírt különös jelentőséggel, mert az egyes országokban a Losec-kapszula nyilvántartásokból történő szelektív törlése olyan helyzetbe hozta a generikus gyártókat és a párhuzamos kereskedelemmel foglalkozó vállalkozásokat, hogy nem volt alkalmuk a referenciatermék hatályban lévő forgalmazási engedélyére támaszkodni, amely feltétele a generikus piacra lépésnek.

³ Supplementary protection certificate, röviden SPC

Az érintett piac

A bizottság megállapította, hogy az AstraZeneca szelektív módszerrel csak azon országokban töröltette a nyilvántartásból a Losec-kapszulákat, ahol érdemben tarthatott a generikus piacra lépéstől és a párhuzamos kereskedelemről.

A bizottság a második visszaélési magatartással kapcsolatban kiemelte, hogy annak létjogosultságát semmilyen objektív indokkal nem támasztotta alá az AstraZeneca, például egyetlen tagállamban sem arra hivatkozással töröltették a nyilvántartásból a Losec-kapszulákat, hogy közegészségügyi szempontból veszélyt jelentenek, ezenkívül a releváns gyógyszerészeti szabályozás sem tartalmazott olyan kitételt, amely igazolta volna a szelektív nyilvántartásból való törléseket. A bizottság vizsgálata során arra a következtetésre jutott, hogy az AstraZeneca által követett gyakorlat nem tekinthető standard iparági gyakorlatnak, ugyanakkor leszögezte, hogy önmagában egy gyógyszer nyilvántartásból való törlésének kezdeményezése nem jelent gazdasági erőfölénnyel való visszaélést. A Bizottság felhívta a figyelmet arra, hogy egy gyógyszer nyilvántartásból való törlése jóllehet egy hatósági aktushoz köthető, mégsem zárja ki eleve a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés megállapíthatóságát.

A bizottság megállapította, bár a 65/65/EGK irányelv alapján a forgalmazási engedély birtokosa kérheti a készítmény nyilvántartásból való törlését, ezen cselekedete az EKSZ 82. cikke alapján bizonyos körülmények között gazdasági erőfölénnyel való visszaélésnek minősülhet, ugyanis a generikus eljárás célja, hogy a generikus gyártók termékei teljesen megfeleljenek a biztonság, a hatékonyság és a minőség követelményeinek anélkül, hogy preklinikai és klinikai vizsgálatokat kellene végezniük állatokon és embereken. Ennek folytán, ha az AstraZeneca az originális referenciatermék nyilvántartásból való törlését kérelmezi, valójában ellehetetleníti a generikus eljárást, ezért de facto a lejárt szabadalmát és a kiegészítő védelmi tanúsítványát, illetve az adatkizárólagosságot terjeszti ki.

A bizottság megállapította, hogy az AstraZeneca ezen gyakorlata a generikus gyártók és a párhuzamos kereskedők ellehetetlenítését célozta. A bizottság szerint az AstraZeneca második visszaélési magatartása természeténél fogva egységes és folyamatos, amely egy magas fokú centralizáltság és koordináció eredménye. A bizottság ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a jogsértés egységes és folyamatos természetűvé minősítés nem zárja ki, hogy a kifogásolt magatartás individuális elemei különálló jogsértésnek minősüljenek.⁴

A bizottság vizsgálata során feltárta, hogy a Losec-kapszulák és a Losec MUPS tabletták indikációi – csekély kivételtől eltekintve – megegyeznek, a készítmények közötti választás klinikailag irreleváns.

Általánosságban elmondható, hogy a gyógyszerek a terápiás csoportok alapján osztályozhatók, az egyes terápiás csoportok tovább szegmentálhatók, a jelen esetben a gyomorfekély elleni szerek esetében a H2-blokkolók és a PPI-k csoportja (proton pump inhibitors, röviden PPI-k) különböztethető meg. A bizottság megállapította, hogy a PPI-k terápiás hatékonysága megelőzi a H2-blokkolókat, mert magasabb gyógyulási arányt és a tünetek megszűnését eredményezik, valamint kisebb a visszaesés lehetősége. A bizottság piacvizsgálata során kimutatta, hogy a vizsgált időszakban a PPI-kezelések száma drámaian nőtt a legtöbb tagállamban annak ellenére, hogy a PPI-k ára számottevő mértékben magasabb volt, mint a H2-blokkolóké.

A bizottság megítélése szerint az a tény, hogy egy új termékkategória (PPI) már kezdetben sokkal magasabb árú a piacon régóta kapható termékekhez képest (H2-blokkolók), amelyeket ugyanazon terápiás célból használnak, arra utal, hogy ezen utóbbi termékkategória alacsonyabb versenynyomást jelent az új termék számára. A bizottság értékelése szerint magas árat kialakítani a hatóságokkal, és ezt különösen hosszú ideig fenntartani, stratégiai fontosságú a gyógyszeriparban. A bizottság szerint a jelentős versenynyomás hiányát bizonyítja az a tény is, ha egy vállalkozás a visszatérítési szint felett tudja tartani az árait annak ellenére, hogy a kereslet rugalmasabbnak mondható. A bizottság szerint az a tény, hogy a termékek két osztálya között nagy az árkülönbség, arra utal, hogy a hatóságok nem tudtak az egyik termékosztály árára hivatkozni, amikor meghatározták a másik termékosztály árát vagy visszatérítési szintjét.

A bizottság kifejtette, bár az ár, a minőség, a fogyasztói preferenciák és egyéb tényezők alapján különböző termékek néhány dimenzióban versenyezhetnek egymással, a versenyügyekben a releváns piachoz csak azon termékek sorolhatók, amelyek jelentős mértékben alkalmasak arra, hogy egy vállalkozás magatartását korlátozzák és megelőzzék, hogy az a hatásos versenynyomásától függetlenül viselkedjen. A bizottság a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapította, hogy világosan elhatárolható egy betegpopuláció, akik számára csak a PPI-k jelentenek hatásos gyógymódot a betegségükre.

Az érintett földrajzi piac meghatározása során a bizottság hangsúlyozta, hogy a gyógyszerpiac természeténél fogva sajátosnak tekinthető a különböző árazási és visszatérítésre vonatkozó sza-

bályok (nagy különbségek a nemzeti szabályozásokban az olcsóbb generikus és a párhuzamosan importált termékek terén), az eltérő gyógyszernevezések és csomagolási stratégiák, a különböző disztribúció és az orvosok más vényfelírási szokásai tekintetében. A gyógyszerpiac országokénti eltérő voltát illusztrálja a PPI-termékek különböző ára az egyes EGT tagállamokban. A gyógyszerpiacon a közösségi harmonizáció főként a gyógyszerek engedélyezésére vonatkozik, a különös szabályok azt célozzák, hogy a termékek kielégítsék a biztonság, a minőség és a hatékonyság követelményeit. A bizottság korábbi gyógyszerpiacra vonatkozó döntéseiben (főként fúziók) az érintett földrajzi piacot minden esetben nemzeti méretűnek tekintette, amelyet az AstraZeneca sem vitatott.

A gazdasági erőfölény

Az Európai Bíróság a korábbi esetjog alapján a következőképp definiálta a gazdasági erőfölényt: „egy vállalkozás gazdasági erővel rendelkezik, ha képes megelőzni az érintett piacon folyó hatásos versenyt azáltal, hogy nagymértékben függetlenül tud viselkedni a versenytársaitól, a vásárlóitól és végső soron a fogyasztóitól”.⁵

Az ilyen piaci pozíció nem zárja ki teljesen a verseny létét, lehetővé teszi ezen vállalkozások számára, hogy kiiktassák vagy jelentős mértékben gyengítsék a piacon fennálló versenyt, illetve megakadályozzák a potenciális versenytársak piacra lépését. Az Európai Bíróság megállapította, hogy a gazdasági erőfölény léte nem követeli meg a vállalkozástól, hogy a verseny minden lehetséges formáját kiküszöbölje.⁶ Egyszerűen fogalmazva: a gazdasági erőfölény nem jelenti egyben mindenféle versenykényszer hiányát. A dinamikus piacokon, amilyen a gyógyszerpiac is, ahol az innováció kiemelt szerephez jut, a gazdasági erőfölény nem korlátozható olyan helyzetekre, amelyekben a domináns vállalat egyszerűen csak tartózkodik attól, hogy kutatás-fejlesztésre költsön. Az ilyen piacokon a gazdasági erőfölényben lévő vállalkozásoknak rendszerint arra kell költenük, hogy megőrizzék a pozíciójukat. Éppen ezért a bizottság szerint nem fogadható el azon érv, hogy pusztán az a tény, hogy az AstraZeneca rengeteget költött promócióra és kutatás-fejlesztésre kizárja gazdasági erőfölényének megállapíthatóságát.

Az esetjog értelmében a feltételezeten erőfölényben lévő vállalkozás piaci részesedése abszo-

⁴ C-49/92 Commission v Anic Partecipazioni SpA [1999] ECR I-4125, para 81

⁵ C-27/76 United Brands v Commission [1978] ECR 207
C-85/76 Hoffman-La Roche v Commission [1979] ECR 461
C-322/81 Michelin v Commission [1983] ECR 3461

⁶ C-27/76 United Brands v Commission [1978] ECR 207, para 113

lút és relatív értelemben is fontos tényező. A Hoffman-La Roche-ügyben az Európai Bíróság kifejtette, hogy „az önmagában nagy piaci részesedés kivételes körülmények között a gazdasági erőfölény létét bizonyítja.”⁷

Jelen ügyben a bizottság megállapította, hogy az országokénti elemzésekből következően az AstraZeneca magas piaci részesedéseket tudhatott magáénak a jogsértés teljes időtartama alatt minden egyes vizsgált országban.

A Bizottság szerint bár az AstraZeneca nem tudta megakadályozni más PPI-gyártók piaca lépését (Takeda, Byk Gulden), képes volt a hatóanyag és más szabadalmi (nevezetesen az eljárászabadalmak nyújtanak igazán védelmet más PPI-gyártókkal szemben) révén nyomást gyakorolni a versenytársaira azáltal, hogy számos országban pert indított ellenük, amely széleskörű egyezségeket eredményezett a versenytársakkal. A bizottság megítélése szerint mindezeknek köszönhetően az AstraZeneca olyan helyzetet élvezett a piacon, hogy képes volt a versenytársai piaca lépésének feltételeit meghatározni. A bizottság megállapította, hogy az AstraZeneca döntően az eljárászabadalmait használta fel arra, hogy megakadályozza a generikus termékek piaca jutását. A bizottság szerint az a tény, hogy inkumbensként az AstraZeneca fejlesztette ki az első technológiát, a PPI-piacon számottevő versenyelőnyhöz juttatta.

Az AstraZeneca azzal védekezett, hogy a gyógyszerpiacon érvényesülő monopozónia és az árszabályozás gátolják, hogy a gyártók meghatározzák áraikat és az ár tekintetében piaci hatalmat gyakoroljanak. A bizottság ezzel szemben megállapította, hogy a gyógyszerpiacon rugalmatlan a kereslet egyrészt, mert a fogyasztók teljes mértékig biztosítva vannak a gyógyszerekből adódó költségekkel szemben a társadalombiztosítási rendszereknek köszönhetően, másrészt a tényleges döntéshozó, a vényfelíró orvos, maga nem viseli a gyógyszernek vásárlásából eredő költségeket.

A bizottság az AstraZeneca gazdasági erőfölénye mellett szóló körülményként értékelte azt a tényt is, hogy a versenytársaitól eltérően erős pénzügyi háttérrel rendelkezik. Mindezek alapján a Bizottság megállapította, hogy az AstraZeneca jogsértést követett el, amely természete és földrajzi kiterjedése alapján súlyosnak minősül tekintet nélkül arra, hogy a piaca gyakorolt hatása mérhető-e vagy sem. A Bizottság bizonyítottan látta, hogy az AstraZeneca a bemutatott, versenyellenes stratégiát implementálta, amely befolyásolhatta a piac működését.

Összegző gondolatok

A bizottság döntésében megtiltotta, hogy az AstraZeneca visszaéljen gazdasági erőfölényével a PPI-k piacán, a kiszabott bírság kalkulálása során külön értékelték, hogy a bizottság vizsgálata során feltárt visszaélési magatartások olyan újszerű vonásokkal rendelkeznek, amelyekre még nem volt példa a közösségi versenyjog eddigi történetében. Neelie Kroes versenyügyi biztos az ügygel kapcsolatban kiemelte, hogy az innovatív termékek megjelenése érdekében teljes körűen támogatja az erős szellemi tulajdonhoz fűződő jogokat annak érdekében, hogy megtérüljenek a gyártók kutatásra és fejlesztésre fordított kiadásai, és siker koronázza innovatív törekvéseiket. A biztos ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a törvényhozó és nem az erőfölényben lévő vállalkozás hivatott eldönteni, hogy mekkora védelmi idő tekinthető megfelelőnek, ezért a szabályozó félrevezetése azon célból kifolyólag, hogy egy termék számára a kellénél hosszabb védelmet érjenek el, valójában visszaveti az innovációt és az EK versenyjogi szabályainak súlyos megsértését eredményezi. A biztos rámutatott arra, hogy a társadalombiztosítási rendszerek szerte Európában generikus gyógyszerekre próbálnak támaszkodni, hogy csökkentsék költségeiket, így a betegek is alacsonyabb áron juthatnak a gyógyszerekhez. Azzal, hogy az AstraZeneca késleltette a generikus versenyt, valójában mesterségesen magasan tartotta az árakat.

Általánosságban elmondható, hogy a generikus gyógyszerek által támogatott verseny csökkenti az originális gyógyszergyártók profitját, ezért az originális szerek előállítói egyre nagyobb arányban lépnek fel a generikus gyártók ellen a legális eszközök mellett olykor illegális módsze-

rekkel is. A közelmúltban több európai ország (Olaszország, Dánia) versenyhatósága is hasonló problémákkal szembesült.

A GlaxoSmithKline ügyében 2006 februárjában született meg az érdemi határozat, amelyben az olasz versenyhivatal megállapította a Glaxo gazdasági erőfölénnyel való visszaélését, mert a vállalkozás visszautasította, hogy licencet adjon gyógyszeripari vállalkozásoknak, amely elengedhetetlen feltétele annak, hogy azok hatóanyagot tudjanak eladni generikus termékek gyártó cégeknek olyan EGT tagállamokban, ahol az adott hatóanyagra vonatkozó szabadalmi védelmi idő vagy a kiegészítő védelmi tanúsítvány érvényességi ideje már lejárt. Az olasz versenyhivatal megállapította a Glaxo jogsértését, de nem szabott ki bírságot vele szemben, mert a vállalkozás felhagyott a jogsértő magatartással, és a szabadalmi licencon túl know-how licencet is biztosított az érintett gyógyszeripari vállalkozásoknak.

Látható, hogy a generikus programok világszerte előtérbe kerültek, mert az aktív korú népesség létszámának csökkenése veszélybe sodorja a társadalombiztosítás fizetőképességét. A közösségi versenypolitika prioritásai között szerepel a gyógyszerek generikus versenyének és párhuzamos kereskedelmének élénkítése, ezért a versenykorlátozó stratégiát folytató gyógyszeripari szereplők a jövőben nagy eséllyel számíthatnak a Bizottság és a nemzeti versenyhatóságok gyors beavatkozására. Magyarország is jelentős lépéseket tett a generikus programok térnyerése érdekében, ezen kívül az originális gyógyszergyártók generikus versenytársaik ellehetetlenítését célzó gyakorlatára utaló jelek észlelése esetén a hazai versenypolitika is kiemelt figyelmet szentel az újszerű visszaélési magatartásokkal szembeni hatékony és gyors fellépésnek.

⁷ para 39

Fejes Gábor¹

A Bonni Tartományi Bíróság döntése a Legal Professional Privilege körében

Vendég szerzőnk írásában az ügyvéd–kliens közötti kapcsolat bizalmosságának kérdését elemzi egy német jogeset kapcsán. A versenytörvény legutóbbi módosítása – a közigazgatási eljárási jog terén egyedülálló módon – e téren is új rendelkezéseket vezetett be.

Nemrégiben olvastam egy izgalmas német bírósági ítéletről a Legal Professional Privilege körében.² A cikkben említett másodfokú ítélet³ felkutatottam és azt elolvastam arra jutottam, hogy a döntés érdekes lehet a Versenytörvény olvasóközönsége számára. Íme tehát az ítélet rövidösszegzése és aztán néhány vitaindítónak szánt gondolatfoslány.

A Bonni Tartományi Bíróság (Landgericht Bonn) elé került ügy alapját egy, a Német Szövetségi Versenyhatóság, a Bundeskartellamt által végrehajtott rajtaütésszerű helyszíni vizsgálat során fellelt, a vizsgált vállalkozás részére külső jogi tanácsadó (ügyvédi iroda) által kiadott jogvélemény lefoglalhatósága képezte.

A Bundeskartellamt – bírósági felhatalmazás alapján – egy, a német jog alapján zajló kartellvizsgálatban házkutatást tartott a későbbi panaszos vállalkozás székhelyén. Ugyanakkor, miután a német nemzeti jogon alapuló eljárással egyidejűleg egy bizottsági eljárás is folyamatban volt, a Bundeskartellamt a bizottság „megbízottjaként”, egy másik bírósági jóváhagyás alapján, a közösségi jog alapján is lefolytatta a rajtaütésszerű helyszíni vizsgálatot. Az egy napon lezajló eseményt tehát két bírósági jóváhagyó végzés legitímálta és az egyidejűleg lebonyolított eljárási cselekmények egyszerre két eljárásba is beszámítottak.

A helyszíni vizsgálat során (2005-ben) a Bundeskartellamt munkatársai lefoglaltak egy jogi szakvéleményt, amely 2004-ben készült, és amelyben a későbbi panaszos vállalkozás jogi tanácsadója (egy külső ügyvédi iroda) a panaszos vállalkozás egyes vertikális üzleti kapcsolatainak versenyjogi megítélésével kapcsolatban fejtette ki álláspontját. A panaszos vállalkozás az iratok lefoglalásával nem értett egyet, és azzal szemben panaszt emelt, amelyet első fokon a Bonni Közigazgatási Bíróság (Amtsgericht Bonn) bírált el. A panasz elutasítása nyomán a panaszos felleb-

bezett; az ügy így került másodfokon a Bonni Tartományi Bíróság elé. A panaszos álláspontja szerint a Legal Professional Privilege a külső ügyvéddel folytatott minden levelezésre kiterjed, így az olyan jogi tanácsadásra is, amely a konkrét kartelleljárás megindulását megelőzően született. A panaszos hivatkozott az Európai Bíróság joggyakorlatára⁴, amely szerint a külső ügyvéddel folytatott levelezés a közösségi versenyhatóság számára nem betekinthető, illetve az bizonyítékként nem használható fel, amennyiben az az ügy tárgyával összefügg.

A Bonni Tartományi Bíróság nem osztotta a panaszos álláspontját. Először is leszögezte, hogy vizsgálatát kizárólag a német nemzeti jog alapján folytathatja, amely azonban természetesen nem akadályozza annak, hogy – amennyiben a vizsgálatot a bizottság folytatja az EU-jog alapján – az erre hatáskörrel rendelkező közösségi bíróság az érintett bizonyítékok felhasználhatóságát a későbbiekben ne ítélné meg eltérően a közösségi jog alapján.

A Bonni Tartományi Bíróság tehát a német büntetőeljárás törvény (Strafprozessordnung) bizonyítékok lefoglalására vonatkozó szabályait vizsgálta (a német versenytörvény, a GWB kartellszabályainak megsértése ugyanis a német jog szerint szabálysértés [„Ordnungswidrigkeit“], és az azzal kapcsolatban folytatott eljárásra [„Bußgeldverfahren“] a büntetőeljárás szabályok az irányadóak). A Strafprozessordnung szerint azonban csak azok az iratok mentesek a hatósági lefoglalás, illetve betekintés alól, amelyek a védekezéssel kapcsolatosak, illetve ahhoz szükségesek. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a dokumentum tartalma alapján kell megállapíthatónak lennie, hogy az egy, már megindult eljárásban az eljárás alá vont védekezéséhez tartozik, másrészt ebből az is következik, hogy csak azon dokumentumok mentesek a foglalás alól, amelyek azt kö-

vetően keletkeztek, hogy az érintett vállalkozás az ellene indult eljárásról tudomást szerzett. A jelen esetben a Bonni Tartományi Bíróság szerint egyik feltétel sem volt adott: az érintett jogvéleményt az ügyvédi iroda láthatóan általánosságban, a megbízásnak megfelelően állította ki, amelyben a megbízója által elé tárt tényeket értékelte prospektív, azaz jövőre vonatkozó elemzés keretében. Ezzel szemben egy, a védekezés keretében készülő dokumentum fogalmi eleme, hogy az adott vállalkozás már bekövetkezett tények utólagos elemzését kérje jogi tanácsadójától az ellene indult eljárás keretében kialakítandó védekezéshez. Másodsorban az irat keletkezésének időpontjából is világosan látható volt, hogy ekkor a panaszos még nem lehetett tudomással az ellene indult kartellvizsgálatokról. Nem volt tehát ún. fennálló vádlott–védő viszony („bestehendes Verteidigungsverhältnis“), amely alapján a kérdéses irat a német jog szabályai szerint a hatósági betekintés alól mentesült volna.

Nem mentesült az irat egyébként a betekintés alól az ügyvéd–ügyfél titoktartás okán sem, hiszen azt a hatóság az ügyfélnél találta, így fel sem merült, hogy az egyébként az ilyen helyzetben a tanúvallomás megtagadására ügyvédi titok alapján jogosult ügyvéd birtokából jutottak volna információk a hatósághoz.

A Bonni Tartományi Bíróság kifejezetten elvetette azt a lehetőséget, hogy nyílt törvényszó hiányában minden, az adott ügygel kapcsolatos – kár a konkrét kartelleljárás megelőzően készült – ügyvéd–ügyfél kommunikációt Legal Professional Privilege alá esőnek kell tekinteni. A bíróság álláspontja szerint a német jog vonatkozó szabálya a jogalkotó kiérlelt érdekmérlegelését mutatja a jogsértések felderítése iránti közérdek, illetve a védekezéshez való jog mint jogos magánérdek között, amelytől a bíróság nem kívánt és nem is tudott eltérni. A konkrét szabályok tekintetében a közösségi és a német jog között eltérés mutatkozik, amennyiben a német jog szigorúbban ítéli meg a lefoglalt iratok felhasználhatósága alóli kivétel körét, de ez a bíróság álláspontja szerint nem jelenti a védekezéshez való jog sérelmét.

¹ Ügyvéd, Oppenheim és társai Freshfields Bruckhaus Deringer

² Frankfurter Allgemeine Zeitung, 2006. április 5., 23. o.

³ LG Bonn, 37 Qs 27/05, 51 GS 518/05 AG Bonn

⁴ C-155/79, AM&S, 23. bekezdés

A fellebbező panaszos tehát másodfokon is sikertelen volt, és tudomásul kellett vennie, hogy a részére készült ügyvédi elemzés a hatóságok számára betekinthes és – legalábbis a folyamatban lévő német eljárásban – felhasználható.

A nagyrészt magáért beszélő döntéshez csak három rövid – vitaindítónak szánt – gondolatot szeretnék hozzáfűzni. Egyrészt indokolatlannak tűnik, hogy egy, részben a felek által adott esetben nem befolyásolható, részben pedig nem mindig előrelátható mérlegelést tartalmazó tény- és jogkérdés mikénti eldölte (tudniillik az a kérdés, hogy az adott versenyjogi jogsértésnek van-e hatása a tagállamok közötti kereskedelemre, és így arra a közösségi versenyjog [is] alkalmazandó, és ezen felül az 1/2003-as rendelet alapján vagy a bizottság vagy valamely tagállami versenyhatóság jár el: az előbbi esetben a közösségi jog szabta eljárási keretekben, míg az utóbbi esetben nagyrészt a nemzeti eljárásjog alapján) adott esetben olyan jelentős eljárásjogi különbségekhez vezet, amelyek akár az ügy érdemi eldöltére is kihathatnak. Adott esetben a legfontosabb bizonyíték a közösségi kartellejárásjog alapján nem foglалható le és nem felhasználható, míg például – ahogy fentebb láttuk – a tagállami belső jog

alapján lefoglалható és felhasználható. Hovább már oda jutunk, hogy nemcsak azért érdekes európai kartellt csinálni, mert az kifizetődöbb, mint egyetlen országra koncentrálni, hanem azért is, mert a közösségi jog eljárási szabályai a bizonyítékok felhasználhatósága tekintetében számos tagállami jogrendszerrel liberálisabbnak tűnnek...

Másrészt kicsit anakronisztikus a Legal Professional Privilege olyan szigorú felfogása, mint ahogy fenti döntésből láttuk, egy olyan korban, amikor a közösségi jog és azt követve a legtöbb nemzeti jog megtagadja a vállalkozásoktól a kartellügyekben a hatóság előzetes megkeresésének lehetőségét és a vállalkozásokat arra kényszeríti, hogy magatartásukat kizárólag saját maguk értékeljék tanácsadóik segítségével. Ez a „self-assessment” – különösen a kockázatosabb területeken mozgó vállalkozásoknál – egyre fontosabb teszi külső jogvélemény beszerzését (bizonyos finanszírozott esetekben pedig a finanszírozó bankok kifejezetten a finanszírozás előfeltételének tekintik külső jogi tanácsadótól jogvélemény beszerzését). A legújabb jogfejlődés fényében legalábbis méltánytalanok tűnnek, hogy a „self-assessment” miatt amúgy is nagyobb rizi-

kónak kitett vállalkozások a jogszabályi környezet folytán szükségessé váló nagyobb papírmunkából további kockázatokat legyenek kénytelenek viselni.

Harmadrészt a Legal Professional Privilege fentiek szerinti szigorú értelmezése lényegében lehetetlenné teszi az egyébként igen hasznos és versenybarát versenyjogi auditprogramokat. Amennyiben egy vállalkozás úgy dönt, hogy pénzt és időt nem kímélve jelentős energiákat fektet abba, hogy tevékenységét áttekintve kiszűrje a lehetséges versenyjogi kockázatokat és tanácsokat kapjon a versenyjogi megfelelés biztosítása érdekében, akkor ismét csak méltánytalan, hogy ennek áráként viselnie kelljen azt a kockázatot, hogy az adott esetben terjedelmes, a vállalkozás számos működési területét érintő vizsgálati elemzés a versenyhatóságok kezébe kerüljön, amelyek ennél könnyebben begyűjthető átfogó – és adott esetben terhelő – információforrást nem is kívánhatnának. Amennyiben egy versenyjogi auditreport a versenyhatóság számára betekinthes, az – akár még így is érvelhetnénk – közel áll a *fishing expedition*-hez, és a vállalkozást az ilyen jellegű átfogó programok lebonyolításában mindenképpen ellenérdekelte teszi.

Tóth Adrienn

A végén jött a feketeleves

2004-ben, mintegy tíz évig tartó bírósági felülvizsgálat után, zárult le a Gazdasági Versenyhivatal történetének első jelentősebb kartellügye, a kávékartell. Még az 1990-es versenytörvény¹ alapján indított eljárásban a hivatal a pörkölt kávé árának összehangolt emelése miatt öt forgalmazót marasztalt el, s bírságolt összesen mintegy 400 millió forintra, melyet azonban a jogerős bírói ítélet végül is nem látott igazoltnak. Az egymással többször is ellentétesen állást foglaló bírói fórumok döntései számos jelentős, máig szem előtt tartandó megállapítást fogalmaztak meg.

A GVH versenytanácsának határozata

A GVH hivatalból indított vizsgálatot a kávépiac szereplői által 1994 júniusa és októbere között három lépcsőben végrehajtott, esetenként átlagosan 30%-os áremelések miatt (Vj-185/1994). Az áremelések előzménye az volt, hogy a pörkölt kávé beszerzési árát jelentősen befolyásoló

nyerskávé ára 1994 februárjától jelentősen emelkedni kezdett. A piac közel egészét lefedő öt vállalkozás – a Sara Lee Hungary Kft. (az eljárás megindításakor: Douwe Egberts Kft.), az Eduscho Trade Kft., a Kraft Foods Kft., Tschibo Hungária Kft. és a Nestlé Hungária Kft. – azonos mértékű és egyidejű áremeléseit a Versenytanács közvetett bizonyítékok alapján törvénybe ütköző összehangolt magatartásnak minősítette, s határozatában hangsúlyozta, hogy az oligopol piacok sajátosságait is figyelembe véve a cégek üzleti lépései sem párhuzamos, sem a piacvezetőt követő magatartással nem magyarázhatók.

A jogsértést alátámasztó közvetett bizonyítékként értékelte a hivatal például az áremelések egységességét, amelynek eredményeként a különböző gyártók egyes termékeire kialakult arányok az emeléseket követően is változatlanok maradtak, az árközlésekről szóló vevői kiértesítések és az áremelések utáni engedmények nagyfokú azonosságát, valamint a reklámra fordított költségek egyöntetű, bár nem azonos mértékű emelését. A versenytanács döntés kiemelte azt is, hogy a vállalkozások versenysztratégiája a vizsgált időszakot megelőzően eltérő képet mutatott, és csak a vizsgált időszakban történt egységes fel-

¹ A tisztességtelen piaci magatartásról szóló 1990. évi LXXVI. törvény

lépés részükről. Tekintettel arra, hogy az egyes vállalkozások teljes árbevételében a pörköltkávé-forgalom más-más arányt képviselt, a nyerskávék közül a (gyengébb minőségű, olcsóbb) robusta és a (jobb minőségű, drágább) arabica kávéfajtákat nem egyforma arányban használták fel termékeik készítésénél, nem azonos mértékben használták ki termelőkapacitásaikat, s gazdasági körülményeik is jelentős különbséget mutattak, gazdaságilag ésszerű magatartásukat eltérő üzlet- és piaci politikai elgondolásoknak kellett volna befolyásolniuk. Mivel a Kávészövetség keretein belül egymással informális kapcsolatban álló cégek egységes viselkedése a Versenytanács megítélése szerint más ésszerű módon nem volt magyarázható, annak indokát az eljárás alá vontak – árverseny felfüggesztésére irányuló – megegyezésében látta.

Az első felülvizsgálati kör

Az eljárás alá vont vállalkozások a határozat felülvizsgálatát kérve bírósághoz fordultak. Egyikük magánszakértői véleményt készítette, amely a felperesek magatartását párhuzamos magatartásként értékelte és az összehangoltságot nem látta megállapíthatónak, mert a hivatal által kifogásolt vállalkozói viselkedés legfőbb, egyedüli racionális indoka a nyerskávé kirívó árrobbanása és az ebből fakadó áremelés szükségessége volt. A pörkölt kávé költségszerkezetén belül domináns a nyerskávé bekerülési költsége, így a szakértő értékelése szerint a költségnövekedés más ráfordítások mérséklésével történő ellentételezésére a cégeknek igen kicsi volt a mozgástere, s az árrobbanás fogyasztókra hátrításának nem volt számukra alternatívája. A nyerskávé-áremelés a pörkölt kávé termelő és forgalmazó cégeket azonos módon érintette, és azok egymástól függetlenül azonos módon is reagáltak a párhuzamos magatartás szabályai szerint. A szakvélemény alapján az egyeztetés ellen szólt például az a körülmény is, hogy az első áremelésnél nem a piacvezető emelt először, a további áremeléseknél pedig a többi cég a piacvezetőt követően 2-4 napos késésekkel emelte árait (ez egyeztetés esetén nem fordulhatott volna elő). A különböző minőségű és árfekvésű kávék árának azonos szempontú emelése körében az a tapasztalat játszott közre, hogy a nagyobb léptékű áremelések után a kereslet az olcsóbb termékek irányában tolódik el, míg a reklámkiadások növelése a forgalom visszaesésének lassítását és további piaci részesedés megszerzését szolgálta.

Az elsőfokú bíróságként eljáró Fővárosi Bíróság a magánszakértői véleményt a per anyagává tette, sőt el is rendelte annak kiegészítését, ám végül ítéletében a szakvéleményt nem fogadta el, mivel azzal ellentétesen arra a következtetésre

jutott, hogy a közel azonos időben és mértékben végrehajtott áremelések a forgalmazók megállapodása nélkül nem volt kivitelezhető. Az a tény pedig, hogy az árrobbanás hatását a feleknek sikerült a javukra fordítva úgy kihasználni, hogy a növekvő árak mellett mindannyian forgalomnövekedést tudtak elérni, működésükben a párhuzamos magatartáson túlmutató tudatos összehangolásra utal. A magatartás összehangoltságát az összefogás átmenetisége – a piaci sokkhelyzet levezetésének idejére, a forgalom drasztikus visszaesésének kivédésére – is alátámasztja, amely közvetett bizonyítékok alapján is szankcionálható. Kiemelte ugyanis, hogy a hivataltól a versenyt korlátozó megállapodás közvetlen bizonyításának megkövetelése nem lehet helytálló, mivel ilyen értelmezés azzal a következménnyel járhatna, hogy a jogsértő magatartás megvalósulása esetén sem lenne szankcionálható, s a törvényi szabályozásnak nem lehetne érvényt szerezni. Bár a törvénysértés kimondását a bíróság jogszerűnek ítélte, a bírság csökkentésére irányuló kérelmeknek helyt adott.

A szakértői vélemény indokolatlan mellőzését kifogásolva a cégek fellebbezéssel éltek az elsőfokú bíróság ítéletével szemben, amelynek elbírálása során a Legfelsőbb Bíróság, mint másodfokú bíróság – megerősítve a Fővárosi Bíróság ítéletében foglaltakat – további fontos megállapításokat tett a közvetett bizonyítás alkalmazhatóságát és korlátait illetően. Eszerint a törvény által tilalmazott összehangolt megállapodás közvetett bizonyítékokkal is alátámasztható, igazolható, de a versenytársak párhuzamos piaci magatartását közvetlen bizonyítékok hiányában csak akkor lehet tiltott magatartásnak minősíteni, ha eljárásukra más elfogadható magyarázat nincs, vagyis ha összehangolás hiányában életszerűen, racionális vállalkozási magatartást feltételezve, nem jöhetett volna létre az adott állapot – másként a magatartásra ésszerű, a piac logikájának megfelelő választ kell adni. A másodfokú bíróság mindezek figyelembevételével úgy ítélte meg, helytálló volt a Fővárosi Bíróság és a hivatal döntése, s a

bírságösszeg további mérséklésére sem látott okot.

Ezt követően azonban az eljárás alá vontak felülvizsgálati kérelme nyomán a Legfelsőbb Bíróság az első- és másodfokú ítéleteket hatályon kívül helyezte, új eljárásra utasítva egyúttal a Fővárosi Bíróságot. Ennek indoka az volt, hogy a bíróságok súlyos eljárási szabálysértést vétettek, amikor nem indokolták meg, miért mellőzték a szakértői véleményben foglaltakat és milyen bizonyítékok alapján találták jogszerűnek az azzal ellentétes versenytanácsi határozatot. A felülvizsgálati bíróság ezáltal a megismételt bírósági eljárás középpontjába a szakértői vélemény elfogadásának vagy cáfolhatóságának kérdését állította, mivel a szakértői véleményt csak abban az esetben tartotta mellőzhetőnek, ha az eltérő értékelést a bíróság számára kétségtelen tények támasztják alá. Ha pedig a bíróság a szakvéleményt homályosnak, hiányosnak, ellentmondásosnak találja, vagy helyességében bármely más okból kételkedik, ezt szakértő útján – szükség esetén a szakvélemény kiegészítésével vagy új szakértő kirendelésével – kell tisztáznia.

A második bírói kör

A Fővárosi Bíróság új eljárásában a szakértői véleményt ítélezése alapjául egy az egyben elfogadva a GVH határozatát hatályon kívül helyezte, mivel az a jogsértés elkövetését nem támasztotta alá: a bíróság álláspontja szerint a hivatkozott közvetett bizonyítékokból az összehangolt magatartás megvalósítására nem vonható le meg alapozott következtetés, ugyanis az üzleti lépések tudatos összehangolása nélkül is lehetséges volt az egymástól függetlenül meghozott döntések alapján az azonos vagy hasonló magatartás tanúsítása, vagyis a hivatal részéről elmarasztalt forgalmazók magatartásának megvolt a racionális indoka. Szerepelt az ítéletben az is, hogy a perben – egyéb bizonyítási indítványok hiányában – nem merült fel olyan bizonyíték, mely a szakértői véleménynél „nagyobb bizonyító erejű” és a GVH megállapításait alátámasztotta volna.

A hivatal fellebbezése nyomán az ügy a Fővárosi Ítéletábrá elé került, amely az elsőfokú bíróságtól eltérően ítélte meg azt. Egyrészt a perszakértő szakvéleményét aggályosnak tekintette amiatt, hogy a szakértő az egyik felperes megbízásából magánszakértőként eljár, másrészt tévesnek ítélte az elsőfokú bíróság azon következtetését is, mely szerint egyéb bizonyítási indítvány hiányában a szakértői vélemény elfogadható, ha a perben nem merül fel olyan, a szakértői véleménynél nagyobb bizonyító erejű bizonyíték, amely a hivatal megállapításait alátámasztja. A szakvélemény elfogadásának indoka az Ítéletábrá álláspontja szerint csak az lehet, ha azt a bíróság az egyéb peradatokkal, köztük a közigazgatási hatá-

rozattal, egybevetve értékeli és ilyen értékelés után azt aggálytalannak és meggyőzőnek tekinti. A korábbi döntésekkel egyezően kitért az ítélet arra, hogy az összehangolt magatartás közvetett bizonyítékok alapján is megállapítható. Oligopol piacon mind a párhuzamos, mind az összehangolt magatartás megvalósulhat, a piac jellege – önmagában – egyik magatartás megvalósítását sem zárja ki. Hasonlóan az áremelés gazdaságilag indokolt volta sem zárja ki egyéb bizonyítékok tükrében a magatartások összehangoltságának megállapítását. Mindezek fényében a másodfokú bíróság – a szakértői vélemény megállapításaival ellentétben – nem látta bizonyítottnak, hogy az elmarasztalt cégek párhuzamos magatartást tanúsítottak volna, vagyis a hivatal helytállóan értékelte az összehangolt piaci magatartást közvetetten bizonyító tényeket, azonban a bíróság csökkentésére irányuló kérelmeknek a bíróság eleget tett.

Az ügyben a végső döntést – az eljárás alá vontak felülvizsgálati kérelme folytán – a Legfelsőbb Bíróság mondta ki, mintegy egy évtizeddel a versenytanácsai határozat megszületését követően.

A törvénysértés versenyhatóság részéről történő bizonyításával kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság is abból indult ki, hogy az összehangolt magatartás megállapítása nemcsak közvetlen bi-

zonyítékon alapulhat, hanem közvetett bizonyítékok is alkalmasak lehetnek a versenyjogsértés bizonyítására, amely egybeesik az Európai Bíróság esetjogával is. A bíróság előtt az ellenbizonyítás kötelezettsége – a GVH határozatának felülvizsgálatát kérő, annak jogszabálysértő mivoltát állító – eljárás alá vont cégeket terheli, akik szakkérdésről lévén szó, bizonyítási kötelezettségüknek szakértői vélemény beszerzésével tudtak eleget tenni. Tekintettel arra, hogy a szakvélemény alátámasztotta állításukat, a felperesek bizonyítási kötelezettségüket teljesítették. Külön – nem a bizonyítási teher körébe tartozó – kérdésnek számít viszont a bizonyítékok értékelése, köztük a szakvélemény elfogadásáról való döntés. A tényállás tisztázásának, így a szakértő igénybevételének és szakvéleménye felhasználásának szabályai a jogszabályokban és a bírói gyakorlatban² rögzítettek, eszerint a bírónak, ha a szakértői vélemény fogyatékoságát észleli, meg kell kísérelnie annak kiküszöbölését, s a szakvéleményt csak abban az esetben mellőzheti, ha a szakvélemény hiányosságai, hibái nem voltak orvosolhatók vagy az nem vezetett eredményre, és a szakvélemény mellőzését megal-

pozott, kétségtelen tények támasztják alá. Ebből következik az is, hogy a szakértői vélemény elfogadásáról nem a szakvélemény és a bírósági eljárás tárgyát képező közigazgatási határozat összevetése után kell határozni. Mivel a másodfokú bíróság álláspontjával szemben a hivatal, bár a versenyjogi kérdésekben szakmai hatóságnak minősül, határozata nem bizonyíték, hanem a felülvizsgálat tárgya, bizonyítékként az általa feltárt tényeket, adatokat, iratokat, azaz a határozat alapjául szolgáló dokumentumokat kell figyelembe venni.

A Legfelsőbb Bíróság az ügyben releváns ténynek tekintette, hogy a magyar kávépiac 1994-ben oligopol piac volt, amelyen az egymástól kölcsönös függőségben lévő felperesek között az ár, a minőség és a reklám területén verseny folyt. A június-október hónapokban végrehajtott háromlépcsős áremeléseket megelőzően a nyerskávára kirívó mértékben emelkedett, s a feketepiac fenyegetése és a forint leértékelése a nyerskávás beszerzési árának növekedésével együtt a pörkölt kávé árának emelését szükségszerűen előrevetítette. Az áremelések ellenére a cégek korábbi veszteségeiket csökkentették, forgalmukat és bevételeiket növelték, s megőrizték korábbi piaci részesedésüket.

A jogsértésre (az összehangolt magatartásra) közvetlen bizonyíték nem volt, így az ügyben a bíróságnak azt kellett megvizsgálnia, hogy a kávépiacot túlnyomó részben birtokló társaságok, akik között az informális kapcsolat a Kávészövetség keretein belül adott volt, három lépcsőben végrehajtott áremelésére volt-e más ésszerű magyarázat az egyeztetett magatartáson kívül, vagyis ésszerű gazdálkodást feltételezve az összejátszás adja-e az egyetlen elfogadható magyarázatot magatartásukra. A Legfelsőbb Bíróság ezt úgy ítélte meg, hogy a szakvélemény minden kérdésre kiterjedően logikus, összefüggéseiben értékelte választ adott a hivatal által kifogásolt magatartásra, ezért az aggálytalannak tartott szakértői véleményt ítélték alapjául elfogadta. Ennek következtében megállapította azt is, hogy a másodfokú bíróság a szakvéleményt törvénysértően mellőzte, és a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati eljárásban hozott határozatában foglalt – kötelező erejű – útmutatása megsértésével eltérő álláspontja kialakítása előtt nem rendelkezett a szakértői vélemény kiegészítéséről, míg az elsőfokú bíróság azt helytállóan fogadta el, bár a szakvélemény elfogadásának indokát tévesen határozta meg (amikor a szakvéleményt azért találta elfogadhatónak, mert nem volt a szakvéleménynél nagyobb bizonyító erejű más bizonyíték az alperesi álláspont alátámasztására). Mindez a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezését, valamint az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását, s egyúttal a hivatal határozatának – ritkán előforduló, jogalap tekintetében történő – megváltoztatását vonta maga után.

² A Legfelsőbb Bíróság 1/1981. BKT-PKT-GKT állásfoglalása

Nagyházi István

GVH-közreműködés brüsszeli összefonódás-engedélyezési eljárásban (COMP/M.3868-DONG/Elsam/Energi E2¹)

Háttér

A GVH 2006. február 4-én felkérést kapott az Európai Bizottságtól, hogy a COMP/M.3868. számú összefonódás-engedélyezési eljárásban vállalja el a rapporteuri tisztség betöltését. A felkérést a GVH vezetése elfogadta, és az Ipari és Élelmiszer-gazdasági Irodát jelölte ki a feladat teljesítésére². Az ügy komolyságának megfelelően egy ügyintézői team végezte el a munkát. A felkérés roppant megtisztelő volt a GVH számára, hiszen az újonnan csatlakozott tagállamok közül elsőként a magyar versenyhatóság kapott lehetőséget arra, hogy kipróbálhassa egy konkrét ügyben a rapporteuri tisztséget, és testközből, „élesben” tapasztalatokat szerezzen a jogintézményről. A felkérés háttérében a GVH és a Bizottság közötti együttműködő munkavégzésben felhalmozódott pozitív tapasztalatok, különösen pedig az E.On/MOL-összefonódás³ pozitív visszhangja álltak. Mivel a felkérésben szereplő összefonódás is egy földgázpiaci tranzakció volt, mely számos hasonlóságot mutatott az E.On/MOL-üggyel, szinte magától értetődően adódott a GVH felkérése a feladatra.

A feladat

A Bizottság összefonódás-engedélyezési eljárásait tartalmazó 139/2004. Tanácsi Rendelet⁴ 19. Cikk (3) bekezdése szerint a Bizottságnak határozata meghozatala előtt konzultálnia kell az összefonódásokkal foglalkozó Tanácsadó Bizottsággal. A Tanácsadó Bizottság a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságainak képviselőiből áll. A konzultációra a Bizottság meghívására és a Bizottság elnökletével lefolytatott együttes ülésen kerül sor. A Tanácsadó Bizottság szerepe, hogy véleményt nyilvánítsa a Bizottság határozattervezetéről. A Tanácsadó Bizottság még akkor is véleményt nyilváníthat, ha tagjai nincsenek teljes számban jelen. A vélemény írásban jelenik meg, és azt a határozatter-

vezethez, kell csatolni. A Bizottság a Tanácsadó Bizottság véleményét a lehető legnagyobb mértékben figyelembe veszi, illetve tájékoztatja a Bizottságot arról, hogy véleményét milyen módon vette figyelembe.

A Tanácsadó Bizottságban a tagállamok ezen feladata teljesítésének segítője a rapporteur. A rapporteur tevékenységét jogszabály nem tartalmazza. A kialakult gyakorlat szerint, mely napjainkra a szokásjog szintjén rögzült, a rapporteur a tagállamok versenyhatóságainak képviselőitében a Bizottsággal együttműködik az engedélyezési eljárásban. Elméletben ez azt is jelenti, hogy akár az egész eljárásban részt vehet megfigyelőként, betekinthez az iratokba és észrevételeket tehet. A gyakorlatban azonban a rapporteur tevékenysége szorosan a Tanácsadó Bizottság munkájához kapcsolódik, a tanácsadó bizottsági ülésen ellátott feladataiban csúcsosodik ki. A rapporteurt a Bizottság az engedélyezési eljárása azon pontján kéri fel, amikor már rendelkezésére áll a kérelmezett összefonódásról kialakított álláspontja határozattervezet formájában. A rapporteur a Bizottság határozattervezete alapján kérdéseket fogalmaz meg, amelyekről a tagállamok szavaznak, kifejezve ily módon a határozattal, annak egyes elemeivel való egyetértést vagy annak hiányát. Ezen túlmenően a rapporteur igyekszik összefogni a véleményeket, és azokat rendezett formában a Bizottság felé tolmácsolni. A tanácsadó bizottsági üléseken a rapporteur összefoglalja az ügyet, majd vitát nyit meg, és vezeti azt, annak során pedig orientálja a tagállamokat a vitatott pontok kifejtésében. Ezen vitaösztönző szerepe nyújtja a leginkább nyitott lehetőséget az egyéni tagállami kreatív mozgástérre, hiszen az aktivista vitavezető szereptől az inkább passzív, a véleményeket összegző magatartásig nyitott a választható rapporteuri szerep értelmezéseinek lehetősége.

Az ügy

A fúzióban az irányítást megszerző DONG a dán állam tulajdonában álló földgázpiaci vállalkozás, a korábbi monopolista, amely piaci tevékenységében a földgázutakban és -kitermelésben, -szállításban és -nagykereskedelemben rendelkezik érdekeltségekkel. A társaság a földgázátvitel, vala-

mint a földgázelosztás, -szolgáltatás piacain is jelen van. Az irányítás alá kerülő Elsam és E2 vállalkozások dán villamosenergia-termelők, az Elsam nyugat-dániai, az E2 kelet-dániai tevékenységi területtel. Mindkét vállalkozása villamosáram-termelés mellett annak nagykereskedelmével és távhőszolgáltatásával is foglalkozik. Az Elsam és E2 vállalkozások tulajdonosi szerkezetében meghatározó a helyi önkormányzatok tulajdonosi szerepe. Mellettük a két vállalkozásban a DONG és Vattenfall részesedése volt meghatározó az összefonódás előtt.

Az összefonódás alapja egy, 2005. januárjában a DONG és Vattenfall vállalkozások között megkötött megállapodás volt. A megállapodás értelmében a DONG megszerezte az Elsam és E2 irányítását biztosító részesedését, a Vattenfall cserébe ezen megszerzett vállalkozásokról leválasztott vállalkozásrészeket (túlnyomórészt komplett erőműveket) kapott.

A Bizottság az összefonódás engedélyezése iránti kérelem vizsgálata alapján megállapította, hogy a kérelmezett összefonódás közös piaccal való összeegyeztethetősége komoly aggályokat vet fel, ezért a 139/2004 EK Tanácsi Rendelet 6. cikk (1) c) pontja szerinti második fázisú eljárás lefolytatásáról döntött.

A dán földgázpiac 2000. július 1-jén nyílt meg a verseny előtt. Ezen időponttól kezdve a legnagyobb fogyasztók földgázszükségletük beszerzéséről szabadon dönthettek. A szárazföldi földgázszállító hálózatot és a rendszerirányítást 2004. évben választották le a korábbi monopolistáról, és azóta a dán állam tulajdonában levő Energinet.dk a független rendszerirányító, hálózatüzemeltető.

Érintett termék-és földrajzi piacok

A Bizottság határozata alapján az első érintett termékpiac a földgázátvitel és a földgáz-flexibilitási szolgáltatások piaca. Mivel a földgáz termék erősen szezonális (nyáron alacsonyabb fogyasztási görbéjű, azonban télen a fogyasztás megugrik), a csővezeteki szállítási kapacitása azonban nem eleget ad arra, hogy a csúcspontokat kielégítse, szükség van tározókra, ahova nyáron besajtolják a földgázt, télen pedig kitermelik onnan a fogyasztás függvényében. A flexibilitási szolgáltatások közül a termékpiac meghatározásakor a Bizottság a követ-

¹ A határozat teljes szövege az Európai Közösség Hivatalos Lapjában a cikk megjelenéséig még nem jelent meg. Sajtóközlemény: IP/06/313.

² Az IEI részéről dr. Nagyházi István került kijelölésre rapporteurként. A feladat elvégzését segítő team tagjai dr. Juhász Dorina és dr. Polony Gergely voltak.

³ Case No. COMP/M.3696 E.ON/MOL, C (2005) 5593

⁴ Hivatalos Lap L 24, 29. 01. 2004.

⁵ Case No COMP/M.3868 DONG/Elsam/Energi E2, előzetes bejelentés OJ C233/4, 22. 09. 2005

kezőket vette figyelembe: tárolás, a megszakítható vagy változtatható fogyasztású fogyasztók, flexibilis szolgáltatási szerződések, szállítóvezeteki tárolás („line-pack”) és gázkereskedelmi központok vagy bilaterális szerződések révén elérhető flexibilitást. Ezen termékpiac földrajzi kiterjedése a Bizottság elemzése szerint a dán nemzeti piacra korlátozódik. A legtöbb flexibilitási eszköz ugyanis nemzeti szín-

ten érhető el, a határkeresztesző flexibilitási eszközök korlátozottan elérhetőek, valamint maguk az összefonódásban részes felek is a Dániával szomszédos országokban végzett földgázpiaci tevékenységük során helyi tárolói kapacitásokat használnak.

A következő érintett termékpiacként azonosította a Bizottság a földgáz-nagykereskedelmi piacát, mely valamennyi fizikai és kereskedelmi szál-

lítási ügyletet összefog, ami kereskedők között történik. Ennek a piacnak a kiterjedése sem haladja meg Dániát. Ennek legfőbb oka, hogy a dán piacon elfogyasztott szinte teljes gázmennyiség dán eredetű, az import mindössze 12%-át teszi ki a teljes dán gázfogyasztásnak. Ezen tényezők mellett a Dániával szomszédos államok piacain eltérő szereplők eltérő részesedésekkel vannak jelen. A nagykereskedelmi piacok tagállamok közötti integrációjának foka alacsony.

Szintén külön érintett termékpiacként határozta meg a Bizottság a központi kombinált ciklusú erőművek földgáz-szolgáltatásának piacát. Ezek az erőművek elkülönülnek a kapcsolt erőművektől, amelyekben a technológiai kapcsolat révén villamos áramot és hőenergiát termelnek. Az ilyen típusú erőművekben ugyanis a két termék termelése összefügg, ezért a hőigények függvényében történik a villamos energia termelése. A központi kombinált ciklusú erőműveknek nincs ilyen összekapcsolt, függőségi jellemzője.

A központi kombinált ciklusú erőművek képesek arra, hogy a földgáz-nagykereskedelmi piacán akár mint vevők, akár mint eladók megjelenjenek. Ezen erőművi típusok nagykereskedelmi ellátása jelentősen különbözik egyéb erőművektől, azaz nem minden nagykereskedő képes ezeket megbízhatóan ellátni. Egyéb kiskereskedelmi fogyasztóktól élesen megkülönbözteti ezeket a fogyasztókat a fogyasztási szintjük, fogyasztási görbéjük, a szerződések jellemzői, az árak, az eltérő szabályozásuk.

A Bizottság korábbi energiapiaci határozatait követve⁶ most is külön termékpiacra tartozónak ítélte meg a nagyobb ipari fogyasztók ellátásának piacát, valamint a lakossági, kisebb vállalkozások ellátásának piacát. Ezen termékpiacok a Bizottság elemzése szerint nemzeti kiterjedésűek.

A villamosáram-piacokat tekintve a Bizottság piacmeghatározása alapvetően követte a korábbi fúziós ügyek gyakorlatát. A villamos áram termelése és nagykereskedelme egy érintett termékpiacot képez, amely földrajzi kiterjedésében a Nord Pool ASA részeként a Skandináv tagállamok piacára terjed ki (Norvégia, Svédország, Finnország és Dánia). Ám a Nord Pool sajátos működése miatt a dániai villamosenergia-nagykereskedelmi piac önálló földrajzi piac. A Nord Pool rendszerén belül a nyugat-dániai piac éves szinten 2005-ben 39%-ban volt elkülönült árzóna, Kelet-Dánia pedig 13,7%-ban volt az (köszönhetően az úgynevezett „market splitting” mechanizmusnak). Ez azt jelenti, hogy éves szinten egy jelentős időtartamban a nyugat-dániai piaci szereplők nem álltak közvetlen versenyben a többi Nord Pool piaci szereplővel, így földrajzi piacként a Bizottság Dániát határozta meg.

A villamos áram, mint termék sajátosságaiból következők, hogy a villamosenergia-rendszerben

⁶ lásd pl. COMP/M.1853 EDF/ENBW, COMP/M.2947 Verbund/Energie Allianz, COMP/M.3440 ENI/EDP/GDP

szükség van úgynevezett rendszerszintű szolgáltatásokra (elsősorban a rendszeregyensúly fenntartására). Ezeknek a szolgáltatásoknak a piaca külön érintett termékpiacon képez, és kiterjedésében nemzeti piac, mivel ezek esetében alapvető fontosságú az azonnali, megbízható rendelkezésre állás. A kérelmezett összefonódásban a Bizottság meghatározta a villamos áram pénzügyi kereskedelem piacát is érintett piacként, mely kiterjedésében a Nord Pool-államokat tartalmazza. A villamos áram kiskereskedelmi piacát szintén érintette az összefonódás, mely piac nemzeti piac.

Versenyjogi értékelés

A földgáztárolás és flexibilitási szolgáltatások piacán az értékelés kiinduló tézise, hogy a DONG ezen a piacon erőfölényben van. A társaság valamennyi dániai tároló tulajdonosa és az egyéb flexibilitási eszközökkel is szinte kizárólagosan rendelkezik. A földgáztárolás mint tevékenység szükségszerű kiegészítője a földgáz-kereskedelemnek, ekképpen a földgáztárolás piaca a többi földgáz piaccal szomszédos piacnak minősül. A megszerzett Elsam és E2 társaságok a földgáz flexibilitási szolgáltatások piacán tényleges (Elsam) és potenciális (E2) versenytársai a DONG vállalkozásnak. A két vállalkozás megszerzésével a flexibilitási szolgáltatások piacán a DONG mellett gyakorlatilag nem lesz több szereplő a piacon. A vállalkozás a fúzió után képessé és egyben gazdaságilag ösztönzötté is válik arra, hogy a saját földgáztárolási igényei egy részét a megszerzett vállalkozások flexibilitási eszközeivel elégítse ki. Ezzel párhuzamosan a piac egyéb szereplői számára megszűnik annak a lehetősége, hogy a DONG-on kívüli, független földgáztárolási, -flexibilitási szolgáltatást nyújtó vállalkozást találjanak. Ennek eredményeképpen a DONG-gal a földgázzsállítási piacon versenytársi pozícióban álló vállalkozások költségei megnőhetnek, képességük pedig csökken, arra, hogy gazdaságos működés mellett versenynyomást gyakoroljanak a DONG-ra. Ezért a Bizottság az összefonódást a földgáztárolási piacon aggályosnak ítélte.

A földgáz-nagykereskedelem piacaira általánosan jellemzőek a hosszú távú infrastrukturális befektetések (például a tengeriföldgáz-kitermelő helyek csőhálózati összeköttetése a szárazfölddel, szárazföldi szállító csővezeték-hálózatok létesítése), a piac értékesítési oldalán pedig a hosszú távú szállítási vagy szolgáltatási szerződések.

A DONG erőfölényes helyzetet élvez a dán földgáz-nagykereskedelmi piacon, ahol piaci részesedése (2004. évben) 85% volt. DONG vállalkozási magatartását korlátozó potenciális versenyforrások a következők:

– a dán tengeri területek földgáz-kitermelő kereskedelmi vállalkozásainak potenciális kereskedelmi tevékenysége,

- Németországból földgázimport az ún. Deudan-csővezetéken,
- Ellund határkeresztező pontnál az exportált földgáz reimportja,
- likvid dán földgáz-nagykereskedelmi piac,
- új csővezetékcapacitások megjelenése vagy más importlehetőségek.

Ezen lehetséges versenytényezők azonban gyengék, nem képesek hatékony ellensúlyt képezni a DONG piaci hatalom koncentrációjának.

Az összefonódás legjelentősebb horizontális hatása a nagykereskedelmi piacon, mely megalapozza a komoly versenyjogi aggályokat az E2- és Elsam-vállalkozások, mint jelentős földgáz-nagykereskedelmi piaci versenytársak eltűnése. A kérelmezett összefonódás megszünteti az E2-vállalkozást, amely a DONG földgáz-nagykereskedelmi piacain tényleges versenytárs és az Elsam vállalkozást, amely üzleti stratégiája alapján potenciális piaci versenytárs volt. Ezt a megszüntést nem ellensúlyozza, hogy a Vattenfall megszerzi az E2 és Elsam eszközei egy részét. A megszerzett földgáztüzelésű erőművek ugyanis nem képesek arra, hogy azt a versenynyomást, amit az E2 és Elsam gyakorolt a DONG-ra, pótolják.

A vertikális versenyhatások közül a legjelentősebb, hogy a tranzakció lehetőséget teremt a fogyasztói piaclezárására és a hatékony versenykorlátozására. Ennek oka a DONG, mint földgázpiaci szereplő vertikális integrációja az E2- és Elsam-vállalkozásokkal, amelyek elsősorban villamosenergia-termelő és -kereskedelmi vállalkozások. Tekintettel arra, hogy a megszerzett két vállalkozás a teljes dán földgázfogyasztás mintegy 25%-át adták, a DONG versenytársai számára megnövekedik annak a lehetősége, hogy a dán földgázpiacra lépjenek, akár mint nagykereskedők, akár mint kiskereskedők.

Az E2 és Elsam, mint jelentős és megbízható fogyasztó a DONG versenytársai számára vonzó kereskedelmi partnerek. Ekképpen az a tény, hogy ezen vállalkozások szabadon válhattak ke-

reskedőt, potenciális fenyegetést jelentett a DONG számára, korlátozta piaci hatalmát.

Még abban az esetben is, amennyiben a piaclezárás az Elsam- és E2-vállalkozásokra korlátozódik, ez jelentősen megerősíti a DONG piaci pozícióját, tovább növeli erőfölényét a dán nagykereskedelmi piacon. Az E2-vállalkozás volt a kibontakozó piacnyitás egyik legjelentősebb hajtóereje volt azáltal, hogy ez a vállalkozás a nagykereskedelmi piacon jelentős földgázmennyiségeket vásárolt független kereskedőktől. Ezeket a mennyiségeket részben saját felhasználásra, részben továbbértékesítésre vásárolta. Ezen piacélénkítő magatartása korlátozta a DONG erőfölényét, melynek a fúzió révén történő megszűnése a hatékony verseny irányába történő fejlődés lehetőségét erőteljesen lecsökkenti a piacokon. Ezen tényezőket elemezve a Bizottság az összefonódást a földgáz-nagykereskedelmi piacon is aggályosnak ítélte.

A versenyjogi elemzés szerint a nagyfogyasztók (kivéve a központi kombinált ciklusú földgáztüzelésű erőműveket) földgázszolgáltatásának piacán a DONG piaci részesedése 70%. A DONG erőfölényes helyzete a kiskereskedelemhez képest felmerülő piacokon (import, kitermelés, nagykereskedelem és tárolás) erősíti a DONG pozícióit ezen a piacon. A DONG-gal versenytárs pozícióban levő vállalkozások nem képesek hasonló háttérrel felmutatni. A versenytársak vagy kisebb vállalkozások (Statoil Gazelle, HNG/MN), illetve egy részük szorosabb strukturális kötelékben áll a DONG-gal (HNG/MN). Szinte egyedülként a DONG képes arra, hogy úgynevezett „dual fuel” ajánlatokkal jelenjen meg a piacon. Az erőfölényt erősítő további tényező, hogy a DONG a nem központi kapcsolt földgáz-erőművek nagy részével közeli üzleti kapcsolatot épített ki. A vizsgált ügylet a kiskereskedelmi piacon emeli a belépési korlátok szintjét, és a lehetséges versenytársak számára abból adódnak, hogy számukra megnövekedik annak a lehetősége, hogy a piaci működéshez elengedhetetlen „kritikus fogyasztói tömeget” megszerezzék, azaz elérjék a gazdaságos üzemméretet.

A lehetséges piaci versenytárs Elsam, E2, Nesa és KE eltűnése szintén a DONG erőfölényét erősíti. Mind az E2, mind az Elsam nagy mennyiségű és versenyképes árú földgázzal rendelkezik. Emellett a vállalkozások tárolói hozzáféréssel, flexibilitási lehetőségekkel is rendelkeznek, valamint a piaci működéshez szükséges megbízhatóságot igazoló energiamárkával. A Nesa és KE erős márkákat építettek ki, képesek kihasználni a költségszínvonalakat és a „dual fuel” ajánlatok révén megnövekedett fogyasztói hűségét. Mivel ezen vállalkozások kivé-

⁷ A „dual fuel” ajánlatokba olyan szolgáltatási konstrukciók tartoznak, amelyekben egy szolgáltató többfajta szolgáltatást tartalmazó csomagot alakít ki (pl. villamosenergia-, földgáz-, víz-, szennyvíz- stb. szolgáltatások). Ezáltal a fogyasztó egy szolgáltatóval áll csak kapcsolatban.

tel nélkül a DONG irányítása alá kerülnek, a fenti pozitív versenyhatások nem jelenhetnek meg a jövőben a piacon. Vagyis az összefonódás ezeken a piacokon is problémákat vet fel.

A háztartások és kisebb üzleti vállalkozások gázszolgáltatásának piacán a DONG erőfölénye fennmarad és megerősödik. A határozat nyitva hagyta azt a kérdést, hogy a DONG közös erőfölényben van-e a teljes dán piacon, vagy egyedüli erőfölényben két régióban, mivel mindkettő ugyanazon megállapításokra vezet. Ezen a piacon is a belépési korlátok növelése és a lehetséges verseny kikutatása azok a tényezők, amelyek alapján a Bizottság aggályait fejezte ki. A belépési korlátok a megnövekedő tárolási költségekből, a gazdaságos üzemméret elérésének nehézségeiből, a dán földgáz-nagykereskedelmi piaclikviditásának lecsökkenéséből adódnak. A potenciális verseny lehetőségét az előzőekben kifejtettek szerint a Nesa és a KE jelentette volna.

A villamosenergia-piacok közül a koncentráció a meghatározott érintett piacok közül egyikben sem vetett fel versenyjogi aggályokat.

A fúzió horizontális hatásait, a piaci részesedés-növekményt ellensúlyozza az, hogy a Vattenfall számára leválasztanak számos erőművet. A vertikális hatások tekintetében a Bizottság úgy ítélte meg, azt az aggályt, hogy a DONG a versenytársak költségeinek az alapanyag (földgáz) árának növelése révén fogja piaci részesedését a villamosenergia-piacon megőrizni vagy erősíteni, kellően ellensúlyozzák a felajánlott kötelezettségek, melyek megteremtik az alternatív tüzelőanyaghoz való hozzáférés lehetőségét a versenytársaknak.

A rendszerszintű szolgáltatások piacán a határozat szerint az összefonódást megelőzően sem az Elsam sem az E2 a saját szolgáltatási területén nem volt kitéve nagyobb versenynyomásnak. Ezzel szemben az összefonódást követően, éppen a Vattenfall részére értékesített erőművek miatt, a DONG nem kerülheti el a fokozottabb versenyt.

A villamosenergia-kiskereskedelem piacán az összefonódás a Bizottság elemzése szerint nem aggályos.

Kötelezettségvállalások

A földgáztárolás piacán felmerült versenyjogi aggályok feloldása érdekében a DONG kötelezettséget vállalt arra, hogy értékesíti az egyik földgáztároló létesítményét. A dán földrajzi piacon két tároló létesítmény van jelenleg, melyek közül a felajánlott Lille Torup-i tároló a nagyobb kapacitású. Az értékesítést követően a 2007/2008-as gázévben már csak a tároló megvásárlója jogosult tárolói kapacitás értékesítésére. Ezen kötelezettség mellett a DONG vállalta, hogy az értékesítési ügylet zárásától számított 10 évig nem szerez sem közvetlenül, sem közvetve befolyást a tároló egésze vagy részei felett.

A második kötelezettségvállalás célja a földgáz nagykereskedelmi piacokon felmerült aggályok

megszüntetése. A DONG vállalta, hogy egy földgáz-értékesítési („gas release”) programot valósít meg annak érdekében, hogy harmadik felek számára tőle független földgázmennyiségek is hozzáférhetővé váljanak. Az értékesítendő földgáz mennyisége 400 millió köbméter évente a 2006-ban kezdődő gázévtől kezdve 2011-ig. A gas release-program egy kétlépcsős aukciós mechanizmust javasol: az úgynevezett elsődleges aukcióban a DONG az értékesítendő földgázt egy virtuális kereskedési ponton kínálja fel. A sikeres pályázónak csereügylet keretében ugyanakkora mennyiségű földgázt kell a DONG-nak juttatnia a négy meghatározott nyugat-európai kereskedelmi központ egyikében. Azok a mennyiségek, amelyek az elsődleges aukcióban nem kerülnek értékesítésre, a másodlagos aukcióban, azaz egy hagyományos aukciós mechanizmussal kerülnek elosztásra. Annak érdekében, hogy a földgázt megszerzők a fogyasztói bázishoz is hozzáférjenek, a DONG vállalta, hogy azok a fogyasztói, akik az aukción nyertes vállalkozástól szerzik be a gázt, egyoldalú nyilatkozatukkal felmondhatják vagy módosíthatják a DONG-gal fennálló földgázbeszerzési megállapodásukat.

A kötelezettségvállalások értékelése

A kötelezettségvállalások elsődleges hatása a földgáztárolói piacon egy új vállalkozás által kínált, független tárolói kapacitás megjelenése a Lille Torup-i tároló révén. Emellett a másodlagos kötelezettségvállalás a földgáz-nagykereskedelmi piac likviditás-növekedése révén hozzájárul a verseny erősödéséhez, valamint a flexibilitás új eszközeit kínálhatja. Az értékesítendő Lille Torup-i tároló a teljes dán tárolói kapacitás több mint 57%-át adja. A megnöve-

kedő verseny a tárolói piacon pozitív hatással van a svéd földrajzi piacra is.

A nagykereskedelmi piacon a vállalt gas release-program hatását vizsgálta a Bizottság. Az értékesítésre felajánlott éves 400 millió köbméter földgáz körülbelül a teljes dán fogyasztás 10%-át jelenti. Ez a mennyiség megfelelően kompenzálja a potenciális verseny megszűnéséből adódó negatív versenyjogi hatásokat, amit az E2 és Elsam piaci eltűnésében jelentkezett. A kötelezettségvállalásnak a fogyasztók szerződésből való felszabadítására irányuló eleme elősegíti és megkönnyíti a piacra való belépést, és feloldja a Bizottságnak a fogyasztók fogva tartására és a belépési korlátokra vonatkozó aggályait. A Bizottság értékelése szerint a gas release-program időtartama és a felkínált mennyiségek elégségesek arra, hogy semlegesítsék a fúzió negatív versenyjogi hatásait. Az éves aukcionált földgázmennyiségre építve már elérhető a kritikus tömeg, mely révén egy vagy több megbízható versenytárs is megjelenhet a dán földgáz-nagykereskedelmi piacon. A nagykereskedelmi piaci likviditás növekedése érzékelhetően pozitív hatást gyakorolhat a lemenő piacon folyó versenyre is.

Az üzlet magyar vonatkozásai

A Bizottság által elbírált összefonódásnak az eljárásbeli közreműködésen túl is vannak magyar vonatkozásai. A kérelmezett összefonódás engedélyezése során ugyanis a Bizottság több aspektusban is referenciaként vette az E.On/MOL-összefonódást. A két ügylet közötti hasonlóságok megjelennek a versenyjogi elemzésben is, illetve az eljárás folyamata is több hasonlóságot mutat. A Bizottság mindkét esetben aggályai közlése mellett tiltani készült a tranzakciót, amit a felek megfelelően kidolgozott kötelezettségvállalásokkal alakítottak olyanra, hogy az versenyjogilag elfogadható legyen. Szintén kapcsolódási pont a két összefonódás között, hogy az E.On/MOL-ügyben a versenyjogi aggályok feloldására a felek által kidolgozott és a Bizottság által elfogadott kötelezettségek viszonyítási pontként szolgáltak a DONG-ügyben is, a felek a magyar ügryhöz kísértetiesen hasonló vállalkozásokkal éltek a bizottsági eljárásban. A Bizottság a precedensként szereplő magyar (COMP/M.3696 E.On–MOL) és portugál (COMP/M.3440 ENI/EDP/GDP) ügyből azt a következtetést vonta le, hogy kiemelt jelentősége van a földgáz- és villamosértékesítési lánc felépítéséből adódó strukturális hatások elemzésének, valamint azoknak az egyéb tényezőknek a feltárásának, amelyek a releváns piacok likviditását negatívan befolyásolhatják. Mint azt a felsorolt ügyek és a dán ügy is igazolta, a fúziós rendelet megfelelő kereteket és eszközöket biztosít a Bizottság számára az elemzés elvégzéséhez – amennyiben szükséges – a megfelelő kötelezettségek kiszabásához és érvényesítéséhez.

Blutman László

A Versenytanács előtti eljárás és az Emberi Jogok Európai Egyezményének¹ 6. cikke

A Versenytükör 1. számában olvashattunk ügyvédi szemmel a versenyhivatali eljárás emberi jogi vonatkozó kérdéseiről. A Szegedi Tudományegyetem docense értekezésében szintén e kérdést boncolgatja.

A Versenytanács az igazságszolgáltatáshoz hasonló funkciót is ellát, így elkerülhetetlenül felmerül az a kérdés, hogy a Versenytanács bíróságnak tekinthető-e egyes, nemzetközi jogi normák alkalmazása során. Ennek jelentősége lehet az Európai Közösség jogában, az – EKSz. 234. cikkében szabályozott – előzetes döntés kezdeményezéséhez való joggal összefüggésben. Problémaként vetődhet fel ugyanakkor az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikkének alkalmazása során, hogy a Versenytanács bíróság-e, így ennek következtében maradéktalanul érvényesülniük kell-e az ott előírt bírósági szervezeti-eljárás garanciáknak versenyjogi ügyekben. Ebben a cikkben én az utóbbi kérdést vizsgálom meg. E problémával másik cikk is foglalkozott már ezeken az oldalakon², az én következtetésem azonban eltérnek az abban foglaltakétól.

Számomra úgy tűnik, hogy a probléma helyes elemzésének útját megnehezíti, ha úgy tesszük fel a kérdést, miszerint a Versenytanács bíróság-e. Az egyezmény 6. cikke ugyanis nem arról szól, hogy általában a bíróságokon biztosítani kell bizonyos, az Egyezményben foglalt eljárási garanciákat (és ebből következtetni: ha a Versenytanács bizonyos jellemzőkkel rendelkezik, akkor bíróság, így előtte is alkalmazni kell ezeket a biztosítékokat). Az állam kötelezettsége annyi, hogy mindenki élhessen azon jogával, miszerint polgári jogi vitáiban (és büntetőjogi ügyeiben) bíróság járjon el, a 6. cikkből következő, vagy ott kifejezetten meghatározott eljárási biztosítékok mellett. Ebből nem ered az, hogy egy eljárás különböző szintjein eljáró szervek mindegyikénél vizsgálni kellene a bíróság, mint jogalkalmazói szerv típus jellemzőinek meglétét. Csak az a követel-

mény származik, hogy egy ilyen jogvita egy bizonyos szakaszában, bíróság ítélje meg az ügyet az egyezményben foglalt biztosítékok érvényesülése mellett. A helyes kérdésfeltevés tehát véleményem szerint az, hogy a Versenytanács előtti eljárásban (függetlenül e szerv jellegétől) kötelezően alkalmazandóak-e – és ha igen, milyen mértékben –, az egyezmény 6. cikkében foglalt vagy abból folyó eljárási garanciák.

Döntés polgári jogi jogvitában

A 6. cikk garanciáinak érvényesíthetősége, a Versenytanács és bármely szerv előtti eljárásban legalább két előzetes feltételhez kötött: a szerv egy személy vagy szervezet polgári jogairól dönt³, és az ügyben fennálljon valamilyen jogvita. E két feltételt a jelen cikkben nincs módomban részletesen elemezni, de röviden érinteni kell.

Az egyezményt nemzetközi szinten alkalmazó bíróságnak, az Emberi Jogok Európai Bíróságának (Strasbourg, Franciaország) tekintélyes joggyakorlata van az egyezmény egyes – különösen a 6. cikk – rendelkezéseinek értelmezésére. A strasbourgi esetjog igen esetleges abban a vonatkozásban, hogy mely jogvita érint polgári jogokat. Mindenesetre a polgári jogok köre a 6. cikk alkalmazása szempontjából sokkal tágabb, mint ahogy ezt a fogalmat a magyar jogrendszerben használjuk és értjük. Így idetartozik a közigazgatási ügyek egy része is. Nem tisztázott kellő mélységben, hogy egy versenyfelügyeleti ügy mennyiben érint polgári jogokat. (E tekintetben a belső jogi fogalmak és elhatárolások nem irányadóak, l. pl. Legfelsőbb Bíróság Kf. IV.28.074/1998/5.)

A bíróság a *Fortum Corporation* ügyben, ahol gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatti finn eljárást vizsgált, alkalmazta az egyezmény 6. cikkét. Ezt azonban azért tette, mert a felek egyaránt alkalmazhatónak látták.⁵ A bíróság általában akkor követi külön vizsgálat nélkül a felek egybehangzó álláspontját valamely egyezményi rendelkezés alkalmazhatóságát tekintve, ha „nem észlel olyan különleges körülményt, mely ellenkező következtetés levonásához vezethet.”⁶ Ebből következtethetünk arra, hogy a versenyfelügyeleti ügyek alapvetően polgári jogokat érintenek az egyezmény 6. cikkének alkalmazása tekintetében. Ugyanakkor, később olyan esetjog kialakulása sem kizárt, hogy magyar vonatkozásban a versenyfelügyeleti ügyek egyes típusai polgári jogi jogoknak minősülnek, mások nem. Amennyiben egy ügy nem minősül polgári jogokat érintő ügynek, a 6. cikk emiatt nem lenne alkalmazható.

A 6. cikk alkalmazásához jogvita akkor is kell, ha egyébként bíróság előtt folyik egy eljárás. A jogvita feltételez nézetkülönbséget a felek között valamely jogkérdésben vagy egy jogi álláspontot érintő egyéb (tény)kérdésben.⁷ A versenyfelügyeleti eljárások egy részében – különösen egyes, kérelemre induló eljárásoknál – kérdéses, hogy ebben az értelemben van-e jogvita, legalábbis az eljárás első szakaszában. Megfontolandó az az álláspont, hogy jogvita a versenyfelügyeleti eljárások némelyikében csak akkor keletkezik, ha a kérelem elutasításra kerül. Jogvita hiánya esetén viszont a 6. cikk nem alkalmazható. A kérdés tisztázása, és szilárd következtetés levonása részletes elemzést kívánna a versenyfelügyeleti eljárások egyes típusaira vonatkoztatva, amire ehelyett nincs lehetőség.

¹ Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről 1993. évi XXXI. törvény.

² Mátyus Á.: Az Emberi Jogok Európai Egyezményének alkalmazása versenyjogi ügyekben. Versenytükör, 2005. december, 37. o.

³ A jogvita követelménye a magyar szövegből nem közvetlenül következik, azonban kétségtelenül fennáll ez a kritérium az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata alapján, l. pl. *Bentham v Hollandia*, 1985. október 23-i ítélet, Series A (97), 32. pont.

⁴ A következőkben az EJEB gyakorlatát irányadónak tekintem abban, hogy az egyezmény rendelkezéseinek mi a tartalma, azokat hogy kell értelmezni.

⁵ *Fortum Corporation v Finnország*, 2003. július 15-i ítélet, különösen I. 40. pontot.

⁶ L. pl. *H.A.L. v Finnország*, 2004. január 27-i ítélet, 43. pont.

⁷ L. pl. *Van Marle és mások v Hollandia*, 1986. június 26-i ítélet, Series A (101), 35. pont, *Le Compté, Van Leuven és De Meyere v Belgium*, 1981. június 23-i ítélet, Series A (43), 51. pont

Eljárási biztosítékok a különböző ügyszakokban

Az egyezmény 6. cikkét nem lehet *ad absurdum* úgy értelmezni, hogy az kötelezően előírna minden esetben bírósági eljárási garanciákat a polgári jogokat érintő jogviták elbírálásának minden szintjén. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a polgári jogok körét igen szélesen fogja fel, és olyan jogokat is idesorol, melyeket az egyes tagállamokban tipikusan közigazgatási eljárásban lehet érvényesíteni, és a jogviták első szakasza közigazgatási szervek előtt zajlik. Az egyezmény 6. cikkének kiterjesztő értelmezése olyan következménnyel járna, hogy a közigazgatási ügyek jelentős részében már eleve bíróságnak kellene eljárni.

Az ilyen értelmezés távol áll a bíróságtól. A *Le Compte, Van Leuven és De Meyere* ügyben kifejezetten kimondta: a 6. cikk nem kötelezi az államokat arra, hogy a polgári jogi jogviták minden szakaszában az egyezmény által követelt garanciákat nyújtó bíróságok járjanak el, hanem az eljárás előzetes, első szakaszában eljárhatnak közigazgatási, szakmai szervezetek, vagy a kérdéses garanciákat nem teljeskörűen biztosító igazságszolgáltatási szervek is a kérdéses állam jogi hagyományaitól függően.⁸ Ebben az esetben azonban kell olyan bírói szerv, mely az eljárásban született határozatot a fél kezdeményezésére teljes hatáskörrel felülvizsgálhatja, és egyben ennek során biztosítja az egyezményben foglalt garanciákat.⁹

A bíróság láthatóan nem csinál elvi problémát abból, hogy milyen szerv minősülhet bíróságnak, bár néha rákényszerül ennek vizsgálatára is. A kiindulópont általában az, hogy az adott tagállam belső jogrendszere bíróságnak tekinti-e az eljáró szervet. Ennek figyelembevételével a következő tipikus joghelyzetek észlelhetők a bíróság gyakorlatában.

a) A vizsgált eljárásban végig, annak első szakaszától kezdve, a belső jog által bíróságnak tekintett szerv jár el (pl. klasszikus polgári jogi jogviták legnagyobb része). Ekkor az Emberi Jogok Európai Bírósága eleve azt vizsgálja, hogy a 6. cikkben foglalt szervezeti-eljárási biztosítékok érvényesültek-e.

b) A vizsgált eljárás első szakaszában a belső jog által közigazgatási szervnek tekintett szerv

jár el, amelynek döntése ellen van helye felülvizsgálatnak, a belső jog által bíróságnak tekintett szerv előtt. Ekkor az Emberi Jogok Európai Bírósága azt vizsgálja, hogy a kérelemben kifogásolt, a 6. cikkben foglalt valamely biztosíték hiányát, hatásköre alapján, a tagállam bírósága tudja-e orvosolni a felülvizsgálati szakban. Például, amennyiben az eljárás első szakaszában nem tartottak a 6. cikk alapján követelményként szereplő nyilvános tárgyalást, akkor a bírósági szakban tartott nyilvános tárgyalással ez a hiány pótolható-e. Amennyiben nincs ilyen, az adott kérelem szempontjából hatékony és teljes körű felülvizsgálatra lehetőség a belső jogrendszerben, csak akkor vizsgálja (a bírósági eljáráshoz való joggal összefüggésben), hogy lehet-e bizonyos általános kritériumok alapján a szervet bíróságnak tekinteni,¹⁰ illetve milyen biztosítékok léteztek a közigazgatási szerv előtt.

c) A vizsgált eljárásban a belső jog értelmében közigazgatási szerv jár el, amelynek döntése ellen nincs helye rendes bíróság által végzett felülvizsgálatnak. Ekkor az Emberi Jogok Európai Bírósága azt vizsgálja, hogy az eljáró közigazgatási szerv megfelel-e a bíróság 6. cikkben foglalt szervezeti-eljárási kritériumainak, függetlenül attól, hogy a tagállam belső joga egyébként minek minősíti. Ugyanis a tagállam akkor is eleget tud tenni a 6. cikk követelményeinek, ha egy, a belső jog által közigazgatásnak minősített szerv jár el anélkül, hogy döntését bíróság felülvizsgálhatná, de egyébként érvényesülnek mindazon szervezeti-eljárási biztosítékok, melyeket az egyezmény a bíróságokkal szemben támaszt (pl. függetlenség, pártatlanság, tisztességes eljárás). Jellemző c) típusú ügyek azon Ausztria ellen indult eljárások, melyekben az ingatlanügyleteket vizsgáló, „ingatlanforgalmi bizottságok” előtti eljárásokban érvényesülő eljárási biztosítékokat vizsgálta a bíróság (és kényszerült rá, hogy vizsgálja: ezen szervek bíróságnak minősíthetők-e a 6. cikk alapján).¹¹

Az a) típusú joghelyzetekben általános szervezeti-eljárási kérdésekkel az Emberi Jogok Európai Bíróságának nem kell megbirkóznia; a b) típusú joghelyzetekben a kulcskérdés, hogy felülvizsgálat milyen körben lehetséges, ennek során a tagállami bíróság nyújthat-e jogorvoslatot a kérelmező által kifogásolt szervezeti-eljárási hiányosságra; a c) típusú helyzetben a bíróság azt vizsgálja, tekinthető-e a közigazgatási szerv a 6. cikk értelmében bírói szervnek.

A Versenytanács előtti eljárás, mint b) típusú joghelyzet

A Versenytanács hasonló funkciót lát el, mint az igazságszolgáltatás szervei. A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) rendelkezései azonban a Versenytanács előtti eljárást a közigazgatási eljárások körébe illesztik (l. különösen Tpv. 44. § és 83. §). Ezért az egyezmény 6. cikkének alkalmazása szempontjából is indokolt kiindulópontként a Versenytanács előtti versenyfelügyeleti eljárást közigazgatási eljárásnak tekinteni. A Versenytanács érdemi határozatát bíróság – a fél kérelmére – felülvizsgálhatja közigazgatási per keretében (Tpv. 83. §). Mindennek alapján, a Versenytanács előtti eljárás a fenti osztályozás alapján b) típusú joghelyzetet jelent az egyezmény 6. cikkének alkalmazása során.

Így tehát itt nem az a kulcskérdés, hogy a Versenytanács bíróságnak minősül-e, mint a c) típusú joghelyzetekben, hanem az, hogy bírósági felülvizsgálat milyen körben lehetséges, és a bíróság a felülvizsgálat során rendelkezik-e hatáskörrel a közigazgatási eljárásban esetlegesen előforduló, a 6. cikkkel szembenálló szervezeti-eljárási hibák orvoslására.

A fentiek alapján a Versenytanácsra az egyezmény 6. cikkéből akkor hárulnak kötelezettségek, amennyiben a rákövetkező bírói felülvizsgálat nem felel meg az *Albert és Le Compte*-ügyben megfogalmazott feltételnek: azaz, nincs olyan bírói szerv, mely az érdemi határozatot a 6. cikkből folyó eljárási garanciák biztosításával, és – a közigazgatási szakban elkövetett esetleges szervezeti-eljárási hiba, valamint annak a félre nézve kedvezőtlen hatásai tekintetében – teljes hatáskörrel felülvizsgálhatná.

Ami az *Albert és Le Compte*-ügyben megfogalmazott első feltételt illeti, a polgári perrendtartásról szóló, többször módosított 1952. évi III. tv. (Pp.) rendelkezései alapján joggal vonhatjuk le konkrét elemzés nélkül azt a következtetést, hogy a magyar bírósági eljárás szabályai általánosan biztosítják a polgári jogvitákban az egyezmény 6. cikkében foglalt eljárási garanciákat (pl. függetlenség, pártatlanság, tisztességes eljárás, nyilvánosság, stb.)

A második feltétel (teljes hatáskör a felülvizsgálatra) arra utal, hogy a bíróság felülvizsgálati joga milyen mértékben terjed ki az ügy egyes vonatkozásaira: a felülvizsgálat során a bíróság tudja-e orvosolni a közigazgatási szakban elkövetett esetleges szervezeti-eljárási hibát, valamint annak a félre nézve kedvezőtlen hatásait.

A bíróság közigazgatási per keretében a Versenytanács határozatát nemcsak hatályon kívül helyezheti, hanem meg is változtathatja [Pp. 339. § (2) bekezdés q) pont, és ehhez kapcsolódóan a Tpv. 83. § [4] bekezdés]. Ez – eredményében – a

⁸ *Le Compte, Van Leuven és De Meyere v Belgium*, 1981. június 23-i ítélet, Series A (43), 51. pont

⁹ *Albert és Le Compte v Belgium*, 1983. február 10-i ítélet, Series A (58), 29. pont; megerősítve *British-American Tobacco Company Ltd v Hollandia* 1995. november 20-i ítélet, Series A (331), 78. pont; *De Haan v Hollandia*, 1997. augusztus 26-i ítélet, Rep. 1997-IV, 52. pont; *Kingsley v Egyesült Királyság*, 2000. november 7-i ítélet, 51. pont, ugyan-ezen ügyben a Nagykamara által 2002. május 28-án hozott ítélet, Rep. 2002-IV, 34. pont.

¹⁰ Jól látszik ez a H. v Belgium ügyben, 1987. november 30-án hozott ítéletből, Series A (127-B).

¹¹ L. különösen *Sramek v Ausztria*, 1984. október 22-i ítélet, Series A (84), vagy újabban *Eisenstecken v Ausztria*, 2000. október 3-i ítélet, Rep. 2000-X.

legszélesebbkörű felülvizsgálati lehetőséget jelenti, és láthatóan kielégíti azon követelményt, melyet a bíróság e vonatkozásban, például a *Kingsley*-ügyben állított.¹²

A felülvizsgálati hatáskörnek azonban, ki kell terjedni egyaránt az ügy érdemi és eljárási vonatkozásaira, a jogkérdésekre és a ténykérdésekre is.¹³ Kétségtelen, itt a legtöbb problémát a tények vonatkozásában alkalmazható felülvizsgálat terjedelmének kérdése veti fel. Nem világos teljesen, mi a jelenlegi strasbourgi esetjogban a ténybeli felülbírálat lehetőségének szükséges mértéke vagy mélysége. (Így nem látszik egyértelmű, határozott álláspont abban a tekintetben, miszerint a felülvizsgálatot végző bíróságnak hatáskörrel kell-e rendelkeznie arra, hogy a közigazgatási hatóság mérlegelési jogkörébe tartozó döntéseket is felülbíráljon, új tényállást állapíthatson meg, bizonyítást folytathasson le bizonyos ténykérdésekben stb.) Van olyan egyedi álláspont, mely a ténybeli felülbírálat széles körét kívánja meg (l. *Martens* bírói különvéleményét a *Fischer*-ügyben¹⁴). A bíróság gyakorlata azonban ennél láthatóan visszafogottabb.

Az esetjogot vizsgálva az a következtetés vonható le, hogy amennyiben valamely ügy eldöntése nem kizárólagosan a közigazgatási hatóság mérlegelési hatáskörébe tartozik, hanem objektív, jogszabályban megfogalmazott feltételeken, kritériumokon keresztül mérhető e döntés jogszerűsége, és ezekre a felülvizsgálat kiterjed anélkül, hogy a bíróság hatáskörének hiányát állapítaná meg a kereseti kérelemben felhozottak elbírálása és a tények megállapítása során, akkor teljes hatáskörrel eljáró bíróságról van szó.

Ezen általános feltételek azonban a konkrét ügyekben nyerne igazán értelmet.¹⁵ Az *Obermeier* és a *Zumtobel*-ügy szembeállításából kiderül, hogy ugyanazon bíróság (az osztrák *Verwaltungsgerichtshof*) ugyanazon eljárása, az ügy tárgyától és a panasz jellegétől függően, másként minősülhet, más végeredményt hozhat. E relativitást különösen hangsúlyozta a Bíróság a *Potocka*-ügyben.¹⁶

Másrészt a *Bryan*-ügy arról tanúskodik, hogy a közigazgatási szakaszban fellelhető bizonyos eljárási garanciákkal kiegészülve a felülvizsgálat

szűkebb terjedelme is elegendő lehet a 6. cikkben foglalt követelmények szempontjából.¹⁷ A *Potocka*-ügyben elégséges volt a felülvizsgálat, mert nemcsak anyagi jogi jogszabálysértést vizsgálhatott a bíróság, hanem eljárási jogszabálysértéseket is, az ügy érdemére is részletesen kiterjeszkedett a kereseti kérelem keretén belül, és azt részben sem utasította el hatáskör hiánya miatt.¹⁸

A 6. cikk alkalmazása a Versenytanács előtti eljárásban

Az előbbiekből kifejtettek alapján a Versenytanács érdemi határozatával szembeni bírósági felülvizsgálat értékelésének három lényeges szempontja azonosítható.

Lényeges az ügy tárgya, az objektív jogi kritérium léte az elbírálásnál és felülvizsgálatnál. Versenyügyekben a Tpv. 8-32.§-ok számos objektív kritériumot tartalmaznak, melyek a jogszerűség érdemi vizsgálatát lehetővé teszik a felülvizsgálat során.

Lényeges, hogy a konkrét ügyben a tagállami bíróság utasított-e el (részben) kereseti kérelmet hatáskör hiánya miatt. Ez mutatja ugyanis, hogy a kérelem által felhozott konkrét érdeksérelem vonatkozásában milyen a belső jog által biztosított felülvizsgálat terjedelme.

Lényeges, hogy az általában nézve nem megfelelő terjedelmű felülvizsgálat is lehet kielégítő egy konkrét ügyben, ha ott az ügy bírói elbírálását nem érintette a felülvizsgálati lehetőségek korlátozottsága (azaz az ügy eldöntésére nem hatott ki), vagy a felülvizsgálat tárgyát nem képező vonatkozásokban az eljárási garanciák már a közigazgatási eljárásban biztosítottak voltak.

A fentieket is figyelembe véve tehát az esetjogból röviden és összefoglalóan az a következtetés vonható le, hogy a közigazgatási (esetünkben Versenytanács előtti) eljárásban az egyezmény 6. (1) cikkében foglalt valamely garancia hiánya csak akkor releváns, ha ez a hiány, vagy annak bármilyen, a konkrét ügyben a félre nézve hátrányos hatása nem orvosolható az érdemi határozat bírósági felülvizsgálata során.

A fentiekből kiindulva magyar vonatkozásban megállapítható, hogy a Versenytanács érdemi határozatával szembeni bírói felülvizsgálat során a felperes hivatkozhat anyagi és eljárási jogszabálysértésre egyaránt. A közigazgatási per keretében ténykérdésekre is kiterjedhet, e per keretében bizonyítás is lefolytatható (l. Pp. 336/A.§, és 338. § [3] bekezdést). (Az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt, a *Malhous*-ügyben szempont volt, hogy a közigazgatási perben a bíróság bizo-

nyítást folytathat le, és kiterjeszkedhet ténykérdésekre is.¹⁹) Bár a Versenytanács érdemi határozata elleni felülvizsgálati kérelemnek nincs halmazható hatálya, a fél kérheti, és a bíróság elrendelheti ennek felfüggesztését (Pp. 332. § [3] bekezdés). A magyar bírói gyakorlatból úgy tűnik, hogy a felülvizsgálat kiterjed ténykérdésekre, a kereseti kérelemtől függően e ténykérdések részletes vizsgálatára, sőt ezen belül még a támadott határozatban foglalt mérlegelés vizsgálatára is.²⁰

A Pp. szerinti közigazgatási per általános jellemzőire, valamint a versenyfelügyeleti eljárásban hozott érdemi határozatok felülvizsgálatának általános kereteire tekintettel az a következtetés, hogy a Versenytanács érdemi határozatai ellen olyan bírósági felülvizsgálatnak van helye, melyet teljes hatáskörrel eljáró bíróság hoz a 6. cikkben előírt eljárási garanciák betartásának kötelezettsége és lehetősége mellett. Erre tekintettel további általános következtetés az, hogy a Versenytanácsra, versenyfelügyeleti eljárása során az Egyezmény 6. cikke nem ró közvetlen, általános és teljes körű kötelezettséget az abban foglalt vagy abból folyó eljárási garanciák betartására. Ilyen értelemben a Versenytanács nem minősül bíróságnak sem. (Ez a következtetés nem jelenti azt, hogy az eljárásban ne kellene betartani a magyar belső jogszabályok által előírt – esetleg a 6. cikkben foglaltakkal megegyező vagy ahhoz hasonló – eljárási biztosítékokat.)

Kiegészítések az általános következtetéshez

A fenti, általános következtetést az alábbi megfontolások árnyalhatják, illetve ahhoz az alábbi lényeges kiegészítések teendők.

Konkrét ügyek felvethetnek olyan előre nem látható, illetve kivételes joghelyzeteket, amikor a Versenytanácsnak figyelemmel kell lennie az egyezmény 6. cikkére. Megtörténhet, hogy a Versenytanács előtti eljárásban a 6. cikkben foglalt valamely garancia hiányának hátrányos hatása nem orvosolható az érdemi határozat bírósági felülvizsgálata során. Erre az esetre a fenti következtetés nem vonatkoztatható. Így például a versenyfelügyeleti ügyben a jogvita elbírálására alkalmazandó ésszerű határidő követelménye közvetve kihat a Versenytanács előtti eljárásra is, ugyanis a határidő számításába már ez az időszak is belesik, és a kérelem aligha orvosolható a felülvizsgálat során.

¹⁹ Malhous v Csehország, 2001. július 12-i ítélet, 60. pont 2. K. 31586/1993/6. számú ügyek.

²⁰ Néhány kiragadott példa a magyar bírói joggyakorlat között: Fővárosi Bíróság 2. K. 35.262/2000/8., Legfelsőbb Bíróság Kf. IV. 27.929/1998/4., Fővárosi Bíróság

¹² Kingsley v Egyesült Királyság, 2000. november 7-i ítélet, 58. pont

¹³ Sporong és Lönnroth v Svédország, 1982. szeptember 23-i ítélet, Series A (52), 87. pont

¹⁴ Fischer v Ausztria, 1995. április 26-i ítélet, Series A (312), különvélemény

¹⁵ Zumtobel v Ausztria, 1993. szeptember 21-i ítélet, Series A (268-A), 31–32. pontok, Ortenberg v Ausztria, 1994. november 25-i ítélet, Series A (295-B), 33–34. pontok; hasonlóan, de ellenkező eredménnyel: Obermeier v Ausztria, 1990. június 28-i ítélet, Series A (179), 70. pont

rep. 2001-X, 52–54. pontok

¹⁶ Potocka és mások v Lengyelország, 2001. október 4-i ítélet, rep. 2001-X, 52–54. pontok

¹⁷ Bryan v Egyesült Királyság, 1995. november 22-i ítélet, Series A (335-A), 25–26. pont

¹⁸ L. fenn 56–57. pontok

A fentiek mellett is figyelembe kell venni azt, hogy a 6. cikk alkalmazása során a bíróság az egész eljárást egészében vizsgálja. Ebből az következik, hogy amennyiben egy konkrét ügyben valamilyen szempontból a bírósági felülvizsgálat nem bizonyul kielégítőnek, nincs feltétlenül jogsértés, amennyiben a Versenytanács előtti eljárás *e szempontból* eleget tesz a 6. cikkben foglalt követelményeknek. A bírósági felülvizsgálat esetleges korlátozott voltát mentesítheti a korábbi eljárási szakaszban nyújtott eljárási garanciák köre (l. a fent idézett *Bryan*-ügyet).

Bár az előzőekben az volt a következtetésem, hogy az egyezmény 6. cikke legfeljebb közvetve

vagy kivételesen ró kötelezettséget a Versenytanácsra az abban előírt eljárási garanciák tekintetében, ez nem feltétlenül áll az egyezmény más rendelkezései vonatkozásában. Az állam egységének elve alapján, az állam által vállalt nemzetközi kötelezettségek megszegése attól függetlenül keletkeztethet nemzetközi felelősséget, hogy az állam mely szerve követte el a kötelezettségzegést. Az egyezmény, mint belső jogforrási formában kihirdetett jogszabály, kötelező minden állami szerve, így a közigazgatási szervekre is, és az adott helyzetben kötelesek azt alkalmazni. (Azonban tárgyánál fogva nem biz-

tos, hogy minden szerv előtt konkrétan felmerül az alkalmazása). Kötelező lehet az egyezmény más rendelkezéseinek figyelembevétele, illetve alkalmazása abban az esetben, ha az ott foglalt jogok biztosításának kérdése egyáltalán aktuális lehet egy Versenytanács előtti eljárásban. Így felvetődhet akár a vizsgáló, akár a Versenytanács tekintetében olyan, az egyezményben biztosított jog érvényesítése, mint a magánélethez való jog a 8. cikk, vagy a véleménynyilvánítás szabadsága a 10. cikk alapján. Ezek érvényesülésének feltételei azonban már külön vizsgálat tárgyát képezik.

Tóth András–Ay Zoltán

Kötelezettségvállalások mellett engedélyezve

Magyar Telekom Nyrt. és Dataplex Kft. közötti összefonódás anyagi jogi és eljárásjogi tanulságai

A kérelem tárgya és a kérelmezők

2005 decemberében a Magyar Telekom Nyrt. kérelmet nyújtott be a GVH-hoz a Dataplex Kft. feletti irányítástervezése engedélyezése tárgyában, melyre a Versenytanács február végi döntése értelmében teljes körű eljárásban került sor az 1/2003. sz. közlemény alapján, mert a rendelkezésre álló előzetes részesedési adatok, illetve az egyszerűsített eljárás időkeretében beszerezhető információk nem lettek volna elégségesek az érintett piacnak, és az érintett piaci részesedéseknek a döntéshez szükséges pontosságú meghatározásához.

A Dataplex Kft. a hazai informatikaiinfrastruktúra-kihelyezés (IT outsourcing) piacának legjelentősebb szereplője, hiszen nagy biztonságú adatközpontja a legmagasabb technológiai szintet képviseli, amely nem csak a hasznosítható terület, de a rendelkezésre álló áramkapacitás és elérhető sáv szélesség vonatkozásában is kiemelkedő, miközben a hozzáférési szolgáltatók közötti választás is biztosított.

A Magyar Telekom Nyrt. Magyarország piacvezető távközlési szolgáltatója, amely T-Online-adatparkja révén az informatikai infrastruktúra kihelyezés piacán is jelen van.

Az összefonódás mind anyagi, mind pedig eljárási jogi szempontból jelentősnek tekinthető.

Az emelet szintű kolokáció piaca

Először is, mert a versenyjogi értékelés során első alkalommal került sor az informatikai piacok részletes szegmentálására, melynek keretében megállapításra került, hogy a Dataplex tevékenysége olyan kolokációs szolgáltatásnak minősül, amely számítógépes, internetes és hálózati eszközök, eszközrendszerek optimalizált műszaki működési körülmények közötti elhelyezését jelenti nagy sáv szélességű hálózati kapcsolat biztosítása mellett, erre a célra kialakított nagybiztonságú adatközpontban. Az elvégzett piacelemzés tette láthatóvá azt is, hogy az IT outsourcing infrastruktúra elhelyezési szegmensének részét képező kolokáció – amely a kapcsolódó szerver hosztig és rendszer outsourcing

szempontjából is meghatározó, alapvető, infrastrukturális jellegű, mással nem helyettesíthető szolgáltatás – tovább szegmentálható az adatközpont által nyújtott szolgáltatások minősége és színvonala szerint. Így a nagy területi (min. 150 m²) és jelentős áramellátási kapacitás (min. 0,1 MW kapacitás), lehető legnagyobb sáv szélesség biztosítása, optimális környezeti feltételek, korszerű tűzvédelem, és magas biztonsági védelmi szint, kimagasló rendelkezésre állás (99,99%), nemzetközi szintű keresletkielégítő képesség, távközlési szolgáltatók közti választás lehetősége, és viszonteladói értékesítés mentén jól elkülöníthető egy emelet szintű co-location szegmens. Ilyen szolgáltatások nyújtására Magyarországon a Dataplexen kívül még a T-Online-adatpark, az Interware Kft., a Pantel, a GTS-Datahome és az IBM ISC képes.

A vizsgálat országos szintű földrajzpiac meghatározást tartott indokoltnak annak ellenére, hogy az emelt szintű kolokációnak világszintű kereslete és kínálata van. A magyarországi földrajzi piac elkülönítésének oka egyrészt az volt, hogy a magyar vállalatok és egyes magyarországi jelenléttel is rendelkező multinacionális

nagyvállalatok magyarországi tevékenységeik informatikai támogatását kizárólag magyarországi adatközpontokra alapozzák. Problémaelhárítás esetén ugyanis a saját informatikai szakembergárda távolra utazása késlelteti a megoldást, sávszélesség nagy távolságra nehezen biztosítható, kommunikáció kiépítése nagy távolságra költségesebb, redundáns központ Magyarországon van, amellyel szintén kapcsolatot kell fenntartani, vállalat esetleges költözése könnyebben megoldható. Másrészt magyarországi a földrajzi piac azért is, mert kiegészítő távközlési szolgáltatásokat infrastruktúráisan minden esetben magyarországi távközlési szolgáltató biztosítja, így az összefonódás lentebb bemutatott portfólió-hatása földrajzilag csak a

záféréshez szükséges sávszélesség, mind a telephelyek közti kapcsolat szempontjából kiegészítő jelleggel szükséges internetszolgáltatást a távközlési szolgáltatók biztosítják, az adatközpontok csupán a lehetőséget teremtik meg az igénybevételre. Olyannyira így van ez, hogy az emelt szintű infrastruktúra-kihelyezés egyik jól elhatárolható jellegzetessége a távközlési szolgáltatók közti választás lehetőségének biztosítása. Ennek az alábbi okai azonosíthatók:

- a redundancia biztosítása miatt az ügyfelek az infrastruktúra kihelyezésével összefüggésben eleve több távközlési szolgáltatóval állnak kapcsolatban;

- az infrastruktúra-kihelyezés mellett döntő vállalkozások jellemzően azt a távközlési vállalat

során bemutatott versenyproblémákat kötelezettségvállalással megfelelően kiküszöbölte.

Az összefonódás portfólió-hatása

Az összefonódásnak horizontális hatása önmagában elhanyagolhatónak volt tekinthető, mivel a Magyar Telekom bár jelen van ugyan az emelt szintű kolokációs piacon, részesedése összehasonlítva a Dataplex részesedésével nem volt jelentős, így tulajdonképpen a már eddig is piacvezető vállalkozás tulajdonosa változott. Versenyjogi szempontból az összefonódás portfólió-hatása vetett fel komolyabb aggályokat, mert a Dataplex szabad kapacitások tekintetében fennálló magas részesedése miatt a jövőben keletkező keresletet az új gazdasági egység elégítheti ki oly módon, hogy a Magyar Telekom a kiegészítő távközlési szolgáltatásokat is megszerzi. Ez egyrészt az alternatív távközlési szolgáltatók Dataplex-ből való kiszorulását eredményezheti, másrészt a Magyar Telekom a kolokáció révén olyan ügyfeleket is szerzhet, akiknek teljes távközlési szolgáltatási portfólióját egyébként kielézett versenyben alternatív hálózati szolgáltatók szerezték meg, illetve biztosítják. Ez utóbbi aggály azért merülhetett fel, mert az adatközponti szolgáltatásokat igénybe vevő ügyfelek – amelyek többnyire jelentős megrendelőnek számítanak a kiegészítő piacon is – az adatközpontban is azzal a távközlési szolgáltatóval állnak kapcsolatban, akivel egyébként is szerződtek távközlési igényeik kielégítése céljából. Vagyis az összefonódás káros portfólió-hatásaként a Magyar Telekom erősítheti pozícióját a verseny kezdeti stádiumában lévő üzleti távközlési piacon.

A Tptv. 30. § (2) bekezdése alapján a hatékony verseny fejlődését akadályozó gazdasági erőfölény-erősödés is aggályosnak tekinthető, így nincs annak jelentősége, hogy a kiegészítő szolgáltatásnak minősülő üzleti távközlés piacán az esetleges átvétel következtében monopolizációval valószínűleg nem, csupán a Telekom eddigi piacvezető pozíciójának a megerősödésével lehet számolni. Egyébként ilyen jellegű monopolizációs átvételre a portfólió-hatás szempontjából alapügynek számító *GE/Honeywell*-esetben¹ sem volt szükség.

Az Európai Elsőfokú Bíróság éppen a *GE/Honeywell*-ügyben a közelmúltban, 2005. december 14-én hozott ítéletében (T-210/01 és T-209/01) fejti ki, hogy a portfólió-hatással járó összefonódások esetében bizonyítani kell, hogy az új vállalkozáscsoport ösztönözve van olyan stratégia folytatására, melynek eredményeként erőfölényt a kiegészítő szolgáltatás piacára átvetheti. E tekintetben alapos bizonyítéknak minősül, ha a vállalkozások korábban folytattak ilyen maga-

magyarországi üzleti vezetékes távközlési piacon jelentkeznek.

A fentiek során körülírt piacon a Dataplex piaci részesedése a fúziókontroll során alkalmazott előrettekintő szemléletnek megfelelő szabad kapacitások (terület, áram) tekintetében 50-60% körüli.

A kolokációs szolgáltatás ugyanakkor nem nélkülözheti egyidejűleg a távközlési szolgáltatás igénybevételét sem. Az informatikai infrastruktúráját kihelyező és így kolokációt igénybe vevő ügyfél számára ugyanis biztosítani kell egyrészt a főleg internethez való hozzáférést lehetővé tevő külső kapcsolatot, másrészt a kihelyezés földrajzi helye és az ügyfél vállalkozás telephelye, illetve a kihelyezés elsődleges és másodlagos helye közti belső összeköttetést. Mind az internet-hoz-

kozást veszik igénybe az adatközpontban, amellyel egyébként is kapcsolatban állnak más távközlési igényeik kielégítésével összefüggésben.

Az infrastruktúra-kihelyezéshez kapcsolódóan nagyobb távolságra biztosítottan, nagy sávszélességre és megbízható kapcsolatra van szükség, mely jellegzetességeknek a vezetékes infrastruktúrán biztosított bérelt vonali és ADSL-hozzáférés felel meg leginkább. Ezekben a szegmensekben a Magyar Telekom versenyhelyzetben ugyan, de piacvezető az összességében mintegy 50%-os piaci részesedésével.

Lényeges, hogy a fentiek szerint leírt piacok egy lehetséges legszűkebb piacmeghatározás keretében álltak elő, azok tágítása arra tekintettel szükségtelen volt, hogy a kérelmező az alábbiak

¹ COMP/M.2220, 03/07/2001

tartást. Tekintettel arra, hogy a beszerzett adatok szerint a Magyar Telekom adatparkjában:

– a távközlési szolgáltatók betelepülésének díját, diszkriminatív módon, olyan magas szinten határozta meg, hogy amellet nem lehetett a Magyar Telekom távközlési szolgáltatási díjával ésszerűen versenyezni,

– összekapcsolta az informatikai és távközlési szolgáltatásokat, és azokat együtt kedvezőben nyújtotta, vagy az informatikai szolgáltatást ingyen kínálta, ha a kapcsolódó távközlési szolgáltatást kizárólag a Magyar Telekomtól vette igénybe az ügyfél.

Az átvétítésre vonatkozó ösztönzés a múltban folytatott kérelmezői gyakorlatra tekintettel alaposnak, és így önmagában is komoly veszélyt hordozónak volt tekinthető. Ugyanakkor reális esély mutatkozott ezeknek az aggályoknak a kiküszöbölésére, annál is inkább, mert az Elsőfokú Bíróság a *GE/Honywell*-ügyben hozott ítélete szerint az ex-post orvoslás lehetőségét az összefonódás értékelése során figyelembe kell venni. A *Tetra Laval*-ügyben (T-5/02, T-80/02) ugyanis a bíróság leszögezte, hogy az új gazdasági entitásnak rövid időn belül kell képesnek lennie az átvétítésre, amelyre vonatkozóan az ösztönzést a *GE/Honywell*-ügyben kifejtettek szerint az ex-post orvoslás lehetősége megfelelően kiküszöbölheti. Ehhez pedig adekvát kötelezettségek szükségesek. Az Elsőfokú Bíróság a *Tetra Laval*-ügyben elfogadta, hogy a portfólió-hatás magatartásbeli kötelezettséggel megfelelően kezelhető.

Minderre tekintettel a szükséges betelepülés díjának diszkriminatív alkalmazása kiküszöbölhetőnek tűnt egy olyan diszkriminációtilalmi vállalat segítségével, amely az adatközpontban kiegészítő szolgáltatást nyújtani kívánó távközlési és internetszolgáltatók vonatkozásában biztosítja, hogy az ehhez szükséges betelepülés díjai, továbbá a betelepülés műszaki és adminisztratív feltételei ne legyenek hátrányosabbak, mint a Magyar Telekom-csoport esetében alkalmazottak.

A másodikként azonosított aggály abból fakadt, hogy a két szolgáltatás egy kézbe kerülése szélesíti az összefonódott entitás portfólióját, így lehetőséget biztosít az új vállalkozáscsoportnak azok ún. egyszerű és egyes összekapcsolására. Az egyszerű árukapcsolás egy olyan vállalással, amely szerint a kérelmező nem kapcsolja össze kizárólagosan a távközlési és kolokációs szolgáltatást, vagyis biztosítja, hogy azok külön is igénybe vehetők legyenek az adatközpontban, szintén könnyen kiküszöbölhető a *Microsoft Europe*-ügyre³ tekintettel.

A mixed tying már bonyolultabb megítélésű kérdés, hiszen a két termék együttes eladásból származó előny a fogyasztóhoz kerül kedvező ár formájában. Ezt a hatást eltérően kellett megítélni azon távközlési és internetszolgáltatók vonatkozásában, akik egyúttal kolokációs szolgáltatást nyújtása céljából is bérelnek területet a Dataplexben, illetve azon szolgáltatók esetében, akik kizárólag a kiegészítő jellegű távközlési szolgáltatásokat biztosítják.

Az elsőként említett alanyi körbe tartozó vállalkozások ugyanis egy-egy tender kapcsán szintén képesek lehetnek az informatikai és távközlési szolgáltatásokat kedvező áron összekapcsolni. Ha azonban az összefonódott vállalkozás a betelepülés díját a viszonteladó bérlők esetében alkalmazottnál lényegesen alacsonyabban szabja meg az ügyfél felé, ha kizárólag tőle veszik meg a távközlési szolgáltatást, akkor versenytársai szintén elesnek a megrendeléstől. Ez az aggály azonban szintén kiküszöbölhető egy diszkriminációtilalmi rendelkezés segítségével. Ennek alkalmazása során azonban arra kell ügyelni, hogy ha a Dataplexben helyet bérlő távközlési vállalkozás egyébként rendelkezik saját adatközponttal is, vagy más adatközpontban bérel területet, akkor a Dataplexben megajánlott árra vonatkozóan megszerzett információval ne szerezze meg a tendert saját vagy bérelt adatközpontjával.

A második alanyi kört azon távközlési és internetszolgáltatók adják, amelyek kizárólag távközlési összeköttetés biztosítása céljából települtek be a Dataplexbe. Az ő esetükben alkalmazott mixed tying azzal a következménnyel járna, hogy esetleg elesnek a megrendelésektől, mert a vonzó feltételekkel kínált csomagok egyik elemét, a kolokációt, ők nem lesznek képesek nyújtani. Tekintettel azonban arra, hogy hosszú távon az ily módon alkalmazott üzleti stratégiával sem lehetne monopolizálni az üzleti távközlés teljes piacát, illetve a jövőben más piaci szereplő is képes lehet mixed tying alkalmazására, a *Microsoft Europe*-ügyhöz hasonlóan elégségesnek mutatkozott e vonatkozásában is egy kizárólagos árukapcsolásra vonatkozó tilalmat a vállalatba foglalni. Így a kellően erős távközléspiari versenytársak képesek lehetnek továbbra is minőségi versenyt folytatni az ügyfelekért. Minderre tekintettel ezen alanyi kör vonatkozásában ezzel a tartalmú vállalással az összefonódás kapcsán két hatékonysági előny is biztosítható lenne:

- a távközlés piaci szereplők magasabb minőségű kiszolgálásra lennének ösztönözve,
- a Telekom a költségetexternáliák internalizálásával kedvezőbb árakat kínálhat a piacon.

Eddigiek során a portfólió-hatás Dataplex kapcsán való kivédéséről esett szó. A Telekom korábbi álláspontja szerint a kötelezettségvállalásnak az adatpark vonatkozásában objektív, műszaki okokból nem lenne értelme, mert az fizikailag tele van, és tovább nem bővíthető.

A GVH szerint ugyanakkor, ha a jövőben a Telekom az adatparkjában megüresedő helyek miatt mégis tudna tendereken indulni, illetve a tendereken az ajánlatot úgy tudná adni, hogy az adatpark vonatkozásában kizárólagossággal olcsóbban, a dataplexben kizárólagosság nélkül drágábban kínálna a szolgáltatásokat, akkor tulajdonképpen erőfölényével visszaélne, így ezt vizsgálok szerint szintén vállalat útján ki kell küszöbölni.

Kötelezettségvállalás vizsgálati szakaszban

A felmerült aggályok kiküszöbölése érdekében a vizsgálok a – a Vt. folyamatos tájékoztatása mellett – kérelmezővel az eljárás során szorosan együttműködtek, és a Telekom által tett vállalat az érintett távközléspiari szereplőkkel egy Ket. 62. § (1) bekezdése szerinti tárgyalás keretében meg is vitatták. Tulajdonképpen innen kezdődik az ügy eljárásjogi tanulsága. Egyrészt ugyanis – bár a kérelmező vitatta a piacmeghatározást és az abból levont következtetéseket – a vizsgálat által azonosított aggályokat kiküszöbölő elvárásokat önként vállalhatónak tartotta, annak érdekében, hogy az eljárás minél előbb lezáruljon. Másrészt a vizsgálat során semmiféle garanciát nem lehetett arra adni, hogy az így tett vállalatokat a Versenytanács is elfogadja, akár azért, mert azok nem szükségesek (a vizsgálok által azonosított versenyprobléma nem létezik); akár azért, mert azok nem elégségesek (a versenyproblémát nem oldja meg). A két szempont közötti feszültséget a Versenytanács is elismeri határozatában, mikor hangsúlyozza, hogy az ügy gyorsabb elintézését segíti, ha a versenyproblémák közlése és az esetleges vállalatok megtétele már a vizsgálok eljárása során megtörténik. Ennél azonban tovább is megy, mikor az ellentmondás feloldásaként kifejti, hogy a vizsgálok versenyprobléma azonosítása esetén a kérelem teljes körű eljárásban történő elbírálását indítványozza, és az arra vonatkozó indokolt javaslatában a mellékkötelezettségek előírásának lehetőségéről tájékoztassa az eljáró versenytanácsot. Ennek ismeretében az eljáró versenytanács a vállalatok szükségessége és lehetséges tartalma tekintetében is élhet a Tptv. 72. § (3) bekezdése szerinti lehetőséggel, mely szerint a vizsgálonak a vizsgálat lefolytatásának módja, iránya tekintetében javaslatot tehet a vizsgálat lezárását megelőzően is.

Mindez azt jelenti, hogy a jövőben az egyes versenyszempontból aggályos összefonódások esetében felmerülő problémák gyorsan és hatékonyan kiküszöbölhetők a kérelmező, Versenytanács és vizsgálat fenti keretek szerinti együttműködésével.

³ COMP/37.792

A Nemzetközi Iroda bemutatkozása

A Gazdasági Versenyhivatal iránti nemzetközi érdeklődés érdekes módon már akkor megnyilvánult, amikor a hivatal valójában még nem is létezett. 1990 júniusában az amerikai–magyar jogász együttműködés keretében egy népes amerikai jogászdelegáció érkezett Magyarországra. Az amerikai versenyhatóságok és versenypolitikai szakértők látogatást tettek az akkori Országos Árhivatalba, ahol a versenyszabályozás előkészítése ekkor már éppen a finisébe érkezett. Aztán 1991 elején, amikor a Versenyhivatal megkezdte működését, Vissi Ferenc, a hivatal akkori elnöke megbízta Sárai Józsefet, hogy az „esetleges” külföldi kapcsolatfelvételeket koordinálja. Az érdeklődés az indulást követően rögvest megkezdődött, először az OECD Versenyjogi Részlegének a munkatársai jelentkeztek, aztán még 1991 tavaszán elkezdődtek az Európai Megállapodás (az EK-val később megkötött társulási megállapodás) tárgyalásai is. Emellett kétoldalú kapcsolatfelvételek sorozatára is sor került.

A nemzetközi szakmai közvélemény fokozott érdeklődésének egyik oka volt az is, hogy a magyar versenyhatóság megalakulása egybe esett egy sor nyugat- és közép-európai versenyhatóság működésének a megindulásával. Ekkor jött létre az olasz, a lengyel és a csehszlovák versenyhivatal is. A kora '90-es éveket főként az amerikai együttműködés és az ennek keretében történt szakértőcseré fémjelzte. Nagy jelentőségűnek bizonyult az is, hogy Magyarország már 1991-ben megfigyelői státust nyert az OECD-ben, így ezen az ágon mód nyílt személyes és szakmai kapcsolatokat teremteni az OECD Versenyjogi és Versenypolitikai Bizottságával, de a tagországok versenyhatóságával is.

Az Európai Bizottság versenyhatóságával történő kooperációt alapvetően a társulási megállapodásban foglalt versenyvontakozású rendelkezések determinálták, legfőképpen az, hogy a társulási megállapodásban elvállaltuk, hogy a versenypolitikai tárgykörökben 1995 végéig harmonizált állapotot teremtünk. A bizottság is jelentős, főképp szakmai segítséget nyújtott a GVH számára: ez is hozzájárult ahhoz, hogy az 1990. évi verseny törvényt 1996-ban egy másik, a közösségi versenyjoghoz harmonizált új törvény váltotta fel.

Az egyre nyilvánvalóbb és szaporodó nemzetközi feladatok ellátására a hivatal 1992 májusában hozta létre a nemzetközi csoportot, amely 1996 szeptemberétől irodaként működik. A jelenleg 8 fős iroda, kiegészülve 1 fő gyakornokkal, az itt koncentrálódó elméleti jogi munka révén egyfajta „szakmai kiképzőként” is működik. Az évek során számos munkatárs „megfordult” a Nemzetközi Irodán (NKI), néhányan közülük azóta a hivatal más részlegein dolgoznak, vizsgálóként vagy a Versenytanács munkatársaiként, és

Balról jobbra: Rutkai Ágnes, Fehér Teréz, dr. Szilágyi Gabriella, dr. Csépai Balázs, dr. Lánchidi Péter, dr. Hajós Ádám, dr. Remetei-Filep Ádám, dr. Sárai József, Szoboszlai Gábor

van olyan „ex-nemzetközis” is, nem is egy, aki neves jogi iroda versenyjoggal foglalkozó sikeres ügyvédje lett.

A '90-es évek második felétől a hivatal munkájában egyre inkább előtérbe került az EU-tagságra való felkészülés, ezt a munkát alapvetően az NKI szervezte. Ennek keretében számos szakmai képzési program valósult meg, ezeket külföldi jogi irodák tartották a GVH munkatársai részére a közösségi versenyjogról és joggyakorlatról. A legfontosabb közösségi jogeseteket a hivatal munkatársai saját erőből is feldolgozták, közel 150 ilyen esetleírás készült el, egy részük külön kiadványban is megjelent. Már a csatlakozást megelőzően feltérképeztük, hogy a különböző hivatali részlegekre milyen új feladat hárul a közösségi jog alkalmazása miatt, illetve az ECN-ben folyó (azaz a „European Competition Network – a többi EU-tagállam versenyhatóságával, illetve a bizottsággal történő) együttműködés kapcsán. A csatlakozással a Nemzetközi Iroda munkájában az egyik legfontosabb feladattá a közösségi jog alapján folyó ügyekben való közreműködés vált, az iroda munkatársai társvizsgálóként vesznek részt az ilyen eljárásokban. A közösségi jog alapján folyó eljárásokban ugyanis az egységes jogalkalmazást elősegítő, az EU többi versenyhatóságával történő egyeztetést vagy információcserét vagy eljárási segítségnyújtást is magába foglaló együttműködés folyik.

Emellett továbbra is az NKI koordinálja az OECD Versenyjogi Bizottságában folyó GVH-beli részvételt. Ennek keretében elkészíti vagy koordinálja a Hivatal részéről készülő szakmai részanyagok, az egyes versenyjogi, szabályozási kérdésekhez a magyar tanulmányok kidolgozását, és tol-

mácsolja a szakmai fórum eredményeit a hivatal felé. Az ICN (International Competition Network) keretében történő munka végzése, részben koordinálása hasonlóképpen a Nemzetközi Iroda feladata. A GVH a közelmúltban az ICN Kartell Munkacsoportjában vállalt munka keretében mintegy 50 ország versenyjoga kartellszabályozásának feltérképezéséről gondoskodott, ezek az anyagok megtalálhatóak az ICN honlapján.

Az NKI a felelős a hivatal kétoldalú nemzetközi kapcsolataiért, az ezzel összefüggő együttműködési megállapodások előkészítéséért, egyeztetéséért. A kétoldalú kapcsolattartás eseményei közül az elmúlt félév során svéd, bolgár, német versenyhivatali delegáció látogatását lehet kiemelni. A közeli hetekben újabb bolgár, továbbá román és kínai szakmai tapasztalatcserére kerül sor. Amikor a GVH létrehozta az OECD – Magyar Budapesti Versenyügyi Regionális Oktatási Központot (ROK), az NKI közreműködött ennek megszervezésében, illetve eseti jelleggel a szakmai programok lebonyolításában.

A szűkebb értelemben vett szakmai munka mellett az iroda munkatársai komoly szerepet vállalnak a versenykultúra terjesztésében, többen is rendszeres előadói különböző egyetemi kurzusoknak vagy akár eseti előadásokat vállalnak, és gyakran publikálnak a hazai és a közösségi versenyszabályozás tárgykörében. Ezen túlmenően a Nemzetközi Iroda végzi a hivatali munkatársak szakmai útjainak megszervezését, és a hivatali könyvtár működtetése is az irodai feladatok részét képezi.

* Lásd a Versenyűzőr 2005. szeptemberi számában a ROK megalakulásáról szóló híradást

A jólét a versenyből fakad

Recenzió William W. Lewis: *A termelékenység ereje* című művéről¹

Miért gazdagabbak egyes országok a többiekénél? Milyen okok játszanak közre abban, hogy a szegény országok nem tudnak felzárkózni a gazdagokhoz? A kérdéskör Adam Smith óta foglalkoztatja a társadalomtudósokat, azonban a fenti kérdésekre – a széles ismeretanyag ellenére – azóta sem születtek egyértelműen megnyugtató válaszok. Az ismertett könyv a megoldást a termelékenység növelésében látja, amelyet a termékpiacokon te-remtett egyenlő versenyfeltételek és a fogyasztói érdekek szem előtt tartása révén tart elérhetőnek.

A könyv háttéréről

William W. Lewis a McKinsey Global Institute 1991-ben elkezdett, és 12 éven át zajló kutatási projektjének eredményeire támaszkodik, amelynek célja az volt, hogy bizonyos iparágakban elvégzett esettanulmányok segítségével hasonlítsa össze az egyes országok közötti termelékenységi különbségeket, és állapítsa meg azok okait. A szerző a mikroszintű elemzések eredményeit összekapcsolja a makrofolyamatokkal, közvetlen kapcsolatot állítva fel a termelékenység és a gazdasági növekedés, illetve az egy főre eső GDP, mint jóléti mutató között. A könyv esettanulmányokra épülő szerkezete, sok példával és ábrákkal tarkított egyszerű nyelvezete a kevésbé szakavatott olvasókat is hozzásegíti a témakör megismeréséhez. A könyv ugyanakkor a szakértők számára is tanulságos és erős (habár helyenként vitatható) konklúziókkal szolgál, amely évekig befolyásolhatja a termelékenységről és a gazdasági növekedés lehetőségeiről szóló vitákat.

A könyv felépítése

Az elemzés legfőbb megállapításait rögtön a könyv első fejezete tartalmazza, amelyet követően a könyv három fő részre tagozódik. Az első részben a magas egy főre eső GDP-vel rendelkező országok termelékenységi tapasztalataival foglalkozik a szerző, összehasonlítva az Egyesült Államok, Japán, Korea és a vezető európai országok növekedési pályáit. A számunkra talán legérdekesebb, Európáról szóló fejezet a gazdasági és szociális politikák komplex kapcsolatrendszerére koncentrál, amelyek a munkaerő magas termelékenységét, viszont az USA-hoz képest alacsonyabb foglalkoztatottságot eredményeznek. Japán esetében a gazdaság nagyobb részét kitevő iparágak alacsony termelékenységi pályájával foglalkozik, kiemelve, hogy a japán gazdaság hú-

“Lewis makes his case both persuasively and engagingly.”

Hugo Restall, *Wall Street Journal*

THE POWER OF PRODUCTIVITY

WEALTH, POVERTY,
AND THE THREAT TO
GLOBAL STABILITY

WILLIAM W. LEWIS

¹ Lewis, William W.: *The Power of Productivity: Wealth, Poverty and the Threat to Global Stability*. University of Chicago Press, 2004

zőerejének tartott gépgyártás hosszú távon nem tud a gazdasági növekedés motorja lenni. A második rész három alacsony jövedelmű országot (Brazília, Oroszország, India) elemzését tartalmazza, amelyek azért kiemelten érdekesek, mert a szerző nem próbálja megkerülni az elemzett országok legnagyobb problémáit, a feketegazdaság, a korrupció, valamint a tartós szegénység okait. A harmadik részt Lewis az előző fejezetek tapasztalatainak összefoglalására és a következtetések levonására szánja. A termelékenység növelési lehetőségeivel foglalkozó hagyományos érvrendszeren (a magas adók, a magas minimálbérek, valamint a terjedelmes kormányzati szektor negatív hatásai) túlmenően olyan kérdésköröket is említ, mint az oktatás (szerinte túlhangsúlyozott) szerepe, vagy a szellemi tulajdonjogok védelmének gazdasági fejlődésre gyakorolt (véleménye szerint vitatható) pozitív hatása.

Fontosabb megállapítások és következtetések

Lewis a tanulmányok eredményeiből származó legfőbb megállapításai közül itt csak a gazdasági versenyt közvetlenül érintőkre térek ki, azonban a gazdasági döntéshozók számára a szerző által megfogalmazott tíz következtetés mindegyike komoly tanulságokkal szolgálhat, hiszen közvetve mindegyik a termelékenység növelésének lehetőségeivel kapcsolatos.

A szerző által megfogalmazott egyik legfontosabb észrevétel, hogy a makrogazdasági politika, valamint a munka-, illetve tőkepiaci folyamatok

mellett a termékpiacokon zajló versenynek is komoly befolyása van a gazdaság teljesítményére. A '90-es években általánosan elfogadottnak tekinthető – és azóta gyakran kritizált – ún. washingtoni konszenzus (amely olyan makrogazdasági feltételek kiemelt fontosságát hangsúlyozta, mint a rugalmas árfolyamrendszer, az alacsony infláció, vagy a költségvetés egyensúlya) alaposan alulbecsülte a belső piacokon zajló verseny egyenlő feltételeinek jelentőségét, ami Lewis szerint egy egészséges gazdaság működéséhez alapvetően szükséges.

Lewis egy másik észrevételében a szociális célok gazdaságpolitikai eszközökkel történő elérését kritizálja. Véleménye szerint az olyan eszközök, mint az importtarifák, a kis- és középvállalatok támogatása, a munkaerő elbocsátásával kapcsolatos korlátozások, vagy a magas minimálbérek jelentősen torzítják a piacokat, korlátozzák a termelékenység növekedését, lassítják a gazdasági növekedést és a magasabb munkanélküliséghez is hozzájárulnak. Ezen eszközök helyett az egyenlő játékfeltételek megteremtésének jelentőségét, valamint az adókon és támogatásokon keresztül történő jövedelem-újraelosztást hangsúlyozza.

A fenti észrevételhez kapcsolódva fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy a verseny sok esetben azért nem kellően hatásos az elemzett országokban, mert nem megfelelő a gondolkozásbeli megközelítés a gazdasági döntésekkel kapcsolatban. Elsősorban a politikai döntéshozók gondolkozásmódjának változására lenne szükség ahhoz, hogy a termelői (lobbi)érdekek helyett a fogyasztói érdekeket helyezték előtérbe. Ehhez viszont

szükség van az átlagemberek gondolkozásának megváltozására is, amelyben döntő szerepet játszhat a megfelelő, választási szabadságot és fogyasztói jogokat hangsúlyozó oktatási rendszer.

A szerző talán legfontosabb észrevétele a termelés és fogyasztás közötti kapcsolatot elemzi. Lewis azt a nézetet próbálja cáfolni, mely szerint a termelés elég a gazdasági érték létrehozásához. A megtermelt javaknak csupán az ad értéket, ha a fogyasztóknak szüksége van rá. Ha valamely okból (például a hatékonyságból eredő magas árak miatt) a fogyasztóknak nincs szüksége egy vállalkozás termékeire, akkor a vállalkozás támogatásokkal történő piacon tartása torzítja a piacot. Lewis véleménye szerint a termelői érdekekkel egyedül a fogyasztói érdekek képesek hatékonyan szembeszállni. A legtöbb (fejlesztő) ország azonban egyelőre nagyon távol áll attól, hogy a fogyasztók érdekeinek megfelelő védelméről és fogyasztói jogokról beszélhessünk.

A fentiekből az európai gazdaságok számára (így számunkra is) a következő következtetések adódnak: a piaci versenynek, illetve az egyenlő játékfeltételek megteremtésének kiemelt jelentőséget kell tulajdonítani; a verseny torzítása pedig nem a legmegfelelőbb eszköz a redisztribúciós célok megvalósítására. A gazdasági növekedés és a szociális kohézió közötti konfliktust az európai országok gyakran elkerülhetetlennek gondolják, holott egyszerűen azon célok megvalósítását kellene szem előtt tartani, amelyek a fogyasztói érdekeket szolgálják, hiszen ezzel az említett konfliktus kiküszöbölhető. Márpedig a fogyasztói érdekeket semmi sem szolgálja jobban, mint a hatásos verseny.

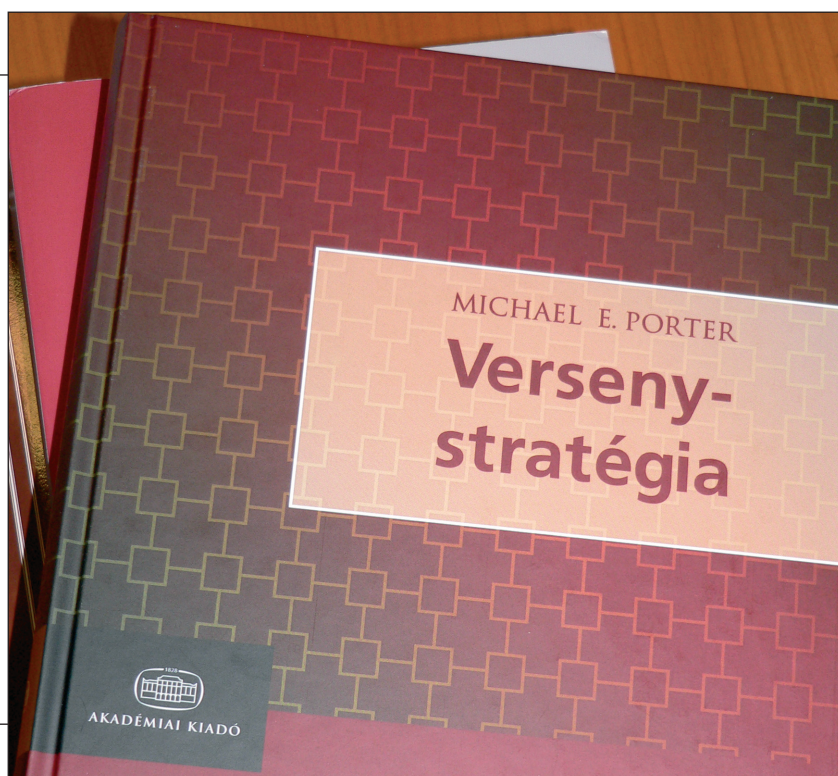
Michael E. Porter

Versenysztratégia

Nemrég jelent meg az Akadémiai Kiadó gondozásában a neves amerikai közgazdász alapművének immár második magyar nyelvű kiadása. Az eredeti mű 1980-ban látott napvilágot, s értékét mi sem jelzi jobban, minthogy azóta 63 kiadást ért meg és 19 nyelvre fordították le.

Lengyel Imre professzor ajánlásában ezt „az újrafelfedezés rádöbbenésének” izgalmát kiváltó, gondolatébresztő olvasmányként javasolja gyakorló vállalati menedzsereknek, vállalkozóknak, vállalkozásfejlesztési tanácsadóknak.

Mi tesszük hozzá, hogy a könyvet haszonnal forgathatják a versenyjoggal kapcsolatba kerülő szakemberek is. A versenyjog alkalmazásához elengedhetetlen megismerni a piacok működésének logikáját, melyhez a könyv kiváló kiindulópontot szolgáltat.

Zavodnyik József

A gazdasági életnek helyes fejlődéséhez a szabadságnak és a szervezetségnek kellő egyensúlya szükséges

A magyar versenyjog történetében kiemelkedő jelentőséggel bír a gazdasági versenyt szabályozó megállapodásokról szóló 1931. évi XX. tc. A jelen írásban nem magának a jogszabálynak a rendelkezéseire kívánjuk felhívni a figyelmet, hanem a talán kevésbé ismert miniszteri indokolás egyes megállapításaira, azon részeket felidézve, amelyek a versenyjog nemzetközi fejlődésének legfontosabb eseményeit ismertetik.

A XVIII. század végén és a XIX. század első felében a közgazdasági elméletben az az irányzat került túlsúlyba, amely a társadalmi egyének szabad versenyt tartotta a közjólét legfőbb emelőjének. Ám, de alighogy a történelmileg kialakult jogi szervezetség felett túlsúlyba jutott az egyéni szabadság, azonnal számtalan új úton indult meg a társadalmi szervezkedés, állapította meg a törvény miniszteri indokolása.

Egyesek arra használták fel gazdasági helyzet-előnyüket, hogy fenyegetéssel és erőszakkal irányítsák mások munkavállalási és iparüzési szabadságát. Mások pedig titkos összebeszéléssel olyan irányt adtak a termelésnek, a forgalomnak, s ezek által az árakuláshoz, amely alkalmas volt ugyan az ő egyéni hasznuk emelésére, de sok esetben érzékenyen károsította a versenytársakat, a munkásokat és általában a fogyasztóközösséget. Ez az önző nyereségre törekvés talán nem volt kifogásolható a szabad verseny elmélete alapján, de a nyomorba sodort és létükben veszélyeztetett tömegek nyomása arra indította 1810-ben a francia büntetőtörvénykönyv alkotóit is, hogy akárcsak az 1803. évi osztrák büntetőtörvény, bűncselekménynek minősítsék az említett eljárásokat, s közelebbről az árszabályozásra irányuló összebeszélést is.

Világszerte évtizedeken át folyt a küzdelem egyfelől az önző célokat szolgáló titkos összebeszélések, másfelől a károsult tömegektől támogatott államhatalom között, amíg végre sikerült megteremtteni a szabadságnak és a szervezetségnek új egyensúlyát, s ezzel a gazdasági életnek viszonylag nagyobb nyugalomát. A korábban tiltott összebeszélések egy része törvényes elismerést tett szert, s ezután mint törvényszerűen alakult és működő egyesület vagy kereskedelmi társaság önálló jogi személyként vehetett részt a gazdasági versenyben.

Az olyan összebeszélések és hatalmi visszaélések, amelyek a nyilvánosság kerülésével keresték a minél nagyobb nyereséget, megfelelő ellensúlyozást találtak a jobban megszervezett gazdasági intézményekben: az egy foglalkozáshoz tartozók testületi társulásában, a szövetségi szervezetben, az állami monopóliumokban, a közüzemekben és a különféle hatósági intézkedésekben. Ahol még ez sem volt elég, oda a bíróság állt tilalmazó-

nak az érvénytelenítés vagy a büntetés fegyverével. Amint azt a miniszteri indokolás ismerteti, a XIX. század végéig a magyar bíróság is a jó erkölcsbe és a közrendbe ütközőnek, s ennek folytán semmisnek mondott ki minden olyan megállapodást, amely a fogyasztóközösség érdekét biztosító szabad verseny kizárására irányult (Kúria 2254/1883., 8377/1893., 1476/1903. stb.).

Több helyen szükségét látták annak is, hogy a gazdasági verseny különféle korlátozásait frott törvények rendelkezései alá vonják.

Ausztáriában az 1803. évi törvény helyébe lépő 1853. május hó 27-i büntetőtörvény 479–481. §-a helyezte büntetés alá a munkabérek és az árak szabályozására vonatkozó összebeszéléseket, majd az 1870. április 7-ei ún. Coalitions-gesetz a bűncselekményi minősítés alól ugyan kivonta, de érvénytelennek nyilvánította a munkásoknak és a munkaadóknak a munkafeltételekre vonatkozó összebeszéléseit, valamint az iparúzóknak olyan összebeszéléseit, amelyeknek célja valamely áru árát a közönség hátrányára emelni és támogatni azokat, akik megállapodások mellett kitaranak, vagy sújtani azokat, akik azokat be nem tartják.

Oroszországban a polgári törvénykönyv semmisnek mondta ki az áremelést előmozdító összebeszéléseket, a büntető törvénykönyv pedig büntette a vállalkozóknak olyan összebeszéléseit, amelyek élelmiszerek drágítására irányultak.

Franciaország kitarott az 1810. évi büntetőtörvény alkalmazása mellett.

Belgiumban az 1866. évi büntető törvénykönyv már nem sújtotta büntetéssel az árakuláshoz szabályozására vonatkozó összebeszéléseket azáltal, hogy 1873-ban az értékpapírok árfolyamát befolyásoló pénzügyi kartelleket (újra) büntetés alá helyezték.

Olaszország 1889. évi büntetőtörvénye csak abban az esetben rendelte büntetni az összebeszéléseket, ha az árszabályozás csalárd eszközökkel történt, de más rendelkezése továbbra is általában büntette az árverési összejátszást.

Németországban az 1869. évi ipartörvény érvénytelennek mondta ki a munkafeltételek szabályozására irányuló megállapodásokat, de nem tett említést az árak irányítására alakult összebeszélésekről.

Angliában a verseny kizárására irányuló és a forgalmat korlátozó egyesületek érvényessége tárgyában továbbra is a common law-t alkalmazta a bíróság, a közjő ellen irányuló összeesküvésnek minősítvén azokat.

Az USA-ban az 1887. évi Interstate Commerce Act megtiltotta a vasútvállalatoknak a nyereség bizonyos arányú megosztására vonatkozó megállapodásait, majd az egyes tagállamok trösztellenes rendszabályait követve az 1890. évi ún. Sherman Antitrust Act megtiltotta és büntetés alá helyezte a forgalmat korlátozó, trösztként vagy más alakban létrejött egyesületeket, egyúttal büntetéssel sújtotta az olyan egyes személyeket is, akik a kereskedelemnek vagy a forgalomnak valamely részét monopolizálni törekveszenek, valamint gondoskodott olyan eljárási szabályokról, amelyek a törvény ellen vétők kinyomozására és ideiglenes bírói rendelkezésekkel való megfékezésére irányt mutattak. Ehhez hasonló rendelkezéseket tartalmazott a kanadai 1889. május 2-i törvény is.

A miniszteri indokolás szerint az a tartózkodás, amelyet egyes államok törvényei az árupiacot befolyásoló megállapodásokkal szemben tanúsítottak, azzal a felismeréssel magyarázható, hogy az ilyen megállapodások, ha magukban viselik is azt a veszélyt, a bennük részt vevők a monopolisztikus helyzettel nyert gazdasági hatalmukat rideg önzéssel használják ki, hatásukban nem mindig károsak, sőt, olykor a gazdasági válságok kártevőjei ellen hasznos szolgáltatásokat is mutathatnak fel. A XIX. század utolsó évtizedétől kezdve – a technikának újabb hirtelen fejlődésével kapcsolatban – az árupiacon túltermelés keletkezett, ami majd az egyik, majd a másik gazdasági ágban oly nagyarányú árzuhanást okozott, hogy az illető körben a vállalkozás veszteséggé vált, az egyik gazdasági ág válsága más gazdasági ágakban is rohamosan csökkentette az árak keresletét és általános munkahiányt okozott. A munkahiány következtében támadt hatalmas arányú munkásvándorlási mozgalmak aztán még inkább növelték a piac felvevőképességének bizonytalanságát és ezzel együtt az áru-termelés kockázatát. A külső körülményeknek ilyen hatalmas arányú fordulatai közben az ál-

Antitrust, the early days

lamhatalom nem nélkülözhetett egyetlen szervező társadalmi erőt sem, s megértéssel kellett fogadnia a vállalkozóknak olyan tömörüléseit, amelyek a gazdasági élet egyensúlyozottabb fejlődését elősegítették. Ezzel magyarázható, hogy a bíróságok az íratlan jogelvek alkalmazásában is követték azt a mérsékletet, amelyet a törvényhozó és a kormány a kartellek kérdésében tanúsított. A méltányos joggyakorlásban elől járt Németország legfőbb bírósága, amely (különösen az 1890. június hó 25-i és 1897. február 4-i) elvi jelentőségű határozataiban írta körül a kartellbe tömörülés megengedett határait.

Az első világháború éveiben, majd ezt követően az angol–amerikai jogterületen továbbfejlesztették a kartellrendészetet, azaz a kartellek és trösztök felderítésére, ellenőrzésére és visszaéléseik visszaszorítására szolgáló igazgatási szabályokat. Az USA-ban 1914-ben kereskedelmi bizottságot (Federal Trade Commission) alkottak, hogy széles jogkörrel kinyomozza és ellenőrizze a tisztességtelen vagy törvényellenes versenyt folytató személyeket, társaságokat és egyesületeket, s amennyiben ezek a bizottság utasításait és határozatát el nem fogadják, a bírósághoz fordulhasson határozatainak végrehajtása végett. 1913-ban az 1894. évi Wilson Tariff Act módosításával, 1914-ben a Clayton Acttal egészítették ki a versenykorlátozások tilalmára vonatkozó anyagi jogszabályokat. 1918-ban a Webb Export Trade Act a kiviteli trösztökről rendelkezett úgy, hogy ezek belföldön nem fejthetnek ki működést, s e

mellett nyilvántartás és hatósági ellenőrzés alá kerülnek.

Angliában ebben az időszakban megkönnyítette a kartellek visszaélései ellen való védekezést az, hogy ott a választott bíróságok nem folytathattak önálló joggyakorlatot, hanem a törvényhez és a törvényt hitelesen magyarázó rendes bírói gyakorlathoz voltak kötelesek alkalmazkodni. 1919-ben elrendelték mindennemű társulás bejelentését és hatósági ellenőrzését, felhatalmazván a kereskedelmi hivatalt (Board of Trade), hogy az árspekuláció leküzdésére megfelelő rendszabályokat tegyen. Az 1919-es, ideiglenes jellegű törvény később hatályát veszítette, de a kartellek tanulmányozására kiküldött hivatalos bizottság szintén azt ajánlotta a kormánynak, hogy a monopolisztikus gazdasági alakulatok megvizsgálására és állami ellenőrzésére olyan igazgatási szervet létesítsen, mint amilyen az amerikai Federal Trade Commission, s amilyenek vannak a brit domíniumokban is, így Új-Zélandban 1908 óta, Kanadában 1910 óta, Ausztráliában 1912 óta.

Kanada, Ausztrália, Új-Zéland és a Dél-Afrikai Unió az 1919–22. években részletes törvényekkel szabályozta a kartellszerű egyesületek nyilvántartását és ellenőrzését is. Kanada a kartellek megvizsgálásának és ellenőrzésének eljárási szabályairól és a káros kartellek ellen tehető intézkedésekről (amelyek közt a vámtételek módosítása és a szabadalmi jog megvonása is szerepelt) 1923-ban újabb részletes törvényt hozott (megjegyzendő, az USA és a brit domíniumok példáját követte

1923-ban Argentína is, a trösztök visszaélése ellen hozott törvényt).

Franciaországban az 1926. december 3-i törvény a coalitionnak a Code Pénal (a büntető törvénykönyv) 419. §-ában foglalt meghatározásait kiegészítette a nyereségre irányuló szándék beiktatásával, emellett a rendelkezés egyes személyekkel szemben is alkalmazhatóvá vált. 1928-ban a nagyobb tőkével rendelkező társaságok fúzióinak a bejelentését és nyilvánosságra hozatalát kötelezővé tették.

Norvégia az 1926-ban elfogadott törvénnyel a kartellek kormányhatósági ellenőrzésének igen rendszeres és széles körű szabályozására adott példát.

Dánia egy 1929-es törvénnyel tilalmazta a gazdasági versenykáros korlátozásait, valamint részletes törvényjavaslatot készítettek a versenykorlátozó gazdasági alakulatok bejelentéséről és állami ellenőrzéséről is.

Olaszországban és Spanyolországban a gazdasági élet nemzeti irányú tömörítésével és erősebb állami ellenőrzésével védekeztek a gazdasági visszaélések ellen.

Oroszországban úgyszólván az egész termelés állami monopóliummá lett, ami már alapjában kizárja a magánvállalkozók kartelljeinek működését, de egyúttal alkalmat adott egy hatalmas gazdasági erővel rendelkező államnak arra, hogy a kartellek harci módszereit (különösen a dumpinget) más államok közgazdaságának ártalmára alkalmazza.

A Közép-Európában egyfajta úttörő szerepet játszó Ausztriában az 1870. évi CoalitionsGesetz ebben az időszakban is megadta a módot a káros kartellek ellen való védekezésre, annál is inkább, mert az osztrák perrendtartás értelmében választott bíróságoknak a kartellmegállapodás alapján hozott ítéleteit is hatálytalanítani lehetett.

A kartellek irányában régóta méltányosságot gyakorolt Németország szükségét érezte egy olyan törvénynek, amely támpontot nyújt a „jó” és „rossz” kartellek közötti különbségtételhez és az általában nem kifogásolt kartellalakulatok visszaéléseinek megelőzését, orvoslását és megtorlását részletekbe menő szabályozással egyengeti. A kartellszervezkedés Németországban az első világháborút követő években oly arányokat öltött, hogy a gazdasági élet irányításában a kormánybefolyás nem érvényesülhetett kellően. Az infláció idején a kartellek a különféle árucikkek árát jóval a nemzetközi paritás felett tartották, úgyhogy emiatt az egész német közgazdasági élet megbénulásától és visszafejlődésétől kellett tartani. Ilyen körülmények között keletkezett 1923. november 2-án a gazdasági hatalommal való visszaélések megakadályozásáról szóló német rendelet, amely kellő megfontolással értékesítette az 1902. évi berlini, az 1904. évi innsbrucki német jogászgyűlésnek és az 1908-ban közzétett törvény-előkészítő munkálatoknak az eredményeit,

valamint az 1908 óta szerzett közgazdasági és jogi tanulságokat. A rendelet a gazdasági visszaélések ellen való védekezés súlypontját a kartellbíróóság határozataira helyezte. A benne foglalt szigorú szankcióktól és nagy terjedelmű kormányfelhatalmazásoktól némelyek a gazdasági élet nyugalmát féltették, azonban általános hatásában a rendelet nem volt zavaró sem a tőkeképződésre, sem a helyesen működő kartellekre, sem pedig általában a német gazdasági élet fejlődésére. Előnyös hatását viszont az mutatta, hogy életbelépését követően a kartellek elleni panaszok fokozatosan csökkentek (1925-ben 1892, 1926-ban 835 panasszal keresték meg a minisztériumot). A rendelettel szembeni kifogások egy része arról szólt, hogy a kartellbíróóság körülményes eljárása helyett erősebb kormányintézkedésekkel kellene a gazdasági visszaélések elleni védekezést eredményesebbé tenni. Az utóbbi kifogásnak kívánt eleget tenni a birodalmi elnök 1930. július 26-i rendelete, amely az alaprendelet alkalmazási területének kiterjesztése mellett széles körű felhatalmazást adott a kormánynak bizonyos szerződések és határozatok semmissé nyilvánítására, végrehajtásuk megtiltására, bizonyos üzleti feltételeknek és ármegállapító módszereknek, valamint a gazdasági szabadságot korlátozó rendszabályoknak megtiltására, a szerződéstől való visszalépés engedélyezésére és a vámtételek módosítására.

A kartellek szabályozására vonatkozó, nemzetként önálló úton járó törekvésekkel párhuzamosan 1927 óta a kartellek ügyének nemzetközi szabályozásáról is folytak tárgyalások. Ez a kérdés először a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara 1927. évi stockholmi gyűlésén merült fel, majd a Népszövetség által kezdeményezett 1927. évi gen-

fi világgazdasági konferenciának volt a tárgya. Az utóbbi konferencián megindult tárgyalásokat a Népszövetség véleményező gazdasági bizottsága (Comité Consultatif Économique) folytatta tovább, amely 1928 májusában és 1929 májusában tartott ülésein szükségesnek találta a nemzetközi szabályozás előfeltételeinek és a különböző nemzetek idevonatkozó jogának részletes tanulmányozását. A bizottság által elfogadott munka-program alapján a Népszövetség titkársága három szakértő közreműködésével összegyűjtötte és kiadta a kartellekre vonatkozó tanulmányt.

A kartellkérdés nemzetközi vonatkozásait az International Law Association is tanulmányozása körébe vonta az 1928. évi varsói és az 1930. évi New York-i ülésein. Végül az Interparlamentáris Unió 1930 júliusában Londonban tartott konferenciája a következő határozatot hozta:

A kartellek, trösztök és hasonló alakulatok a gazdasági élet természetes jelenségei és mint ilyenek, elvileg nem kifogásolhatók. Minthogy azonban az ilyen alakulatok a közérdek és az állami szempontok szerint a maguk kihatásaiban károsak is lehetnek, szabályozásuk szükséges. Ennek a szabályozásnak nem szabad a gazdasági életbe való belenyúlást jelentenie, amely belenyúlás arra volna alkalmas, hogy azok szabad fejlődését veszélyeztesse, hanem annak csupán a visszaélési lehetőségek leküzdésére és megakadályozására kell szorítkoznia. A visszaélések leküzdésére alkalmas eszközként és az esetleges ellenőrzés alapjaként a nyilvánosságot kell elismerni, amely minden kartellszerű megállapodás bejelentési kényszerét és az állami regisztrálást követeli meg. Szükséges volna tehát az ilyen megállapodások kötelező írásba foglalása. Olyan megállapodások,

amelyek a megszabott határidőn belül írásban teljes szövegükben nincsenek bejelentve, illetőleg előterjesztve, nem érvényesek és nem igényelhetnek semminemű törvényes védelmet. A regisztrált kartelleket, trösztöket és hasonló szervezeteket meghatározott határidőn belül a regisztráló hivatal nyilvánosságra hozta, míg magukat a megállapodásokat csak bebizonyított visszaélések esetében szabad az eset körülményeihez képest egészen vagy részben nyilvánosságra hozni. Annak a megvizsgálására és megállapítására, hogy a lajstromozott megállapodások nem tartalmaznak-e közérdeket vagy az állami érdeket veszélyeztető megállapodásokat, valamint a visszaélések megvizsgálására és megállapítására minden állam alkosson egy, a kormánnyattól független, lehetőleg szűkre határolt kartellbizottságot, amelyben a fogyasztók és a munkaadók képviselve legyenek. A kartellbizottság az általános természetű vizsgálatokat hivatalból köteles teljesíteni, míg ezzel szemben egyes esetekben csak az illetékes legfőbb hatóság javaslatára bocsátkozhatik vizsgálatba. A bizottság megállapításait nyilvánosságra kell hozni. A bizottság megállapításai alapján az illetékes központi hivatal döntésének van fenntartva, hogy panaszokat emeljen az illetékes bíróságnál a visszaélések megtorlására és a szerződések esetleges megsemmisítése céljából. Az Interparlamentáris Unió azt ajánlotta az egyes országok csoportjainak, hogy ilyen értelemben tegyenek kormányaiknál előterjesztést.

A hazai jogalkotók erre az ajánlásra figyelemmel készítették el a m. kir. igazságügyminiszter és a m. kir. kereskedelemügyi miniszter által 1930. december 18-án benyújtott magyar törvényjavaslatot.

Zavodnyik József

A versenyszabadság tisztességtelen módszereinek üldözése az iparszabadságnak fontos biztosítéka

A „Versenytükör” előző számában a gazdasági versenyt szabályozó megállapodásokról szóló 1931. évi XX. tc. miniszteri indokolásának a versenyjog nemzetközi fejlődésének egyes fontos eseményeit áttekintő részeit ismertettük. A jelen számban a magyar jogi szabályozás történetének egyes állomásait idézzük fel.

Magyarország a gazdasági versenyt korlátozó megállapodások elbírálásában a német birodalmi példa után indult. Az 1884: XVII. tc. (az ipartörvény) 162. §-a szerint érvénytelenek voltak az olyan összebeszélések melyekkel az iparosok azt célozzák, hogy üzletük félbeszakítása vagy a munkások, illetőleg segédek elbocsátása által ezeknek terhesebb munkafeltételeket szabjanak, különösen azoknak bérüket leszállítsák, vagy melyekkel a munkások, illetőleg segédek oda törekszenek, hogy közös munka-

szünetelés által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék, s általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki, úgyszintén mindazon egyezmények, melyek által azoknak támogatása célozzatik, akik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak vagy azoknak károsítása, akik azokkal szakítanak. Az áruk forgalmát vagy árát szabályozó megállapodások közül az 1879: XL. tc. (a kihágási büntetőtörvény) 128. §-a csupán azt az összebeszélést helyezte büntetés alá, mely a nyereség-

ben való osztozás vagy más jutalom előny ígérete által a nyilvános árverés meghiúsítására vagy csökkentésére működik. Az 1875: XXXVII. tc. (a kereskedelmi törvény) 179. §-a mint a részvénytársasági közgyűlésen eldöntendő tárgyat említette oly kartellszerződések megkötését, amelyek minden társasági ügyletnek közös haszonra vezetését célozzák, amely rendelkezésből nyilvánvalóvá lett, hogy a magyar törvény nem minden kartellszerződést tart feltétlenül érvénytelennek.

Amint azt a miniszteri indokolás (és a „Verenyütőkör” előző száma) a külföldi szabályozásokkal összefüggésben ismertette, a XIX. század utolsó évtizedétől kezdve gazdasági válság keletkezett, s a külső körülményeknek ilyen hatalmas arányú fordulatai közben az államhatalom nem nélkülözhetett egyetlen szervező társadalmi erőt sem és megértéssel kellett fogadnia a vállalkozóknak olyan tömörüléseit, amelyek a gazdasági élet egyensúlyozottabb fejlődését elősegítették. Ezzel volt magyarázható, hogy a bíróságok az íratlan jogelvek alkalmazásában is követték azt a mérsékletet, amelyet a törvényhozó és a kormány a kartellek kérdésében tanosított. A m. kir. Kúria is több esetben hozott olyan határozatokat, amelyek szerint csak azok a kartellmegállapodások tekinthetők a jó erkölcsbe, illetőleg a közrendbe ütközőknek, amelyek az árak befolyásolása végett a közönség érdekeit biztosító szabad verseny korlátozására és a fogyasztó közönség megkárosítására irányulnak (666/1904.), ellenben nem ütközik a jó erkölcsbe az egy iparágban foglalkozóknak egyesülése arra a célra, hogy az egészségtelen verseny káros következményeinek elhárítására, a forgalmi árak fenntartása mellett a minimális árak meghatározassanak, amennyiben a szerződést nem kötötték aránytalanul hosszú időre (363/1911.).

Mindazáltal részletes törvényi szabályok hiányában a bíróság széles körű szabad mérlegelésére maradt bízva az, hogy egyes esetekben a kartell léte és működése megfelel-e a jog általános alapelveinek, avagy jó erkölcsbe ütközik, s emiatt semmis. Ilyen körülmények közt bizonytalan marad nem csupán a kartellek léte, hanem azoknak olykor helyes hatása is. E bizonytalanság megszüntetése és a kartellmegállapodások stabilizáló hatásának a közjó érdekében való felhasználása sok tekintetben irányítólag hatott arra a mozgalomra, amely a XIX. század utolsó és a XX. század első évtizedében a kartellekre vonatkozó adatok bőséges feltárásával egyidejűleg a kartelek törvényi elismertetésére és szabályozására irányult. Ezt a célt az árulja el annak a törvénytervezetnek az indokolása is, amelyet 1904-ben Hieronymi Károly m. kir. kereskedelemügyi miniszter megbízásából Mandel Pál országgyűlési képviselő készített a kartellszerződésről. Mandel tervezete abban az időben nem volt elszigetelt kísérlet, hiszen 1897-ben az osztrák kormány a fogyasztási adó alá eső árukra vonatkozó kartellekről terjesztett elő törvényjavaslatot, a német birodalmi kormány pedig ugyanebben az időben széles körű munkálatot indított a kartellek törvényi szabályozása kérdésében, s a munkálattal eredményéről 1908-ban terjedelmes emlékiratban számolt be. Azonban minden kísérleteknek akkoriiban nem lett eredménye, mert az első világháborút megelőző években az általános gazdasági fellendülés elterelte a figyelmet a kartellkérdésről, fellendülés idején ugyanis mindig több alkalom kínálkozott az önálló vállalkozásra és a versenyt korlátozó megállapodások áttörésére.

Az első világháborút követően azok a jelenségek, amelyek különösen a háború óta szinte az egész világ figyelmét a magánvállalkozók monopolisztikus törekvéseire és a gazdasági hatalmi helyzetükkel való visszaéléseire irányították, a magyar kormány és a törvényhozás figyelmét sem kerültk el. Az árdrágító visszaélésekről szóló 1920 : XV. törvénycikk büntetőjogi szempontból igyekezett a visszaéléseknek gátat emelni, s 1.§-ának utolsó bekezdése értelmében büntethető volt az árdrágító visszaélésre való összebeszélés vagy egyesülés is. A törvény alkalmazásához azonban szükséges lett volna, hogy a helyes árak akár hatósági árszabás, akár általánosan érvényes árvizsgálat útján pontosan és gyorsan megállapíthatók legyenek. Az árvizsgáló bizottságok működésnek megszűnését követően az 1920 : XV. tc. alkalmazása igen nehézkessé vált és különösen a kartellek visszaélései ellen ez a törvény sikerrel alig volt használható. Amíg az 1920 : XV. tc. a gazdasági visszaéléseknek legfontosabb eredménye, az árak drágulása alapján igyekezett a visszaélések ellen gátat emelni, a tisztességtelen versenyről szóló 1923 : V. tc. azokat a módszereket tette megtámadhatóvá, amelyeket egyes gazdasági alanyok károsító céljaik érdekében, a versenyyállalatok megbénítása végett szoktak alkalmazni. A versenyszabadság tisztességtelen módszereinek üldözése az iparszabadságnak fontos biztosítója, s mint ilyen, kétségtelenül nagy segítséget nyújt a gazdasági visszaélések elleni védekezésben. Ámde az üzleti tisztességbe ütköző egyes rendszabályoknak elszigetelt nyesegetése útján alig lehet olyan gazdasági, erőket megfelelő méderben tartani, amelyek az egész ország gazdasági életére vagy egyes szakmákban az egész országra kiterjedőleg csaknem egyedüli, monopolisztikus hatalommal végzik gazdasági tevékenységüket. Volt ugyan az 1923 : V. törvénycikknek egy rendelkezése (1. §.), amely általánosságban kimondja, hogy üzleti versenyt nem szabad az üzleti tisztességbe vagy általában a jó erkölcsbe ütköző módon folytatni, ámde hogy a kartellmegállapodás magában véve ilyen módja volna az üzleti versenynek, azt a bíróságok nem mondták ki, erre törvényes alap nem is lett volna. Ellenkezőleg, az 1923 : V. tc. értelmében alakított kereskedelmi és iparkamarai zsűri 1783/22/1925. számú határozatában határozottan kifejezte, hogy a kereseti alkalmak jobb kikapcsolása céljából egyesülésekbe, kartellekbe vagy ringekbe való tömörülés, az áraknak kartellszerű megállapodásokkal történő fixírozása a beszerzési vagy az átlagárnál olcsóbb eladások stb. még az üzleti tisztességbe vagy a jó erkölcsbe nem ütköznek. 21.572/1924. számú határozatában a zsűri úgy találta, hogy a versenyküzdemből csupán azokat a tisztességtelen eszközöket kell kikapcsolni, amelyekkel a versenytárs valamennyi tisztességesen dolgozó versenytársát megkárosítja, erőszakos és jogosulatlan beavatkozással versenytársát ipari tevékenységének gyakorlásában korlátozza. A zsűri és a kamarai választott bíróság az elbírált jogviták-

ban nem tett különbséget a közt, hogy a versenyeszközöket egyenlő vagy különböző gazdasági hatalommal bíró felek, s hogy egyedül vagy kartellbe tömörülve alkalmazzák-e, nem vette figyelembe a versenymódszerek alkalmazásának fogyasztóközönségre való hatását, sőt azon az állásponton volt, hogy a gazdasági harcban a versenytársat megsemmisíteni is meg van engedve (Vb. 4235/1927.). A rendes bírói gyakorlat adataival nem volt eldönthető a miniszteri indokolás szerint, hogy a kamarai zsűri és választott bíróság álláspontját a rendes bíróság mennyiben tette magáévá, mert a rendes bíróságnak a háború óta alig volt alkalma bizonyos kartellek jogossága kérdésében állást foglalni, a kartellszerződésekben ugyanis szokássá vált választott bíróság kikötése, a választott bíróság határozata pedig a magyar jog szerint végrehajtható volt, tekintet nélkül arra, hogy a választott bíróság esetleg olyan megállapodás alapján hozott marasztaló ítéletet, amelyeknek érvényességét a rendes bíróság előtt esetleg meg lehetett volna támadni.

A miniszteri indokolás szerint ugyanakkor bármely bíróság döntött volna a kartellek jogosságára kérdésében, aligha tudott volna az adott jogi helyzetben bármelyik is olyan döntést hozni, amely mind jogi, mind közgazdasági helyesség szempontjából általános megnyugvást és elismerést vívhatna ki. Nem lehet ezt remélni mindaddig, amíg a bíróság a kartellek körül folyó jogvitákban csak a felek előadására és a felek szakértőinek véleményére lesz utalva, s nem alakul egy olyan általános elismerésre méltó testület, amely ily esetekben a bíróságot és az egyéb hatóságokat szakvéleménnyel látja el és amíg a központi hatalom az egész közgazdasági élet áttekintését elősegítő adatok birtokában, felelősség mellett irányt nem mutat a kartellek közgazdasági értékelésében. Sőt a kartellek kérdésében még így sem lehet pusztán a bíróság döntései útján kellő gyakorlati eredményt remélni, mert a bíróság legtöbbször csak arról ítélt, hogy a megtámadott kartellszerződés érvényes-e avagy érvénytelen, és az utóbbi döntéshez csupán járulékosan fűzhet egyes következményeket, pl. a visszahelezést vagy a kártérítést. A kartelek visszaélései ellen nem lehet kellőképp védekezni, ha azok ügyeibe csupán akkor van a hatóságnak betekintése, amikor a bíróság a szerződést jó erkölcsbe vagy közrendbe ütközőnek mondja ki. A szerződő felek üzleti tevékenységét is állandóan zavarhatja annak tudata, hogy a bíróság esetleg mindjárt a szerződés semmisségét fogja kimondani egyes olyan szerződési pontok miatt, amelyeknek közrendbe ütköző voltát a magángazdaság szemszögéből kellően nem lehetett felismerni. Ezért a kartellérdekeltségek részéről is azt ajánlják, hogy az államhatalom a bírói beavatkozás előtt közigazgatási eszközökkel mutasson irányt a helyes kartellműködésre. A visszaélések meggátolására némelyek elegendőnek tartják a kormánynak most meglévő törvényes jogán, különösen azt, hogy a vámtarifában és a szállítás díjtételek.

Statisztikai adatok a Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti tevékenységéről

(A 2005-ről áthúzódott és a 2006-ban kezdődött bejelentésekről és a versenyfelügyeleti eljárásokról)
Az összeállítás időpontja: 2006. június 1.

I. Bejelentések, elbírált jogorvoslati kérelmek száma

Megnevezés	Száma
2005-ről áthúzódott	162
2006-ban érkezett	474
Együtt	636
Ebből: jogerősen elutasított	375
Versenyfelügyeleti eljárás indult	96
Elbírálás alatt, folyamatban lévő	165

Megnevezés	A jogorvoslati kérelmet	
	elfogadta	elutasította
Versenytanács	5	16
Fővárosi Bíróság	1	2
Összesen	6	18

II. Versenyfelügyeleti eljárások, az eljárások megszlása

Megnevezés	Száma
2005-ről áthúzódott	101
2006-ban indult	69
Együtt	170
Ebből: versenyhivatali határozattal lezárt	63
Folyamatban lévő	107

Megnevezés	Száma
Fogyasztók megtévesztése	68
Erőfölény	53
Kartellmegállapodás	24
Fúziókontroll	25
Összesen	170

III. Versenyfelügyeleti eljárásban hozott határozatok megszlása

Megnevezés	Törvény-sértés	Bírság 1000 Ft-ban	Meg-szüntetés	Engedé-lyezés	Elutasítás	Nem engedély-köteles	Egyéb lezárás	Összesen
Fogyasztók megtévesztése	23	720 500	9				3	35
Erőfölény	3	12 000	4				0	7
Kartellmegállapodás	3	0	1	0	0	0	0	4
Fúziókontroll	(6)*	32 500	0	15	0	2	0	17
Összesen	29	765 000	14	15	0	2	3	63

* Ügyben hozott további határozat összesítésben nem szerepel

IV. Versenyfelügyeleti eljárásban hozott legnagyobb bírságok (2006. január 1.–május 31.)

VJ-SZÁM	ÜGYNÉV	ÖSSZEG (ezer Ft)	ÜGYTÍPUS
148/2005	Colgate	257 000	fogyasztók megtévesztése
154/2005	Electro computer–BB–Credigen	168 000	fogyasztók megtévesztése
197/2005	Aegon Mo.	70 000	fogyasztók megtévesztése
187/2005	Tele 2 Mo.	50 000	fogyasztók megtévesztése
198/2005	MTM–SBS Televízió	40 000	fogyasztók megtévesztése
159/2005	Tesco	36 000	fogyasztók megtévesztése
160/2005	ÖKO-NET Európa Kft.	20 000	fogyasztók megtévesztése
207/2005	EuroCredit	17 500	fogyasztók megtévesztése
195/2005	Bonitás – Multireklám	12 650	fúzió
146/2005	KIKA Lakberendezési Kft.	12 000	fogyasztók megtévesztése
183/2005	Poligrupo	10 000	fogyasztók megtévesztése
98/2005	PR–Telecom	10 000	erőfölény
184/2005	Tiens Kft.	10 000	fogyasztók megtévesztése
202/2005	UPC	10 000	fogyasztók megtévesztése

A következő szám tartalmából:

- **Informatikai kartellek**
- **1 milliárdos MÁV bírság**
- **Kötelezettségvállalások a fúzióeljárásokban**
- **Reklámkorlátozások a Versenytanács előtt**
- **Versenyjogi bírók konferenciája Berlinben**

A Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központjának lapja

Szerkesztőség: 1054 Budapest, Alkotmány u. 5.

Levélcím: 1245 Budapest 5., Pf. 1036

Telefon: (1) 472-8900. Fax: (1) 472-8905.

E-mail: versenyukor@gvh.hu

Szerkesztő: Tóth Tihamér.

Állandó munkatársak: Bassola Bálint, Bara Zoltán, Belényi Andrea, Csépai Balázs, Horváth Lászlóné, Morvayné Vigh Katalin, Zavodnyik József.

Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 1085 Budapest, Somogyi Béla utca 6. Telefon: 266-9290.

Felelős kiadó: dr. Kodela László elnök-vezérigazgató.

06.2290 – Nyomja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája.

Felelős vezető: Burján Norbert vezérigazgató-helyettes.
